יודען, געדענקט, אז דער קאמף געגן די רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד דויערט!

הײנט 22 זײטען (טאבעלע פון די מלוכה-לאטעריע — זעה 18 זייט) פרייז 30 גראשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem
NAJER FOLKSBLAT

נייער פאלקסבלאט

№ 221 | Łódź, Piątek, 20 września 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ״ב אלול תרצ״ה | № 221

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

פאניק אויף דער פאריזער בערזע
צוליב דער מלחמה-סכנה מיט אביסיניען

פאריז, 19 (ספ. טעל.) אויף דער פאריזער בערזע זענען היינט בעדייטענד געפאלען אלע ווערט-פאפירען. די ירידה טענדענץ הערשט שוין זייט א פאר טאג, היינט האט זי זיך אבער בעזונדערס גע-שטארקט. אין די בערזע קרייזען ערקלערט מען די פאניק מיט דער אונזיכערער אינטערנאציאנאלער לאגע און די דראהענדע אלארם-קלאנגען, וואס ווערען פערשפרייט, ווי מען שמועסט, צו שפעקולאציע-צוועקען. די פערלוסטען זענען געווען גרויסע, די רענטען זענען געפאלען פון 55 סענט ביז 1.65 פראנק. די אינדוסטריע-אקציעס זענען געפאלען פון 25 ביז 50 פונקטען.

פאריז, 19 (ספ. טעל.)

די פאניק שטימונג, וואס האט היינט אינדער-פריה געהערשט אויף דער בערזע שרייבען די צייטונגען צו די אינפארמאציעס וועגען דער עווענטועלער אנווענדונג דורך ענגלאנד מיליטערישע סאנקציעס.

גיבראלטאר, 19 (ספ. טעל.)

אפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אז אין געוויסע פאלען וועט נויטיג זיין צו פערלעשען דאס ליכט אין גיבראלטאר.

זשענעווע, 19 (ספ. טעל.)

דער גאנצער היינטיגער טאג איז אין זשענעווע אדורך אין ערווארטען ידיעות פון רוים. די פעסי-מיסטישע אטמאספערע ווערט אלס געדיכטער און הויבט אן אלס מעהר צו דריקען. מוסאליני'ס אינ-טערוויו דעם קארעספאנדענט פון „דיילי מייל״ האט ארויסגערופען דעם איינדרוק, אז עס איז נישטא וואס צו האפען, אז די פארשלאגען פון „קאמיטעט פון 5״ זאל אנגענומען ווערען אפילו אלס יסוד פון דיסקוסיע. די ידיעה, אז לאוואל פאהרט נישט קיין רוים ווערט בעטראכט אלס בעשטעטיגונג פון די דא-זיגע שטימונגען. נישט קוקענדיג אויף לאוואל'ס בעמיהונגען איז אלאיזי נישט ארויסגעפאדערט גע-ווארען צו מוסאליני'ן.

דער „קאמיטעט פון 5״ האט היינט אפגעהאלטען א קורצע זיצונג, אויף וועלכער דער פארזיצער האט אינפארמירט, אז די פארשלאגען זענען איבערגעגע-בען געווארען ביידע צדדים. עס איז בעשלאסען גע-ווארען צו ווארטען אויפ'ן רעזולטאט פון דער שבת-דיגער זיצונג פון איטאליענישען מיניסטארען-ראט. מען ערווארט, אז שבת נאכמיטאג וועט די נעגאטיווע שטעלונג פון דער איטאליענישער רעגירונג ווערען א געשעהענער פאקט און אז דער „קאמיטעט פון 5״ וועט זיך צוזאמענקומען אויף זיין לעצטער זיצונג, בכדי איבערצוגעבען דעם גאנצען ענין דער פעלקער-ליגע.

לאוואל האט היינט אינדערפריה אפגעהאלטען א לענגערן געשפרעך מיט מיניסטער אידען וועגען דער צוזאמענארבייט פון דעם פראנצויזישען פלאט מיט'ן ענגלישען אויפ'ן מיטלענדישען ים. נאכמיטאג הא-בען זיך פערשפרייט קלאנגען, אז אין טולאן האבען זיך אנגעהויבען פארבערייטונגען ארויסצושיקען א טייל פון פראנצויזישען פלאט אין דער ריכטונג פון פארט סאיד.

רוים, 19 (ספ. טעל.)

דער מיניסטארען-ראט וועט זיך צוזאמענקומען שבת 10 א זייגער אינדערפריה.

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)

דער רוימישער קארעספאנדענט פון רייטער פרעננט א ערקלערונג, וואס איז היינט אין אווענד אפגעגעבען געווארען דורך א מאסגעבענדע פערזענ-ליכקייט, וועלכע האט אונטער שטראכען, אז די פאר-שלאגען פון קאמיטעט פון 5 זענען פאר איטאליען יעדנפאלס נישט אננעמבאר. איטאליען קען נישט מס-כים זיין צו טיילן דעם מאנדאט מיט אנדערע מלוכות, ווייל דאס וואלט געווען נישט פראקטיש.

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)

„דיילי מייל״ פערעפענטליכט א אינטערוויאו פון זיין ספעציעלען שליח אווארד פריים. דאס געשפרעך האט זיך געפיהרט וועגען די ארבייטען פון „קאמי-טעט פון 5״. מוסאליני האט ערקלערט, אז דער פארשלאג פון קאמיטעט האלט ער נישט נאר פאר נישט אננעהמבאר, נאר אפילו פאר לעכערליך. אין [illegible] געשפרעך האט מוסאליני ווייטער ער-

קלערט, אז ער האט נאך נישט דעם פולען טעקסט פון בעריכט פון „קאמיטעט פון 5״. נאר אויב די ידיעות פון דער פרעסע זאלען ענטשפרעכען דער ווירקליכקייט, זענען די פארשלאגען אבסאלוט נישט אננעהמבאר. לויט די פארשלאגען זאל איטאליען בעקומען איניגע וויסטע קרייזען און נעמליך דאנא-קיל און אגאדען. עס איז פערשטענדליך, אז אויף אזא אופן וועט די איטאליענישע עקספאנסיע שטרע-בונגען נישט בעפרידיגט ווערען. פראנקרייך האט מיט א קורצער צייט צוריק אפגעטרעטען איטאליען 110 טויזענד קוואדראט קילאמעטער וויסטע געגענ-דען, וועלכע זענען בעוואוינט פון סך-הכל 62 מענשן

לויט מוסאליני'ס מיינונג האט דער קאמיטעט געדארפט זיך שטעלען אויפ'ן שטאנדפונקט, אז עס עקזיסטירט נישט קיין אביסיניש פאלק. דאס פאלק וואס רעגירט אין אביסיניען איז דער שבט אמהארא, וואס האט אונטערדריקט די אנדערע שבטים, וואס געהערען צו פערשידענע ראסען. אביסיניען וואלט געקענט דערגרייכען צו א העכערע שטופע פון ציווי-ליזירטע ווען עס וואלט רעגירט געווארען לויט'ן מוס-טער פון איראק אדער באריקא.

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)

דער דיפלאמאטישער קארעספאנדענט פון „דיילי טעלעגראף״ מעלדעט פון זשענעווע, אז לאוואל'ס שטעלונג איז זעהר א שווערע. דער פראנצויזישער פרעמיער, וועלכער איז געווען דער הויפט-איניציא-טאר אין פראנצויזיש - איטאליענישען בונד, קען נישט אזוי לייכט רעזיגנירען פון דער איטאליענישער פריינדשאפט. פון דער אנדערער זייט אנערקענט לא-וואל די גרויסע בעדייטונג פון סאלידאריטעט מיט ענגלאנד.

דער דיפלאמאטישער קארעספאנדענט פון „ניוס קראניקל״ מעלדעט פון זשענעווע, אז קיין שום מענש, וואס איז בעוואוסט פון זיין פעראנטווארט-ליכקייט שטרעבט נישט אנצוהויבען קיין מלחמה מיט'ן ציל אויסצוהאלטען דעם שלום. אין זשענעווע הערשט אבער די איבערצייגונג, אז מען דארף פאר יעדען פרייז ראטעווען דעם קאלעקטיווען סיסטעם פון דער פעלקער-ליגע, ענגלאנד האט איצט אהן שום ספק איבערגענומען די פיהרענדע ראלע אין איירא-פע און זי וועט זי קענען אויפהאלטען אזוי לאנג ווי איהר פאליטיק וועט זיך שטיצען אויף דער פעלקער-ליגע.

ניו-יארק, 19 (ספ. טעל.)

פרעזידענט רוזוועלט אבסערווירט אויפמערק-זאם דעם איטאליעניש - אביסינישען קאנפליקט מיט'ן ציל צו בעשטימען די שטעלונג פון די פעראייניגטע שטאטען. פרעזידענט רוזוועלט געפינט זיך אין א שטענדיגען קאנטאקט מיט'ן מלוכה - דעפארטאמענט און וועלענדיג צוזאמענגעהמען ווי אממייסטען אינ-פארמאציעס וועגען דער איצטיגער לאגע, האט ער היינט אויפגענומען דעם אמבאסאדאר אין פאריז שטראוס, דעם פינאנץ-מיניסטער מארגענטוי, דעם געוועזענעם טערקישען אמבאסאדאר סמאנלעי היי, וועלכער ווערט בעטראכט פאר א קענער פון די אינ-טערנאציאנאלע ענינים, ווי אויך דעם פערטרעטער פון פלאט סעקרעטאר הענריק רוזוועלט

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)

לויט אפיציעלע ידיעות געפינען זיך איצט אין גיבראלטאר 19 ענגלישע קריגס-שיפען, אין אלעקס-סאנדריען 55 אין אדעק 10, אין חיפה 5, אין פארט סאיד 2 און אין סועץ 1 שיף.

ווארשא, 19 (טעלעפאניש)

„קוריער ווארשאווסקי״ פערעפענטליכט א אינ-טערוויו מיט מוסאליני'ן פון ראמאן פאיאנס. מו-סאליני האט גערעדט וועגען די איטאליענישע אויפ-טוען אין ליביען און געמאכט פאלגענדען אויספיהר: זאל מען אונז לאזען צורוה. זאל מען אונז לאזען ארבייטען. דאס, וואס מיר ווילען דערגרייכען וועלען מיר דערגרייכען מיט אונזער בלוט, אונזערע מענשען, אונזערע מיטלען. מיר האבען שוין אנגע-הויבען צו פערעפענטליכען די ליסטע פון די געפא-לענע. איהר האט געלייענט די ערשטע? אין איהר שפיץ געפינט זיך דער נאמען פון א בעדייטענדען אפיציר, זיי זענען שוין געפאלען א קרבן, זיי די אי-טאליענער.

דאס איז נישט קיין קאנפליקט פון מאטעריעלע אינטערעסען, נאר קאנפליקט פון ווירדע. עס האנ-דעלט זיך וועגען דער ווירדע פון דער ווייסער ראסע, זאל אונז קיינער נישט שטעלען אויף איין שטופע מיט בארבארען, ווייל מיר וועלען דערויף נישט ער-לויבען!

איהר זענט א פאלאק, כ'האב צו אייך צוטרוי. קיינער האט זיך נאך נישט גענארט אין די פאלאקען. כ'מוז אייך זאגען, אז די פאזיציע, וואס אייער רע-גירונג האט אנגענומען אין זשענעווע איז מיר זעהר סימפאטיש. איך קען אייך בעגריסען מיט דער שטע-לונג, וואס אייער אויסערן-מיניסטער בעק האט אנ-גענומען אין דעם קאנפליקט. אין די געשפרעכען מיט באראן אלאיזי, האט ער ארויסגעוויזען א סך פריינדשאפט צו איטאליען, א סך גוטען ווילען און פערשטענדניש לגבי אונז. כ'האב שטענדיג געהאט א סך סימפאטיע פאר פוילען. דאס איז א גרויס, שטארק, ריטערליך און קאטוילֿיש פאלק. פון מיין זייט האב איך שטענדיג זיך בעמיהט צו בעוויזען פאר פוילען מיין סימפאטיע למשל אין שייכות מיט אנערקענען איהרע מזרח-גרעניצען און מזרח-גא-ליציען.

ווילט איהר

ווינשען א גוטען יאהר

אייערע עלטערן, שוועסטער, ברידער, קרובים, פריינד און בעקאנטע אין לאדז און אנדערע שטעט אין פוילען, ווי אויך אין אויסלאנד: פער-אייניגטע שטאטען פון אמעריקע, פאלעסטינע, פראנקרייך, בעלגיען, רוסלאנד, ארגענטינע, קאנאדע און אנד. לענדער, דארפט איהר נישט ווארטען אויף דער לעצטער מינוט און בעשטעלען

א גראטולאציע

אויף ראש-השנה

נאר אין

„נייעס פאלקסבלאט״

די פרייזען זענען היי-יאהר זעהר צוגענגליכע.

אדמיניסטראציע

„נייער פאלקסבלאט״

פיעטריקאווער 21, טעל. 224-71.

דעלעגאטן פון פיל מלוכות פאדערן
צו פערגרעסערן די עליה קיין ארץ-ישראל

זשענעווע, 19 (יט״א טעלעגראפיש)

ווי מיר האבען שוין נעכטען מיטגעטיילט, האט אויף דער זיצונג פון דער פאליטישער קאמיסיע ביי דער פעלקער-ליגע גענומען א ווארט דער פוילישער פארשטעהער דירעקטאר לוביענסקי, וועל-כער האט אונטערגעשטראכען די גרויסע בעדייטונג וואס פוילען גיט צו דעם ענין פאלעסטינא אלס קא-לאניאלע היים פאר יודען. דירעקטאר לוביענסקי האט צווישען אנדערען בעטאנט, אז ארץ-ישראל איז פאר די מיליאנען יודען אין פוילען נישט נאר א פראגע פון סענטימענט, נאר אויך א ע״קאנא-מישע און סאציאלע לעבענס-פראגע. פוילען, האט דיר. לוביענסקי ווייטער געזאגט, איז א זעהר גע-דיכט בעוואוינט לאנד, און איז דעריבער פעראינ-טערעסירט אין אלע אויסוואנדערונגס-מעגליכקיי-טען. דער אינטערעס פון די יודישע בירגער אין פוילען איז אין דער ערשטער רייהע געווענדעט צו ארץ-ישראל אלס יודישע נאציאנאלע היים. רע-דענדיג וועגען דער ענטוויקלונג פון ארץ-ישראל איז צו האפען, אז די צאהל עולים וועט ווייטער פערגרעסערט ווערען.

אין א זעהר פריינדליכען טאן וועגען יודישען אויפבוי-ווערק אין ארץ-ישראל האבען נאך גע-רידעט די דעלעגאטען פון נארוועגיען, פראנקרייך, טשעכאסלאוואקיי, שפאניען, שווייץ. די רעדנער פאדערען צו פערגרעסערן די יודישע עליה. די נארוועגישער דעלעגאט האט פארגעלעגט, בייצו-לעגען צום בעריכט אן עמפפעהלונג צו דער מאנ-דאטען-מאכט צו פערגרעסערן די עליה.

דער פארשטעהער פון ענגלאנד האט ערקלערט אז די מאנדאטען-מאכט טוט אלץ, כדי צו שטי-צען דאס הארמאנישע צוזאמענלעבען פון אלע בירגער אין ארץ-ישראל.

אלס בעריכט - געבער פאר'ן פלענום איז בעשטימט געווארען דער נארוועגישער דעלעגאט לאנגע.

פעראָרדנונג אפצושטעלן דעם אנטי-יוד. באיקאט אין דייטשלאנד
און גלייכצייטיג אנטיסעמיטישע העצע אין פערשידענע שטעט און דערפער

בערלין, 19 (יט״א טעלעגראפיש.)

ס'האבען זיך פערשפרייט קלאנגען, אז די רעגי-רונג גרייט צו א פעראָרדנונג, אין וועלכער די נאצים ווערען אויפגעפאדערט, אפצושטעלן דעם אנטי-יו-דישען באיקאט. פון אנדערע קוועלען גיט מען איבער וועגען א פערשארפטער אנטי-יודישער אקציע אין שטעט און דארף. דער „פעלקישער בעאבאכטער״ טיילט מיט, פון קאבלענץ, אז צוליב „סאניטארישע מאטיוועו״, זענען געשלאסען געווארען פיל יודישע געשעפטען. די אניטסעמיטישע העצע אין די דערפער איז א געפעהרליכע.

25-טער ימים הנוראים אין זאל פילהארמאניע

תרע"א — תרצ"ו

נארוטאוויטשא 20

ראש השנה ויום כפור וועט דאווענען אין זאל פילהארמאניע דער העלדען-טענאר

ג. אויבער-קאנטאר פון ווילנער שטאט-שוהל

ה' ס. קעסלער

באגלייטען וועט איהם א גוט איינשטודירטער כאר פון 40 פערזאן אונטער דער לייטונג פון טאלאנטירטען דירינענט און קאמפאזיטאר ה' הערץ רוביז.

אין די היי-יעהריגע ימים-נוראים ערווארטעט די מתפללים פון פילהארמאניע אנ'אמת'ער עונג רוחני צוליב דעם 25-יעהריגען יובילעאום פון בית-התפילה.

די פרייזען פון די בילעטען ערמעסיגטע. מתפללים קומט און איבערצייגט אייך!

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אווענד. בעמערקונג: אלע נדרים ונדבות פון די עליות זענען בעשטימט לטובת דער מושבה פון קרן קימת לישראל אויפ'ן נאמען פון הרב הראשי הרב הגאון מורנו ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

גארדעראבע פריי! — גארדעראבע פריי!

Z intencji zaślubin kolegi naszego

p. **Mojżesza Graua**

z panną **Celiną Szydłowską**

życzymy wiele szczęścia na nowej drodze życia. koledzy: **Blajwajs i Holand.**

מיין פריינד ה' אלעק קארטאווסקי צו זיין חתונה מיט פרל. בלאנקא ווארשאווסקא ווינש איך א הארציגען מזל-טוב און א צופרידען צוזאמענלעבען! יחיאל בארובסא און פרוי

כשר — היגיעניש

איבעראשענדע נייעס!

דער גוט-בעקאנטער

פענסיאנאט „RAJ"

Jurkiewicza — Tel. 27

אין ווישנעוואָ גורא אין זייבערסט שענסטען פלאץ אין טעטיג און נעמט אן געסט אויף די קומענדע יום-טובים.

מיר עמפפעהלען די ג. געסט טרוקענע, זוניגע צימערן מיט אלע בעקוועמליכקייטען, באַדע-צימער און וואסער-לייטונג אויך עלעקטרישע ליכט און ראַדיאָ. די קיך געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון רוטינירטע קרעפטען.

קאָנקורענץ-פרייזען! סאלידע בעדינונג!

אינפאָרמאַציעס אויפ'ן אָרט און טעלעפאָניש.

בעמערקונג: סוכות וועט אויך זיין א אתרוג.

KOMITET SYNAGOGI przy Al. Kościuszki

niniejszem podaje do wiadomości, że

wydzierżawienie miejsc na rok 1935/36

odbywać się będzie w Kancelarji Synagogi w porządku następującym:

a) dn. 20 września b. r. w godz. od 4 do 6 wiecz.
b) dn. 2? września b. r. w godz 10 - 1 popoł. i 3—7 wiecz.
c) dn. 23, 24, 25 września b. r. w godz. od 4 do 7 wiecz.
d) dn. 27 września b. r. od 9 rano do 1 popoł.

Osoby, pragnące odnowić zeszłoroczną dzierżawę miejsc zechcą zgłosić się do Kancelarji Synagogi najpóźniej do niedzieli, dnia 22 września b. r. włącznie.

W roku bieżącym kontrola biletów przy wejściu do Synagogi będzie wyjątkowo ścisła. **Uprasza się przeto o każdorazowe okazywanie biletów przy wejściu do Synagogi, gdyż osoby, nieposiadające biletów bezwzględnie wpuszczane nie będą.** 4785

שטרענג כשר — אכטונג לאדז און אומגעגענד!! — שטרענג כשר

דערמיט האב איך דעם כבוד בעקאנט צו מאכען מיינע ג' קונדשאפט, אז מיין ביל-ערעפענטע

ווארשט-פאבריק

עמפפעהלט די פערשידענסטע ווורשטען און גערויכערטע פליישען. די אויסארבייטונג ווערט אויסגעפיהרט דורך ערשטקלאסיגע פאכמענער. יעדען טאג פרישע סחורה. הורט און דעטייל.

בעמ.: מיין ווארשט-פאבריק געפינט זיך תחת השגחת המנקר של הראבינאט.

מיט אכטונג פירמא „דארא" 10 שרודמיעסקא 10

דאס בעוואוסטע

טוך- און קארט-געשעפט פון M. TAZBIR

לאדז, פיעטריקאווער 23, פראנט II שטאק טעל. 39-226

טיילט מיט, אז צום קומענדען הערבסט- און ווינטער-סעזאן בעזיץ איך אויף לאגער א גרויסען אויסוואל פון די נייעסטע און מאדערנסטע

הערען און דאמען-שטאפען

פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות

צו די ביליגסטע פרייזען.

ספעציעלער אויסוואל פון רעשטען וואס מען פערקויפט מיט 30% ביליגער

געדענקט די אדרעס! רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

שויך אנגעקומען

טאפעטען

פון די לעצטע נייהייטען אויפן 1936 י.

אויך זענען אנגעקומען צו די קומענדיגע יום-טובים די נייעסטע

דיוואנען און לינאלעאום-קארניקעס

אין אלע גרויסען

זעהר צוגענגליכע פרייזען. רעעלע בעהאנדלונג.

מיט אכטונג **A. DZIAŁOSZYNSKI**

Łódź, Piotrkowska 56, tel. 223-46

SKŁAD TAPET i LINOLEUM

ROCZNY

Wieczorny Kurs Tkactwa

przy Szkole Przemysłowej Tow. Szerz. Oświaty i Wiedzy Techn. wśród Żydów

w ŁODZI, POMORSKA 46/48.

איינשרייבונגען מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך און דאנערשטאג פון 7–9 אווענד נעהמט אן די קאנצעלאריע פון קורס, פאמארסקא 46/48. טעל. 163-80.

דער ועד פון דער

וואהלינער שוהל

איז מודיע, אז דאס יאהר וועט דאווענען אונזער בעליבטער חזן

ה' יצחק סאלאווייציק

מיט דער בעגלייטונג פון גוט איינשטודירטען כאר אונטער דער לייטונג פון דעם דיריגענט ה' רוביז.

עס ווערען פערדינגען פלעצער אין ביורא פון דער שוהל (וואולטשאנסקא 6) טעגליך פון 6 ביז 9 אווענד.

מיר בעטען אונזערע געעהרטע מתפללים צו בעזארגען זיך מיט איינטריטס-קארטען צייטליך. וכל הקודם זכה. אהן איינטריטס-קארטען וועט קיינער נישט אריינגעלאזען ווערען.

שבת צו נאכט פינקטליך 12 א זייגער וועט אונזער חזן ה' סאלאווייציק מיט'ן כאר זאגען די ערשטע סליחות.

די פערוואלטונג.

הזמיר — בית תפלה — הזמיר

אל. קאשטשושקי 21

לימים נוראים ולחג הסוכות

בעל מוסף: מיכאל דוד סאסנאווסקי

בילעטען צו בעקומען פון 10 פריה ביז 5 נ"מ אין „הזמיר".

ענגלישער זאל אל. 1. מאי 2

לשמוע אל הרנה ואל התפלה!

מיר מאכען בעקאנט, אז די היינטיגע ימים-נוראים וועט אין ענגלישען זאל, אל. 1-טער מאי 2 בית דאווענען

מיט גוטע חזנים

און א גוט איינשטודירט כאר.

פלעצער צו פערדינגען א גאנצען טאג.

מיט אכטונג די אינהאבער.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

אין מאנופ.-פערמיטלער-פעראיין

64 פיעטריקאווער 64.

מיר מאכען בעקאנט, אז אונזער פעראיינס-לאקאל איז רעמאנטירט געווארען ערשטקלאסיג און מיר האבען זיך פערזעהן מיט זעהר שעהנע בעלי-תפלות עס איז דעסהאלב געווינשען, אז אונזערע מיטגלידער ווי אויך סימפאטיקער זאלען זיך צייטליך ביי אונז פערזעהען מיט פלעצער, וועלכע זענען זעהר בעגרענעצט. מיר זענען זיכער, אז יעדער פון אונזערע מתפללים וועלען דאס יאהר האבען פון דאווענען ביי אונז א נחת רוח און מיר וועלען זיך אויסבעטען צוזאמען א כתיבה וחתימה טובה.

די פערוואלטונג פון מאנופ.-פערמיטלער-פעראיין

דער צ"ק „שומרי ומזהירי שבת"

מיט'ן ראבינאט אין דער שפיץ

פאדערט אויף נישט צו דינגען קיין פלעצער אויף ר"ה און יו"כ צו דאווענען אויף די שטעלען, וואס קומט פאר א גאנץ יאהר אזעלכע אומווירדיגע מעשים, וואס ווער ס'בעזיצט נאר מארשל און עפיק טוט עס מיידען מיט עקעל און האס, ווער קאן אויסמעסטען דעם גרויסען צארן פון בעשעפער, ווען מען קומט פון איהם בעטען א גוט יאהר אין דעם הויז, וואס ער האט זעהר פיינד. און מיר ווארענען דערום זיך נישט צו לאזען פערפיהרען פון די אונפעראנטווארטליכע מענשען, וואס נארען אייך אריין אויף א אונלעגאלען אופן איינצוריכטען בתי תפלה אין מאניך-זעלער אר"ג. דען אויסער וואס מען וועט אייך צומרייבען, וועט איהר נאך ווערען צוגעצויגען צו פעראנטווארטליכקייט.

פון תחונה-זעלער איז נישט מעהר דא, ווי דער איינציגער בערלינער זאל, זאכאדניא 26, וואס איז כשר צו דאווענען.

הזכרה.

זונטאג, דעם 22-טען סעפטעמבער 1935, 12 א זייגער פארמיטאג קומט פאר אויפ'ן בית החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה פון מיין ליבע פרוי, אונזער ליבע מוטער

נ"ע **שרה אסתר דערעש**

אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די טיפטרויערנדע פאמיליע

בעקאנטמאכונג.

די יודישע קהלה מאכט בעקאנט, אז די

היגיענישע מקוה

אויף גדאנסקא 75

איז פון די וואך אן טעטיג.

פאר פרויען יעדען מוצאי שבת קודש

די פערוואלטונג.

נאר פאר מענער!

דער לאנג-עקזיסטירענדער לאדזער ערשטקלאסיגער ספעציאליסט פון הויזען איז צוריקגעקומען פון פאריז. ווער עס וויל טראגען הויזען לויט דער לעצטער מאדע דארף זיך ווענדען נאר צו דעם ספעציאליסט פון הויזען.

B. FAJWLEWICZ אלעע 1. מאי 2, פראנט, 1. שטאק

רעקלאמע פרייזען! קומט און איבערצייגט אייך!

שפארט געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארון"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 58-210

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהר

„JERZY MILL" Łódź, Piotrkowska 73 poleca wieczne pióra

Repr. wiecznych piór Dr. JUNGH'a na Rzp. Polską i w. m. Gdańsk.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט ווערט בעקאַנט געמאַכט דער נ. קונדשאַפט, אַז דער בעוואוסטער

שיך-סאַלאָן פון

L. ODERBERG

פּיעטריקאַווער 17

ווערט קירצליך איבערטראַגען אין אַ ניי פאַרגרעסערט לאָקאַל אויף

33 פּיעטריקאַווער 33

דער טאָג פון דער ערעפנונג וועט בעזונדערס בעקאַנט געמאַכט ווערן.

און וועט זיין פאַרזעהן צום יעצטיגן סעזאָן מיט די לעצטע

מאָדערנע שיך. ●

Salon Obuwia L. ODERBERG מיט אַכטונג

וואָרנונג!

מעכאַנישע וואורשטען-פאַבריק פון ד. דיאַמענט אין לאָדז

דערמיט וואָרנען מיר אונזערע געעהרטע קליענטען, אַז דאָס געוועלב אויף שרודמיעסקאַ 10 א.פ. „Dora" פאַרקויפט נישט מעהר אונזערע אויסאַרבייטונגען. דעריבער וואַרפען מיר אַראָפּ פון זיך די גאַנצע פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר די דאָרט פאַרקויפטע וואורשט-אויסאַרבייטונגען עמפּפעהלענדיג ווייטער אונזערע אָריגינעלע אויסאַרבייטונגען, בלייבן מיר

מיט אַכטונג פירמע ד. דיאַמענט.

אונזערע געשעפטען געפינען זיך: זאַוואַדזקאַ 9, נאַוואָמיעסקאַ 24, פּיעטריקאַווער 45 און פּילסודסקיעגאַ 50.

ספרים-געשעפט „מסורה"

ווסכאָדניאַ 34, פראָנט-געשעפט, אויך איינגאַנג דורכן טויער.

איז צו בעקומען אַלעראַרט שול-ביכער העברעאיש און יודיש מיט 25 פּראָצ. ביליגער ווי איבעראַל מחזורים, אויך מיט פּוילישער איבערזעצונג, סליחות, ש"ס חומשים, משניות, מדרשים, גמרות, סידורים, טליתים, גאַרטלען, קאַפּלען, ציצית, מזוזות, תפילין, פאַר פּראָווינץ גרויסער ראַבאַט. געדענקט די אַדרעס:

ווסכאָדניאַ 34, אויך איינגאַנג דורכן טויער.

גם אני מודיע שכבר הופיע הספר הנודע „קורות יום עולם ח"ג וח"ד

פּענסיאָנאַט „מירטאַ"

פּאַדעמבליצע ביי טושין, אינהאַבער קלוגמאַן

זשעראָמסקיעגאָ 21, ווילאַ וויינגאַרטען

מאַכט בעקאַנט דאָס נעהמט אָן געסט אויף די ימים נוראים און סוכות הבע"ל אין שטרענג כשר'ן און היגיענישע פיין איינגעאָרדענטען פּענסיאָנאַט, וועלכער איז פאַרזעהען מיט אַלע מאָדערנע בעקוועמליכקייטען ווי עלעקטרי, וואַסער-לייטונג א.אז.וו. מיט די בערימטסטע בעלי תפילות אויף די ימים נוראים. —— פיינע בעהאַנדלונג! מעסיגע פּרייזען. — ערקונדיגען זיך אויפן אָרט אָדער לאָדז, פּעטריקאָווער 41, וו. 29.

פאַר קראַנקע און רעקאָנוואַלעסצענטען !!!

אָריגינעלע ריטאָרווײַנען ווי אויך אונגאַר-ווײַנען

אין דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאַנטען ווײַן-געשעפט פון אינה: ישראל שיקער

ע. שיקער לאָדז, פּולנאָצנאַ 1

טעל. 107-94.

עפענטליכע וואָרנונג!

דערמיט וואָרן איך עפענטליך די פאַמיליע קעניג (עלטערן פון דער כלה), פראַנציסקאַנער 30, אַז ער זאָל נישט חתונה מאַכען, ווייל די חתונה וועט געשטערט ווערען דורך היגען ראַבינאַט.

מיר וואָרנען אויך אַלע אָהן אונטערשיד ווינקעל-מורה-הוראות אָדער פּריוואַט נישט צו געבען קיין חופה-קדושין, אין געגענפאַל וועט דער ענין איבערגעגעבען ווערען דער פּראָקוראַטור.

מיר וואָרנען אויך די פאַמיליע יאַמאַ (עלטערן פון חתן), ווסכאָדניאַ 56, ווי אויך דעם חתן אבא יאַמאַ, אַז ער זאָל נישט וואַגען חתונה צו האָבען, ווייל דער ענין וועט מוזען איבערגעגעבען ווערען דעם געריכט.

אסתר זוסמאַנעק, שרודמיעסקאַ 8.

Dr. J. Lubicz

כירורג און אָרטאָפּעד

צוריקגעקעהרט

9 פּאָלודניאָווע 9

טעל. 17-183.

ד"ר ל. שיפּמאַן

האָט זיך איבערגעצויגען פון זשעלאַנאַ 3 אויף 64 זאַכאָדניאַ 64

פראָנט, 2-טער שטאָק. טעל. 106-72.

Dr. med.

Leon Familier

אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען

6. שערפּיען 37 (בענעדיקטאַ)

נעהמט אָן פון 5—7 נאָכמ.

אויערן, נאָז און האַלז קליניק מיט בעטען פון Dr.

Z. Rakowski

פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81

נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אָפּעראַציע א. ז. וו.), ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9—2 און פון 4—8 אָוונט.

Dr. med.

GUSTAW KOHN

געוועזענער אַסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגישען קליניק אין פּאַריז.

(ספּעצ. פאַר פרויען-קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).

דיאַטערמיע, עלעקטראָקאָאַגולאַציע.

נעהמט אָן אין לאָדז

פּילסודסקיעגאָ 51, טעל. 170-03

נעהמט אָן פון 8—10 און פון 4—6 נאָכמ.

ד"ר מ. וויינבערג מעד.

נערווען-קראַנקהייטען (עלעקטריזאַציע)

זשעראָמסקיעגאָ 25,

טעל. 172-20

צוריקגעקעהרט

נעהמט אָן פון 5—8 אָוונט.

Dr. med.

ANTONI ZALEWSKI

Chirurgja i Ortopedja

przeprowadził się

na ul. GŁÓWNĄ 5, tel. 136-60.

przyjmuje od 4–6 popoł.

ד"ר העללער

ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע

8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט

זונטאָג פון 10—2 מיטאָג.

פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.

אונבעמיטעלטע — פּעמשניצע-פּרייזן

דאָס ערשטע יודישע בלומען-געשעפט

„קאַסינאַ" א. נ.

אין פּאַסאַזש-קאַסינאָ

לאָדז, פּיעטריקאָווער 67

עמפּפעהלט טעגליך

● פרישע בלומען ●

פאַכמענישע ליפערונג

צו ביליגע פּרייזען

זונטאָג, פ' האזינו ד. 22/9 קומט פאָר

אַ בחינה

אין ישיבת אהבת תורה

וואָלבאָרסקאַ 20

אין אייגענעם לאָקאַל, 7 אַ זייגער אָוונט.

עס וועט פאָרהערט ווערען די קינדער דרדוק און חומש אויך חומש מיט רש"י, אויך גמרא און משניות, צו וועלכער עס ווערען אייגעלאַדענט מיטגלידער אויך מתפללים. די פאַרוואַלטונג.

איז דער שוהל

„בקור חולים"

פּלאַץ וואָלנאַשטשי 10.

פּעררינגט מען פּלעצער יעדען טאָג פון 6 אַ זייגער ביז 9 אָוונט. זונטאָג, די ערשטע סליחות, וועט זאָגען אַ זייגער 5.30 פריה אונזער חזן

ה' זשעמבינסקי

מיט אַ גוט רענאָמירטען כאָר.

די גבאים.

Dr. med.

Haltrecht

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט-, געשלעכטס-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.

פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21

נעהמט אָן פון 8 פריה ביז 2 מיטאָג און פון 5 ביז 9 אָוונט. זונטאָג פון 10—1 מיטאָג.

אַלע אַרט אַנאַליזען.

פאַר אונבעמיטעלטע לעמשניצע-פּרייזן

Dr.

Wajnberg

ספּעציאַליסט פאַר לונגען-, האַרץ- און סקלעראָז-קראַנקהייטען

וואוינט יעצט פּיעטריקאָווער 145, טעל. 126-02.

נעמט אָן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אָוו.

סטאַרשי פעלדשער

ש. דרעש

4 לוטאָמיערסקאַ 4. (האָטעל-גאַס)

טעל. 184-78

נעמט אָן פון 8 ביז 10 פריה און פון 1.30 ביז 4 נאָכמ. און פון 6—7 אָוונד.

ווישניאָוואַ-גוראַ!

Pensjonat

J. Tarmuowej

וויללע Leśna ביי קאָזער

נעמט אָן בעשטעלונגען אויף די ימים-טובים

Wiśniowa Góra, tel. 16

אָדער זאַוואַדזקאַ 53, טאַרמו.

פּענסיאָנאַט

Dobrzyński

ווילשבלאָוואַ גוראַ

ווילאַ זאַלצמאַן

איז עפענטיג די ימים טובים.

אינפאָרמאַציעס אין לאָדז

זענדעל, פּילסודסקיעגאָ 52, טעל. 106-28

ראַבינאַטס-מיטגליד הרב ר'

אהרן בארנשטיין

האָט זיך איבערגעצויגען — אויף —

פּיעטריקאָווער 123

טעל. 150-54

פאַר גאַרד,

בישוטעריע

און לאָמבאַרד-קוויטעס

צאָהלט די העכסטע פּרייזען

אילידאָר פּיאַלקאַ

פּיעטריקאָווער 7.

זונטאָג, ד. 22/9, 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג ווערט געשטעלט די מצבה פון מיין אונפאַרגעסליכער פרוי און הייסגעליבטע מוטער ג"ע

מרים זאיאנץ

צו וועלכער עס ווערען געבעטען אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע צו קומען.

מאַן און קינדער.

שייטלען

טוט פּאַריזער שרינדען צו בעקומען ביי

קערש,

סקווערצאָווע 15

בעקאַנטמאַכונג

מיר מאַכען בעקאַנט, אַז דער

פּענסיאָנאַט „בריאות"

אין ווישניאָוואַ גוראַ

ווילאַ גליקסמאַן

וועט אויך זיין טעטיג אויף די ימים-טובים ר"ה, יו"כ וסוכות און ס'וועט זיין אַנ'אמת'ער עונג יום-טוב, סיי אין גשמיות און רוחניות מיט בעריהמטע בעל תפילות. מ'בעט די געסט זיי זאָלען 3 טעג פריהער זיך מעלדען און איינצאָלען אין פּענסיאָנאַט אָדער אין לאָדז ביי ר' יענקעל טרייבע זאַוואַדזקאַ 17. הועד.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה

עס ווערט געדאַווענט

ראש השנה ויום כפור

צום 19 מאָל אין „ווייסען-זאַל"

זאַכאָדניאַ 43

מיט דעם וועלט-בעריהמטען חזן, וואָס איז מיר נאָך שווערע מיה געלונגען צו אַנגאַזשירן ה'

אברהם בריך

וועלכער האָט זיך קונה שם געווען מיט זיין הערציגען דאַווענען אין אַ גאַנצע רייהע שטעט ווי: ווין, בודאַפּעשט, פּראָג, א.ז.וו.

בעקומט פּלעצער היגיענישע איינריכטונג

פאַרזעהט אייך מיט פּלעצער!

פּלעצער ווערען פאַרקויפט טעגליך פון 10 פריה ביז 11 אָוונט. מיט אַכטונג

י. ווינטרויב

„תומכי-אורחים"

פּאָמאָרסקאַ 18, טעל. 266-31

מיר טיילען מיט דאָס אין פאַר איינס-קאָנצעלאַריע אַמטירט

אַנ'אַדוואָקאַט

יעדען מאָנטאָג און מיטוואָך פון 7 ביז 8.30 אָוונט און ערטיילט

יורידישע עצות

פאַר מיטגלידער, שפּענדער פון אונזער אינסטיטוציע און פאַר אונפאַרמעגליכע—

גענצליך אומזיסט.

אַ מינימאַלען אָפּצאָהל ווערט גענומען פאַר דורכפיהרען ספּראַוועס.

די פאַרוואַלטונג

אונזער געעהרטען פּרעזעס ה'

דוד שמולעוויטש און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער

פרל. גניאַ

מיט ה' זיסקינד שמולעוויטש

ווינשען מיר זיי צו דערלעבען פיל נחת און דעם יונגען פּאָר אַ צופרידען צוזאַמענלעבען.

די פאַרוואַלטונג פון דער באַלוטער גמילת-חסדים-קאַסע, ליטאַנאָווסקיעגאָ 7.

אַ הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען פּרעזעס ה'

דוד שמולעוויטש מיט זיין פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער

פרל. גניאַ

מיט ה' זיסקינד שמולעוויטש

און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליכע צוקונפט

דער קאָמיטעט פון דער באַלוטער שוהל

מזל-טוב

אונזערע פריינד

ה' דוד שמולעוויטש און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער

פרל. גניאַ

מיט ה' זיסקינד שמולעוויטש

און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליכע צוקונפט.

סענדער האַכמאַן און פרוי

יחזקאל ווינפעלד און פרוי

אונזער פריינד

ה' דוד שמולעוויטש און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער

פרל. גניאַ

מיט ה' זיסקינד שמולעוויטש

אַ הערציגען מזל-טוב און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.

שמואל פיימאַן און פרוי

הענעך אייזשביצקי און פרוי

הענעך שערפּינסקי און פרוי

אַ הערצליכען מזל - טוב

ווישען מיר אונזער חשוב'ן פריינד ה' קאַראַש און פרוי צו דער חתונה פון זייערליבען זוהן מנשה מיט פרל. אידאַ טאַטיל און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליך צוזאַמענלעבען.

פאַמיליע וואַלבערג

שארפער פראטעסט אין אמעריקא און האלאנד

געגען די אנטי-יודישע געזעצן אין דייטשלאנד

האלענדישע פירמען בעשראסען פולשטענדיגען באיקאט פון דייטשע סחורות

ניו-יארק, 19 (יט"א טעלעגראפיש)

די גאנצע אמעריקאנער פרעסע טרעט שארף ארויס געגען דעם נירענבערגער יודען-געזעץ. די ספארט-ארגאניזאציעס אין אמעריקא האבען בעשלאסען נישט צו בעטייליגען זיך אין דער אלימפיאדע אין בערלין.

* * *

אמסטערדאם, 19 (יט"א טעלעגראפיש)

דא זענען פארגעקומען גרויסע פראטעסט-פערזאמלונגען געגען דעם יודען-געזעץ אין דייטשלאנד.

אמסטערדאם, 19 (יט"א טעלעגראפיש)

די דירעקטארען פון די אנגעזעהענסטע האלענדישע קאנפעקציע- און טעקסטיל-הייזער האבען בעשלאסען, אין שייכות מיט די לעצטע אנטי-יודישע געזעצן פון דייטשלאנד, צוצוטרעטען צו א פולשטענדיגען באיקאט פון דייטשע סחורות.

פערבאט אנטיילצונעהמען אין אנטי-יודישע ארויסטרעטונגען

בערלין, 19 (יט"א טעלעגראפיש)

די שטורמיסטען-ליטונג האט ארויסגעגעבען א פערבאט, אנטיילצונעמען אין אנטי-יודישע ארויסטרעטונגען.

דער סיים וועט צוזאמענגערופען ווערען

אין דער ערשטער העלפט אקטאבער

ווארשא, 19 (טעלעפאניש)

אין הסכם מיט די טערמינען, וואס זענען בעשטימט געווארען אין וואהל-קאלענדאר, וועט מארגען דער וואהל-קאמיסאר אפיציעל מעלדען דעם רעזולטאט פון די וואהלען צום סיים און סענאט. אין משך פון דריי טעג וועט דער גענעראל קאמיסאר איבערשיקען די אויסגעוועהלטע בעפולמעכטיגונגס-בריף. פון דעם מאמענט אן וועלען די קאנדידאטען ווערען פארמעל דעפוטאטען.

אין הסם מיט די פארשריפטען פון דער וואהל-ארדינאציע דארף זיך די קאדענץ פון סיים און סענאט אנהויבען שפעטסטענס 30 טעג נאך דער אפיציעלער פערעפענטליכונג פון וואהל-רעזולטאט. צוליב דעם, וואס די פערעפענטליכונג וועט פארקומען מארגען קענען זיך דער סיים און סענאט צוזאמענקומען שפעטסטענס דעם 20. אקטאבער. ווי מען איז זיך אבער משער וועט דער סיים צוזאמענגערופען ווערען פריהער, וואהרשיינליך אין דער ערשטער העלפט אקטאבער.

דער פאלקס-קאמפיין ווערט ווייטער פארטגעזעצט!

אלע מוזען מיר העלפען שאפען דעם אויפבוי-פאנד!

שטיצט דעם פאלקס-קאמפיין פון זעלבסט-הילף פאר פוילישע יודען!

„אט נייט א גרויסע אקציע פון „צעקאבע" אונטער'ן נאמען פון זעלבסט-הילף. זעהט, אז די אקציע זאל דערפיהרט ווערען צו א גרויסען דערפאלג"!

(—) ד"ר י. טהאן.

2 יודען נאמינירט געווארען אין סענאט

ווארשא, 19 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט)

פון גאנץ בעגלויבטע קוועלען דערוויסט מען זיך, אז ס'זענען שוין נאמינירט געווארען די 32 סאניטארען צום סענאט. צווישען די נאמינירטע געפינען זיך צוויי יודען און נעמליך פראפ. שאר און יעקב טראקענהיים.

הויך-קאמיסאר וואוקאפ

קומט צוריק קיין ארץ-ישראל

ירושלים, 19 (יט"א טעלעגראפיש)

די אראבישע פרעסע טיילט מיט, אז דער הויך קאמיסאר וואוקאפ קומט צוריק קיין ארץ-ישראל דעם 15-טען אקטאבער.

געשטארבען א העבראישער שריפטשטעלער

לעמבערג, 19 (יט"א טעלעפאניש)

אין עלטער פון 73 יאהר איז געשטארבען דער העבראישער שריפטשטעלער ישראל בריסטיגער.

גראדנער כוליגאנעס פאר'ן געריכט

גראדנע, 19. (ספ. טעל.) די פראקוראטור האט צוגעצויגען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט א גאנצע רייה פערשוינען, וואס האבען אנטיילגענומען אין די אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען אין גראדנע. 17 כוליגאנעס וועלען צוגעשטעלט ווערען צום געריכט פון דער תפיסה. די רעשט געפינען זיך אויף דער פריי.

דאס לעבען אין ווארשא

(טעלעפאנישע ידיעות פון דער הויפט-שטאט)

דעלעגאציע פון מיליטער-לייט און פרעמיער סלאוועק ביים מלוכה-פרעזידענט

דער מלוכה-פרעזידענט האט אויפגענומען א דעלעגאציע פון גענעראל ראמעל, פולק. לעווינסקי און פולק. קארטש. די דעלעגאציע האט געבעטען דעם מלוכה-פרעזידענט, ער זאל אנטיילנעהמען אין די ארנטערנאציאנאלע פערד-ווישטשיגעס אין ווארשא די דעלעגאציע אגו אויך אויפגענומען געווארען פון גענעראל - אינספעקטאר פון דער ארמעע רידז-שמיגלי.

דער מלוכה-פרעזידענט האט דעם זעלבען טאג אויך אויפגענומען דעם פרעמיער סלאוועק. ס'זענען ארומגערעדט געווארען א רייה אקטועלע פראגען.

שווייצארישער קאנסול צוריקגעקעהרט

דער שווייייצארישער קאנסול אין ווארשא עריק בעהמאן האט צוריקגעקעהרט פון אורלויב און איבערגענומען דעם אמט. אויך דער עסטאנישער קאנסול האט צוריקגעקעהרט פון אורלויב.

זיצונג פון דער בילדונגס-קאמיסיע.

היינט פרייטאג וועט פארקומען א זיצונג פון דער בילדונגס-קאמיסיע פון צייטווייליגען שטאט-ראט וועגען בעשטימען דעלעגאטען פון דער ווארשאווער זעלבסטפערוואלטונג צום שול-ראט ווי אויך צו די אפיעקונעס-ראטען פון דער כעמיש-אינדוסטריע שולע און גערטנער-שולע.

16 נייע שול - בנינים.

די ווארשאווער שטאט-פערוואלטונג האט נאכ'ן פערענדיגען 10 שול-בנינים, אין וועלכע עס געפינען זיך 24 פאלקס-שולען, בויט איצט 6 נייע שול-בנינים אין וועלכע עס וועלען זיך געפינען 9 שולען.

די שול-בנינים וועלען אויפגעשטעלט ווערען אין פאלגענדע שטאט טיילען: ביעלאנע, מארימאנט, אין טראוגוט-פארק, סקרעקי, טארגובעק, אין יעדער שול וועלען זיך געפינען 840 שילער.

אמאטארען פון בראנפען

אויף עק סאלמא און עלעקטאראלנא, ביי דער רעסטאראציע האבען זיך אוועקגעשטעלט טא-דעאוש מאיארעק און לעאן מיכאליצקי, ווארטענדיג, אז עס זאל עמיצער אונטערקומען און זיי מכבד זיין מיט בראנפען. א געוויסער סטאניסלאוו בילכקי, וועלכער איז גראד אנגעקומען האט זיך אפגעזאגט פון דעם פארשלאג זיי מכבד צו זיין, צוליב וואס זיי האבען זיך אויף איהם געווארפען שלאגען. אויפ'ן אלארם פון בילסקי'ן זענען די פארשוינען פערהאלטען געווארען.

פויזען פראקלאמירט דעם קאמפיין פון זעלבסט-הילף.

די לייטונג פון פאלקס-קאמפיין פאר זעלבסט-הילף האט בעקומען פאלגענדע מיטטיילונג פון פויזען: די טעג איז אין אונזער גרויסער סינאגאגע פאר-געקומען ביי א פול געפאקטען זאל, א גרויסע עפענטליכע פערזאמלונג, אויף וועלכער מצד דער צענטראלע פון די ג'ח-קאסעס אין פוילען „צעקאבע" איז ארויסגעטרעטען מיט אנ'אינהאלטסרייכען רעפעראט וועגען די צילען און אויפגאבען פונם איצטיגען פאלקס-קאמפיין ה' י. בארנשטיין פון ווארשע. דער רעפעראט איז אויסגעהערט געווארען פון דער פערזאמלונג מיט גרויס שפאנונג און עס איז תיכף געוועהלט געווארען א ברייטער אקציע-קאמיטעט. דער קאמיטעט האט מיט דער בעטייליגונג פון ה' בארנשטיין אפגעהאלטען א זיצונג. אויף וועלכער עס איז אויסגעארבייט געווארען א גענויער פלאן פאר דער אקציע אין פויזען. דער קאמיטעט איז שוין צוגעטרעטען צו דער ארבייט. אין דער שפיץ פון קאמיטעט שטעהען די איינפלוס-רייכסטע געזעלשאפטליכע טוער, ווי די ה"ה וויגאדסקי, אומאנסקי, אבראמאוויטש, סקאווראן, רייכבערג פאנעלנעסט, לעוו, פרוי פערקאל, וויגאדסקי, פרוי יענאווסקא וואקסשטאק, ארושקעוויטש, איצקאוויטש לוקרעצקי א. א. (יט"א)

ליקווידירט א פערברעכער-באנדע וואס האט „געארבייט" אין די נאכט - לאקאלען

די פאליציי האט ליקווידירט א געפעהרליכע פערברעכער-באנדע, וואס האט „געארבייט" אין די נאכט-לאקאלען און אויף דאנסינגס. די פערברעכער האבען געשלאסען בעקאנטשאפט מיט שכורע געסט, אוועקגעפיהרט זיי אונטער דער שטאט און בעגנבעט פון קאפ ביז פיס. די פערברעכער זענען דער רוב קינדער פון בעסערע עלטערען. 6 פון דער באנדע זענען ארעסטירט געווארען. זיי האט מיטגעהאלפען אין דער ארבייט פרויען און דראשקאזשעס.

סאניטארע רעוויזיעס אין די באזארען

קרעמער בעשטראפט פאר האלטען די בוידען אין אנטי-סאניטארען צושטאנד

די סטאראסטווע האט אדורכגעפיהרט סאניטארע רעוויזיעס אין באזאר, אויף סמאטשע 20, וועלכע געהער צו א פריוואט אייגענטימער. ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז אויף די פרייע ערטער צווישען די בודקעס זאמעלט זיך מיסט. ס'איז דערום פעראדענט געווארען, די פרייע ערטער צו סקאסייען, ביז'ן 1-טען אקטאבער מוז די באזאר-אדמיניסטראציע איינארדנען א באריערע אין דער לענג פון די בודקעס, כדי די סחורה זאל זיך געפינען נישט ווייטער ווי א מעטער פון דער בודקע. ס'איז אויך פעראדענט געווארען, צו אספאלטירען דעם פלאץ פון עופות שעכט-הויז אין דער פיש-האלע מוז פעריכט ווערען די ווענד און דאך. עטליכע באזאר-קרעמער זענען בעשטראפט געווארען פאר האלטען די בוידען אין אנ'אנטי סאניטארען צושטאנד.

אנ'עהנליכע רעוויזיע איז אויך אדורכגעפיהרט געווארען אין באזאר, אויף די 3 קרייצען. ס'זענען ארויסגעגעבען געווארען א גאנצע רייהע פערארדנונגען.

מ'וועט עסען פאמעראנצען

ערשטע טראנספארטען קומען שוין אן די טעג

קומענדיגע וואך קומען אן קיין ווארשע די ערשטע טראנספארטען פאמעראנצען פון שפאניען, ווייטערע טראנספארטען פון ארץ-ישראל און פון איטאליען וועלען אנקומען שפעטער.

צוליב די גרויסע צאהל ארויסגעגעבענע אריינפיהר-דערלויבנישען, איז היי-יאהר צו דערווארטען א זול אויף פאמעראנצען.

וואס עס טוט זיך אויף די בוידעמס

לוסטראציע פון סאניטאר-קאמיסיע

די סאניטאר-קאמיסיע האט אדורכגעפיהר א רייהע לוסטראציעס אויף דער סטאווקע פון דזשיקע. אויף די בוידעמס האט מען געפונען אלטע מעבעל, צעפוילטע פאטאפאנען, מאטראצען אנגעפאקט מיט וואנצען. אלץ בעדעקט מיט א דיקען שטויב און שמוץ די שולדיגע זענען צוגעצויגען געווארען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

די טאקסובקעס ווערען ביליגער

די שטאט-פערוואלטונג בעמיהט זיך צו פערקלענערען די שטייערען פון די טאקסובקעס-בעזיצער, כדי אזוי ארום צו פערביליגערען דעם פערקעהר-טאריף.

עקזעקוציעס פאר לאקאל - שטייערען

די פינאנץ-אמטען זענען צוגעטראטען אדורכצופיהרען עקזעקוציעס פון לאקאל-שטייער פאר'ן צווייטען קווארטאל.

קווארץ-לאמפען פאר קראנקע און שוואכע קינדער

דער געזונדהייטס-אמט ארדענט איין אין פערשידענע פונקטען פון דער שטאט קווארץ-לאמפען פאר קראנקע און שוואכע קינדער, בעמיטעלטע זעלען צאהלען א מינימום-אפצאהל, ארימע קינדער וועלען בעשטראהלט ווערען אומזיסט.

ווען און וואו דארפען אויסגעטוישט ווערען די פון פערקעהר צוריקגעצויגענע באנקנאטען?

די באנק פאלסקי דערמאנט אן דעם לעצטען טערמין פון אויסטוישען דעם בילאן אין באנקנאטען וואס זענען צוריקגעצויגען געווארען פון פערקעהר. די 5-ער זלאטעס פון יאהר 1924 וועלען אויסגעטוישט ווערען אין דער צענטראלע און אין אלע אפטיילונגען פון באנק פאלסקי שפעטסטענס ביז'ן 30-טען סעפטעמבער ק. י. די 10 זל. פאפיר-באנקנאטען פון 20-טען יולי 1924, וועלען אויסגעטוישט ווערען ביז'ן 31-טען דעצעמבער 1937. די 20 זל. באנקנאטען (צווייטער עמיסיע) וואס זענען פערזעהען מיט די דאטען 1926, 1929 און 1931 ענדיגט זיך דער טערמין פון אויסטוישען דעם 30-טען יוני 1939.

ביי העמאריד-לײדען

אבסטרוקציעס, בלאזונג פון דער דיקער קישקע, אגרויע אננהאלטונג, וועהטאג אין קרייץ, ברוסט-דרוקעניש, הארץ שרעק, קאפ-וועהטאג, ווערט נענוצט דאס נאטירליכע ביטער וואסער FRANCISZKA JÓZEFA וואס פערשאפט אנ'אנגענעהמע פערלייכטערונג און טיילמאל א גענצליכע אויסהיילונג. פרעגט דאקטוירים. צו בעקומען און אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקס.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	–	–	–	92.50
3 פראצענטיגע בודאוולאנע			–	40.40
4 „		דאלארובקא	–	51.00
7 „		סטאביליזאציע (אמ.)		63.00
5 „		ווארשאווער ש.-ב.	1934	55.38
5 „		לאדזער	„	50.75
ענגלישער פונט	–	–	–	26.22
דאלאר אפיצ. – 5.31		ניטט-אפיציעל	–	5.30
גאלד-דאלאר	–	–	–	9.06
גאלד-רובל	–	–	–	4.74
דייטשער מארק	–	–	–	1.58

LEKARZ DENTYSTA
St. GELBERG
צוריקגעקעהרט
זאוואדזקא 14. טעל. 108-33
נעמט אן פון 10–2 און פון 4–7 אווענט

Dr. A. Gibiański
Spec. płuc i serca
powrócił
ZACHODNIA 59A
przyjm.: 9—11 r. i 4—6½ p. p.

צאהן-ארצט
L. GECEWOWA
3 Legjonów 3
נעהמט אן פון 11 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 8 אווענד.

ŻADNYCH FILJI NIE POSIADAMY.
NOWE, PIĘKNE i MODNE WEŁNY, JEDWABIE i AKSAMITY
na PŁASZCZĘ, SUKNIE, SZLAFROKI i PIŻAMY już nadeszły
GATUNKI NAJPRZEDNIEJSZE — FABRYK PIERWSZORZĘDNYCH
ŁÓDZKICH: K. Reisfelda, Klinge i Schulza, M. i T. Pikielnych i t. d.
BIELSKICH: C. Breitbarda, Sz. Hoffmana, I. Schanzera
Poleca jak zwykle po cenach bezkonkurencyjnych
A. RABINOWICZ. 10 Piotrkowska 10.

פליישיגע און מילכיגע מאכלים

געסאכטע נעפרעגלטע אדער געבאקענע

זענען נאהרהאפטיג און אויסגעצייכענט אין-געשמאק אויב מען בענוצט צו זיי:

כשר'ן צערעס

דעם **שפייז-פעטס, וועלכער איז לייכט צו פערדייען.**

כשר **Ceres**

עכט אין אריגינעלער פאקונג צו 1/2, 1/4, 1/8 קגר. ווי אויף דער צייכנונג. אן פאקונג — נישט עכט.

געמשפט דעם „יורש"

(א) אזוי ווי מ'האט אריינגעזעצט די קאכאנקע פון איינעם יוזעף-טימאפעאוש פרעדקעוויטש — הייזעל-איינהאבערין זאפיא איוואנסקא, און ער איז געבליבען אהן א שטאך-ארבייט, האט ער אליין געפפענט א פריילעך הייזעל אויף דער שענקעוויטשא 115.

פאליציי האט איהם דאס „געשעפט" צוגעמאכט, און נעכטען האט ער פון קרייז-געריכט בעקומען א פסק — אנדערטהאלבען יאהר טורמע.

געפונען א גאלדענעם זייגער

(א) ס'איז געפונען געווארען א מענערישער גאלדענער זייגער, וועלכען מיקאן, ביים אנגעבען סימנים, אפנעהמען אין 3-טען קאמיסאריאט (זגערזשער 7).

א טאג פון גנבות

(א) נעכטען זענען אדורכגעפיהרט געווארען גרעסערע און קלענערע גנבות אין די וואוינונגען פון: הינדע ווארשאווסקא (לעגיאנען-גאס 76), סאלאמאן גאטליב (לעגיאנען גאס 9), עמיליא באזשעקאווסקא (פאמארסקא 4), יעקב זילבערבערג (בזשעזשינער 40), גיטעל אבראמאוויטש (קאמיעננא 1) און ישוע זעלצער (פאלודניאווא 19).

מחלוקת, ליבע, נויט...

דריי סבות פון זעלבסטמארדען

(א) אויף לאגעווניצקא 39 האט זיך פערסמ'ט מיט יאדינע דער 28-יאהריגער אהרן פרייגאנג. די סיבה איז געווען — אפטע קריגעריי'ען אין דער משפחה.

* *

(א) די 22-יאהריגע מאגדאלענא ווירזשביצקא (ווילענסקא 19) האט זיך געסמט מיט זאלץ-זויער. בעגאנגען איז זי דעם טראגישען שריט, מחמת ענטוישונג אין ליבע.

* * *

(א) מחמת ארבייטסלאזיגקייט און נויט האט זיך געסמט מיט סובלימאט דער 58-יאהריגער יוזעף זסעמיגאלא (פון קאזשעניאווסקיעגא 23).

פאגאטאוויע האט די אלע דריי ערטיילט ערשטע הילף.

ימים-נוראים אין פילהארמאניע

וועלען זיין פייערליכער און בעקוועמער ווי שטענדיג

די מתפללים פון פילהארמאניע וועלען דאס היינטיגע יאהר האבען א ספעציעלען תענוג אין הינזיכט פון די תפילות און בעקוועמליכקייט.

כדי ווי געהעריג צו בעצייכענען דאס יובילעאום-יאהר — ווייל ס'ווערט 25 יאהר זייט דאס בית-תפילה אויף די ימים-נוראים אין פילהארמאניע איז געגרינדעט געווארען — האט די לייטונג בעשלאסען, אז די היינטיגע ימים-נוראים זאלען זיין זעהר פייערליכע. צו דעם צוועק איז, טראץ די גרויסע קאסטען, אנגאזשירט געווארען דער בעריהמטער העלדען-טענאר, ווילנער אויבער-קאנטאר ס. קעטלער. דער כאר איז פערגרעסערט און פערשטארקט געווארען און געפינט זיך אונטער דער דירעקציע פון קאמפאזיטאר הערץ רובין.

באר 6 ווערטער:

FRANCISZKA

GAAL

אין פילם

דאסקליינע מאמעלע

טריומף פון

„CASINO"

ווערען פרייזען אויף געבעקס

קאמוניקאט פון דער לאדזער שטאטישער סטאראסטווע

די לאדזער שטאטישע סטאראסטווע איז אינפארמירט געווארען, אז אין איניגע בעקערייען און שפייז- און קאלאניאל-געוועלבער הייסט מען זיך געבען העכערע פרייזען פאר ברויט און זעמעל, ווי די, וואס זענען בעשטימט זינט א לענגערע צייט.

בכדי נישט צו דערלאזען צו אן אומבעגרינדעטער פרייזען-העכערונג זענען ארויסגעגעבען געווארען ספעציעלע פעראָרדנונגען.

לויט די פערפליכטענדע פארשריפטען דארפען אויף אלע ארטיקלען און ממילא אויך אויף געבעקס אויסגעהאנגען ווערען די פרייזען. די שולדיגע אין נישט צופאסען זיך צו די דאזיגע פארשריפטען וועלען צוגעצויגען ווערען צו פעראנטווארטליכקייט.

סיי די סטאראסטווע, סיי די פאליציי-קאמיסאריאטען וועלען אינטערווענירען אין פאלען פון אנקלאגעס.

לאפרושי מאסורא!

די מקוה אויף זשעראמסקי-גאס (פאנסקא) 53 איז נע'אסר'ט דורכן ראבינאט און קיינער טאר זי נישט בענוצען.

לאדז, ה' נצו"י תרצ"ה   **וועד הרבנים לעדת לודז**

משה דוד דאמב, ליבוש ראזענבערג, שלמה יאקובאוויטש, משה מנחם סגל, אלעזר ליפשיץ, אהרן בארענשטיין, מרדכי ניסן קרול, הערצל הארצשטארק, זעליג ראזנשטיין, שמואל קנאפף, משה ווייס, הערשל פישהאף, יוסף פיינער, אברהם סעלמאן, עקיבה איגר, אלי' פליישהאקער.

אבערזשאנעק = אווענד

אראפ מיט גרויס ערפאלג

דער אבערזשאנעק-אווענד איז, ווי ס'איז געווען פאראויסצוזעהען, אראפ מיט אן אומגעהויערען ערפאלג. דער „ראזמאיטאשטשי"-טעאטער איז געווען איבערפולט. הונדערטער מענשען זענען אוועק פון דער קאסע, מחמת שוין 6 אווענד זענען אלע בילעטען געווען אויספערקויפט.

צווישען דעם ריזיגען עולם האט מען געזעהען מענשען פון אלע קרייזען פון דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג, וואס זענען געקומען אויסדריקען זייערע סימפאטיעס פאר דעם בעליבטען הומאריסט י. אבערזשאנעק.

דער עולם האט זיך זעהר גוט געוויילט און הארציג געלאכט. א קליינע מיספערשטענדעניש האט פאסירט: נעמליך, אויף דעם אווענד האבען, א חוץ דעם גרויסען פראגראם געזאלט אויפטרעטען עטליכע פוילישע אקטיארען פון שטאטישען טעאטער. אין לעצטען מאמענט האט דער מאגיסטראט מיטגעטיילט, אז צוליב דעם אויפטריט פון די פוילישע אקטיארען, וועט דער אווענד מוזען בעשטייערט ווערען מיט אן אומגעהויער גרויסען שטייער. צוליב דעם, האבען די איניציאטארען פון דעם אווענד בעשלאסען צו רעזיגנירען פון דעם אויפטריט. וועגען דעם האט דער דיכטער משה בראדערזאן מיטגעטיילט פון דער ביהנע. דערביי האט דיכטער משה בראדערזאן געשילדערט דעם שאפונגס-וועג פון אבערזשאנעק'ן און די בעדייטונג פון זיין אמת עכט פאלקסטימליכען הומאר. דער עולם האט דעם דיכטער משה בראדערזאן געדאנקט פאר די ווארימע ווערטער.

דער אראראט -אנסאמבל האט זיך אויך געפיהלט אין א בעזונדערער יום-טובדיגער שטימונג אזוי, אז די פארשטעלונג איז אראפ קאנצערט.

א בעזונדערע אנערקענונג פערדינט דירעקטאר ש. מילשטיין פאר דער מוסטערהאפטער ארדנונג ביי אזא ריזיגען עולם אין דעם פרעכטיגען טעאטער.

אייער באגאזש ווערט אפגענומען פון דערהיים און צוגעשטעלט קיין ארץ-ישראל

דורך PRZEDBORSKI, KOLNER i S-ka, Łódź, Sienkiewicza 6

ביליג און שנעל. קלינגט טעל. נומערן 129=25 און 247=75

אויפקלערונג

אין שייכות מיט דער געשיכטע, וואס איז געווארען פערעפענטליכט אין נייעם פאלקסבלאט פון 21 אויגוסט וועגען א לובלינער יודישען פריץ יעקב טענענווארצעל, וועלכער האט מיט 40 יאהר צוריק אויפגעבויט פאר אייגען געלד אין ירושלים די שכינה פון 52 הייזער א. נ. „נחלת יעקב" דארף בעמערקט ווערען, אז דער דערמאנטער נדבן האט די פונדאציע איינגעשטעלט נישט לויט אן אנרעגונג פון א רבין, נאר פון אייגענער איניציאטיוו.

שוין לאנג האט ער זיך ארומגעטראגען מיט'ן געדאנק אויפצובויען אומזיסטע היימען פאר אָרימע יודען פון פוילען, מיט זיין טהאט איז ער אויסען געווען צו ווייזען א בייששפיל אנדערע רייכע יודען, אז אויך זיי זאלען עפעס אויפטון.

דעסגלייכען איז אויך כדאי צוצוגעבען, אז די אונטערגענומענע אקציע דורך זיין זוהן חיים פון זגערזש צו קענען קומען קיין פאלעסטינע און איבערנעמען אין זיין רשות די צוויי הייזער, וועלכע זענען פאר איהם לויט דער שטיפטונג בעשטימט געווארען, ווערט דורכ'ן פוילישען קאנסול אין ירושלים הייס אונטערשטיצט און וועט זיכער געקרוינט ווערען מיט דערפאלג.

Dr.

Wołkowyski

האט זיך איבערגעצויגען אויף

ציגעל-גאס 11, טעל. 238=02

נעמט אן אין הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע

פון 8—11 בייטאג און פון 4—9 אווענד

לוין-אקציע פון פארמירער-מייסטער

דינסטאג אווענד איז אין פעראיינס-לאקאל פון האנדווערקער-עקספאזיטור פיעטרקאווער 20, פארגעקומען א פערזאמלונג פון פארמירער - מייסטער עס איז בעהאנדעלט געווארען די לוין-אקציע וואס די ארבייטער האבען אונטערגענומען, אין צוזאמענהאנג מיט דעם שטרייק, וואס זיי האבען פראקלאמירט. נאך לאנגע דעבאטען וועלכע האבען געטראגען א געוויס שטורמישען כאראקטער איז איינשטימיג בעשלאסען געווארען ארויסצושטעלען א לוין-אקציע צו די פאבריקאנטען מיט א טערמין ביז דעם 20-טען ד. מ. אין פאלס ביז דעם טערמין די פאדערונגען וועלען נישט ווערען נאכגעגעבען, וועט פרייטאג דעם 20-טען אפגעשטעלט ווערען אלע לאדזער פארמירייען און ס'וועלען גענצליך געזיגעלט ווערען אלע אויוועגס און פארמעטישען.

פון פוילישן שטאטישן טעאטער

היינט און מארגען אווענד יוערט אין שטאטישען טעאטער געגעבען אלס פרעמיערע די פיעסע „דאס איז מעהר ווי ליבע" אונטער דער רעזשי פון ד"ר י. ר. בויאנסקי. עס בעטייליגען זיך אין דער פיעסע די בעסטע ארטיסטען פון דער טרופע.

אויספלוגען היין פאלעסטינע פון —.630 זל. אן

ארגאניזירט

„ארביס" פיעטריקאווער 18, טעל. 249-33

אויך חנוכה-פעמער קיין טשעכאסלאוואקיי און יוגאסלאוויען אויך קיין עסטרייך.

דערקלערונג

(בריף אין רעדאקציע)

נישט וויסענדיג האב איך פערדונגען מיין טעאטער „פילהארמאניע" אויף יודישע פארשטעלונגען, נישט אנפרעגענדיג פריהער די פערוואלטונג פון יודישען ארטיסטען - פעראיין אין פוילען.

איך בין זיך מתחייב פון היינט אן צו האנדלען לויט'ן רעגולאמין פון יודישען ארטיסטען-פעראיין און נישט פערדינגען די „פילהארמאניע" אהן דער הסכמה פון דער פערוואלטונג פון ארטיסטען-פעראיין.

לאדז דעם 16-טען סעפטעמבער 1935

דירעקציע פון לאדזער פילהארמאניע

מ. ווערדינער

וואונש = קארטען מיט פאטאגראפיעס

פידרט אוים דער פאטאגראפישער אנשטאלט „פאלאניא"

די אין לאדז בעקאנטע פאטאגראפישע אנשטאלט „פאלאניא" (גדאנסקא 31) וועמענס אינהאבער ס'איז דער דיפלאמירטער פאטאגראף גוטערמאן, פערטיגט אוים אויף ראש השנה וואונש-קארטען מיט פאטאגראפיעס. די וואונש-קארטען צו זעהר ביליגע פרייזען ווערען שעהן און פאכמעניש אויסגעפיהרט. די, וואס ווילען שיקען אזעלכע קארטען צו קרובים אין לאנד און אין אויסלאנד דארפען אויסנוצען די געלעגענהייט.

גרויס געווינס פון 50,000 זל. אין לאדז

דאס לעצטע גרויסע געווינס פון דער איצטיגער 4-טער קלאס פון דער מלוכה'שער לאטעריע 50 טויזענד זל. איז נעכטען געפאלען אין לאדז. דאס גליקליכע לאס נומער 35168 איז געווארען פערקויפט דורך דער בעריהמטער קאלעקטור נ. יאטקא צו עטליכע איינוואוינער פון אונזער שטאט, וועלכע רעקרוטירען זיך פון דער מיטעל - פערמעגליכע ספערען

ראדיא-פראגראם

פרייטאג ד. 20-טען סעפטעמבער

6.34 — גימנאסטיק — 6.50 — פליטען. 8 — אוידיציע פאר שולען. 11.57 — צייט-סיגנאל. 12.03 — ידיעות 12.15 — אוידיציע פאר שולען. 12.40 — פליטען. 1.25 — פאר פרויען. 1.30 — „דארט ווי די ציטרינען בליהען" (פליטען). 3.12 — בערזע. 3.25 — עקספארט. 3.30 — קאנצערט. 4 — שמועס פאר קראנקע. 4.15 — קאנצערט. 4.45 — שמועס פאר קינדער. 5 — רעפארטאזש. 5.15 — א מינוט פאעזיע. 5.20 — די בעריהמטע פוילישע זינגער: עווא באנדראווסקא - טורסקא און יאן קיעפורא. 5.30 — ספארט. 6 — פוילישע שאפונגען. 6.30 — אקטועלע שמועסען. 6.45 — פליטען. 7.20 — רעקלאמע - קאנצערט. 7.35 — ספארט. 7.50 — אקטועלער מאנאלאג. 8 — מוזיק. 8.45 — ידיעות. 9 — טאנץ-מוזיק. 9.30 — בילדער. 9.35 — סימפ. קאנצערט. 10.35 — טאנץ-מוזיק. 11 — ידיעות, קאמוניקאטען. 11.05 — פליטען.

שבת ד. 21-טען סעפטעמבער

6.34 — גימנאסטיק. 6.50 — פליטען. 7.20 — ידיעות. 7.30 — פליטען. 8 — אוידיציע פאר שולען. 8.10 — טראנסמיסיע פון דער לאטעריע-דירעקציע — די ציהונג פון מיליאן זלאטים. 11.57 — צייט-סיגנאל. 12.03 — ידיעות. 12.15 — קאנצערט. 1.30 — פליטען. 2.25 — בערזע. 2.30 — פליטען. 3 — פראזע. 3.15 — לאדזער בערזע. 3.25 — „אונזער ים-האנדעל". 3.30 — קאנצערט. 4 — לעקציע פראנצויזיש. 4.15 — פארטעפיאן-קאנצערט. 4.45 — „גאנץ פוילען זינגט". 5 — רעפעראט. 5.15 — נייעס פון פליטען. 5.50 — שמועס. 6 — הערשפיל. 6.30 — „וואס טוט די האנדווערקער-קאמער פאר די האנדווערקער?" — רעפעראט פון סט. דאבאש. 6.45 — פליטען. 7.20 — רעקלאמע - קאנצערט 7.35 — ספארט. 7.50 — אקטועלער שמועס. 8 — קאנצערט. 8.45 — אווענד - ידיעה. 9 — אוידיציע פאר פאליאקען אין אויסלאנד. 9.30 — „פרעהליכע סירענע" 10 — קאנצערט. 11 — ידיעות, קאמוניקאטען. 11.05 — די נייעסטע מוזיק. קאמעדיעס.

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

מעלדונגען

זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35. טעל. 121.53)

די נאָהענטסטע אויספלוגען

שבת און זונטאָג ד. 21 און 22 ה. ח. קומט פאָר א 2-טאָגיגער אויספלוג נאָך וואַרשאַ. איינשרייבונגען ווערען נאָך אָנגענומען במשך פון היינטיגען טאָג ביז 10 אזייגער אָוו.

זונטאָג ד. 22 ה. ח. קומט פאָר אַן אויספלוג צו דער וואַסער-ליטונג אנשטאַלטען. זאַמעלפונקט 10.15 פריה אין זש. ט. ק.-לאָקאַל.

טיי-אָוונדען אין זש. ט. ק.

זונטאָג ד. 22 סעפטעמבער ה. י. פונקט 5 אזייגער פאַרנאַכט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל, אויף וואָלטשאַנסקאַ 35 א חברישער טיי-אָוונד. די חברישע טיי-אָוונדען אין זש. ט. ק. האָבען זיך נאָך בעקאַנט גע-מאַכט די פאַריגע יאָהרען מיט זייער גרויסען דערפאָלג צווישען דער אַרבייטענדער אינטעליגענץ. הן צוליב דעם ערשטקלאַסיגער אָרקעסטער, הן צוליב דער געמיטליכער און געזעלשאַפטליכער אַטמאָספער, וועלכע עס הערשט אויף דער זש. ט. ק. פערוויילונגען. דער סעקרעטאַריאַט פון דער געזעלשאַפט נעמט אָן טעגליך פון 10—2 און פון 6—10 אָוו. איינשרייבונגען אויף 1) פאָלגענדיגע שפּראַך-קורסען: יודיש, שפּראַך און ליטעראַטור, העברע-איש, ענגליש, פראַנצויזיש און עספּעראַנטאָ. 2) גימנאַס-טישע קורסען פאַר פרויען און בעשטעלונגען אויף די פאָטאָגראַפישע אויפנאַהמעס פון אַלע זומערדיגע אויס-פלוגען און קאָלאָניעס.

איגוד הציונים המדינתיים בפולניה בלודז
פּילסודסקיעגאָ 57

פרייטאָג ד. 20 סעפּט. ד. י. א זייגער 8.30 אָוונד קומט פאַר די פייערליכע עפענונג פון איהר אַרבייט. מיט רעפערענטען נ. טיטעלמאַן (וואַרשע), זיידע, בערלינסקי שעפּסקי, הערשקאָוויטש און אַנד.

א. נ. פ. פ. ד. ,,נוויאַזדאַ-שטערן" אָפּט. אין לאָדז
פּעטריקאָווער 61

שבת דעם 21-טען סעפּטעמבער 6 אָוונד קומט פאַר א טוי-אָוונד, ערשטקלאַסיגער אָרקעסטער, פערשידענע אַטראַקציעס. זונטאָג דעם 22-טען סעפּטעמבער 8 אָוונד קומט פאַר א מיטינג פון ספּאָרטלער א. ד. ט. ,,פאַרוואָס מאָר נישט פאַרקומען די אָלימפּיאַדע אין בערלין??" רעפערנעטען נ. טיטעלמאַן (וואַרשע), זיידע, בערלינסקי א. א. בילעטען צו 10 גר. ביים אַריינגאַנג.

הסתדרות ,,התאחדות החרדים" לודז שרודמיעסקאַ 19
מעלדונג

מאָרגען שבת דעם 21 סעפּטעמבער פּינקטליך 4 נ.מ. קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל שרודמיעסקאַ 19 א רע-פעראַט א. ד. ט. ,,דאָס אָרטאָדאָקסישע יודענטום און די נייע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע" פון ה' יעקב הערץ שמואל פרעצעל, צבי ראַדזאַיענסקי.
מוצש"ק 8.30 א רעפעראַט פון דירעקטאָר בן לוי א. ד. ט. ,,די רעליגיע אַלס הויפּט-פאַקטאָר ביי יודען".
דער ,,הנוער החרדי" נעמט אָן מיטגלידער יעדען אָוונד פון 8—10.

,,REGINA" נאַרוטאָוויטשאַ 1 אויף
שויז ערעפענט צוקערניע
געוואָרען די
בילליגע פרייזען! — פריהשטיקען און יאַרסקע אָוונטברויטען — בילליגע פרייזען!

Zawadzka 11 — tel. 202-86 — A. Ogórek
מענער=שיר צוגענגליכע פרייזען א ספּעציעלע אָפּטיילונג פון
צו די פאָרקומענדע יום=טובים האָט דאָס בעוואוסטע
בעקאַנטמאַכונג. שיר=געשעפט
שפּאַציר= און ספּאָרט=שיר
צוגענרייט א קאָלאָסאַלען אויסוואַהל לויט די לעצטע מאָדעלען

Lekarz-Dentysta
KARMAZYN Izabella
POWRÓCIŁA
i mieszka obecnie
79 PIOTRKOWSKA 79
II p., front, tel. 233-59
dom przejściowy z Al. Kościuszki 22
Przyjmuje od 9—1 i od 3—6 p.p.

צאָהן-אַרצט
G. Szymańska
נאַרוטאָוויטשאַ 3,
טעל. 110-84.
נעהמט אָן פון 10-1 און פון 3-8 אָוו.

זאָלען אַלע וויסען,
אַז די פירמע
פעררער, זגערזשער — 20 —
אַדער ליטאַמיערסקאַ 2
איז די איינציגע קוועלע, וואו מען קריגט אַמבילליגסטען צו קויפען
דאַמען= און מענער=היטען
פון די נייעסטע פאַסאָנען און מאָדערנסטע קאָלירען און גלייכצייטיג ווערט אָנגענומען צו איבערפאַסאָנירען מענער- און דאַמען-היטען פון גאָר אַלט אויף גענצליך ניי און אַלעס צו בילליגע פרייזען, רעעלע בעהאַנדלונג. געדענקט די אַדרעסן.

וואונש=קאַרטען
צו בילליגע פרייזען
דרוקעריי פ. אַרבאַך,
פּאָלודניאָווא 23.

זאָלען אַלע סוחרים און מעקלערס וויסען,
אַז שטאָף צו טריקאָטאַזשען, יאַקען פון אַלע סאָרטען קענט איהר נור בעקומען אין דער נייער מעכאַנישער רונד-מאַשינען פאַבריק סאָסאָווסקי,
ליטאָפאַדאַ 11 43

צעגעלניאַנאַ 3
די בילליגסטע קוועלע פון
סדורים, מחזורים, טליתים, שולביכער
יודיש, העברעאיש, פּויליש א. ז. וו. אין בוכהאַנדלונג ,,י הונתן"
צעגעלניאַנאַ 3 פּראָנט-געשעפט
ווידערפערקויפער בעקומען גרעסערען ראַבאַט

וואונש=קאַרטען
ווערען שנעל און פּינקטליך אויסגעפיהרט
אין דער דרוקעריי
שוואַרץ, פּאָלודניאָווא 17.

שוואַרצע
וויגאַניע-גאַרן
אויף שום און צו צווירנען
אין אַלע נומערען עמפּפעהלט שטענדיג אויף לאַגער
A. PIASKOWSKI,
ul. Kątna 10, tel. 213-70.

מ ו ד ע ה.

דער וואָלבאָרזשער רבי אדמו"ר יוסף ברוך ריבאַק שליט"א וואָס וואוינט פראַנ-צישקאַנער 15, וועט היי-יאָהר דאַוונען אונטער דער ליטונג פון ה' יעקב בענ-יער נ"י מיט א כאָר פון 20 משוררים אין דעם גרויסען לאָקאַל ברית ישורון, פראַנציסקאַנער 4 פּאַרטער, מיט אַלע בעקוועמליכקייטען. דאָס פאַרדינגען פּלע-צער קומט פאָר יעדען טאָג פון 8 פריה ביז אָוונד. מוצש"ק 12 א זייגער וועט דער רבי שליט"א זאָגען די ערשטע סליחות זעהר בילליגע פרייזען פון 1 50 אָן ביז ווייטער. כל הקודם זכה. הועד.

Dr. med.
IGNACY MARGOLIS
אויגען-קראַנקהייטען
Piotrkowska 113, tel. 165-17
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 1 ביז 2 און פון 5 ביז 7.

צאַהן-אַרצט
LEOPOLD
WINNYKAMIEN
פּלאַץ קאָשטשעלני 4
נעמט אָן פון 10—2 און פון 4—8 אָוונט

צאָהן-אַרצט
מ. רעזניק
נאַרוטאָוויטשאַ 2, טעל. 223-83
נעמט אָן פון 12—2 און פון 4—7.

Lekarz Dentysta
Fr. Bierzwińska
Przejazd 19 (Kilińskiego 93)
tel. 226-19
POWRÓCIŁA
godz. przyjęć: 9-12, 2-5.

בעזיצענדיג א האַנדעלס-לאָקאַל, ווי אויך א געשעפט אין וואַרשאַ אויף נאַלעווקעס, זוך איך א פּאַרטנער פון וועלכע סחורות עס זאָל נישט זיין, ווי אויך קאָנסיגנאַציאָנס-לאַגער, איך בין אין פערבינדונג מיט א גרויסער קונדשאַפט. צו ווענדען:
Grycendler, Warszawa
Nalewki 16/18.

בחנם!
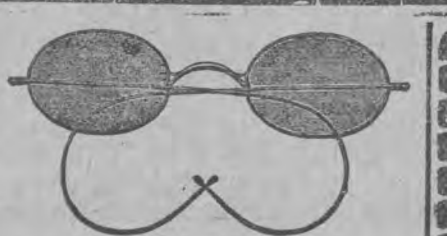
איז די אויגען-אונטערזוכונג ביים קויפען א בריל אָדער א צוויקער,
וועלכע מען בעקומט אַמבילליגסטען ביי
פר. פּאַסטלעב פּעטריקאָווער 71
ברילען, גלעזער און פאַסונגען פון די בילליגסטע ביז די פיינסטע
קויפט מען נור ביי פּאַסטלעב
דאָס עלטסטע און בילליגסטע געשעפט אין לאָדז!

וואָרנונג!

דער טאַנץ=לעהרער=פּעראַליז וואָרנט אַלע פּערזאָנען, וועלכע האָבען ווינקעל=טאַנץ=שולען אין פּריוואַט=שטובען, וואָס איז דורך דער מאַכט פערוועהרט, תיכף אַזעלכע כלומרשטע טאַנץ-שולען צו ליק-ווידירען, אין געגענפאַל זענען מיר נישט פאַראַנטוואָרטליך פאַר די קאָנסעקווענצען.

נאָך דער דאָזיגער וואָרנונג וועט דער פעראיין שיקען ספּעציעלע בעפולמעכטיגטע צו קאָנטראָלירען און דערויף שטאַרק צו רעאַגירען און די אייגענטימער וועלען צוגעצויגען ווערען צו פאַראַנטוואָרטליכקייט.

מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

א וואונש=קאַרטע צו ראש=השנה דאַרף זיין עסטעטיש!
די שעהנע און האַרציגע טראַדיציע צו שיקען וואונש-קאַרטען צו ראש-השנה וועט אייביג בלייבען.
די שעהנסטע און עסטעטישסטע וואונש=קאַרטע איז נאָר מיט א פאָטאָגראַפיע פון דעם וואָס שיקט זי.
פאַר אייערע קרובים און פריינד אין לאַנד און נאָך מעהר אין אויסלאַנד וועט א וואונש-קאַרטע מיט אייער פאָטאָגראַפיע ברענגען פרייד און פערגעניגען.
בעשטעלט קאַרטען מיט אייערע פאָטאָ=גראַפיעס אין בעקאַנטען קינסטלערישען אַטעליער,
,,POLONJA" Gdańska 31.

וויכטיג נייעס
פאַר לאַנג-געקליידעטע בעפעלקערונג!
איהר דאַרפט שוין נישט טראָגען קיין טאַנדייט-מלבושים דען איך דער געוועזענער געשעפטס-אָנפיהרער פון דער בעוואוסטער פירמע ה. מענדראָווסקי האָב צוליב זיין אַפּרייזע נאָך ארץ-ישראל ערעפענט א געשעפט פון:
יודישע לאַנגע מלבושים
מיט גוטע בעשטעלטע אַרבייט און גאַראַנטירטע צופרי-דענהייט אויך פאַר נישט טייערע פרייזען ווי טאַנדייטער איך בעזיץ שטענדיג אויף לאַגער אַלערליי יודישע מלבושים אויך גאַנצע אויסשטאַטונגען פאַר חתנים. — אויף פערלאַנג ווערט אויסגעאַרבייט אין פערלויף פון 24 שעה. געדענקט די אַדרעס:
אביגדור וואַרטסקי, לאָדז
פּולנאַצנאַ 5 אין הויף. סאָלידע בעדינונג
וויכטיג פאַר עלעגאַנטע געקליידעטע! און מען געשעפט הערט אויסגעפערטיגטע מלבושים לויט די נייעסטע פאַסאָנען.

שטאָרן גאַרדינען און קאַפּעס
(פון טילע, שווייצער און ברימעלער)
חי אויך מאָדערנע שאַטקעס צו טעסיגע פרייזען עמפּפעהלט
Pracownia ręcznych robót
M. GOLDBART
Piotrkowska 62, tel. 135-35
רעכטע אָפ. 1 אַיינג. 1 שט. הינט—רעכטס

FIRANKI, story, kapy i obrusy
od najskromniejszych do najwykwintniejszych po cenach zniżonych
wykonuje
PRACOWNIA RĘCZNYCH ROBÓT
Piotrkowska 90, telefon 155-99.

קויפט פון דער ערשטער קוועלע! קינדער - וועגעלעך, מעטאַל-בעטען, אויסגעבעטע = און ספּרענזשינע- מאַטראַ-צען ,,Patent" וויזשימאַטשקעס
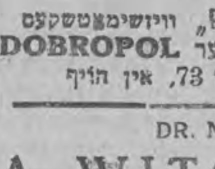
אין פאַבריק = לאַגער DOBROPOL
פּיעטריקאָווער 73, אין הויף.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספּעציאַליסט פאַר אויגען-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Traugutta 12, tel. 175-10
נעמט אָן פון 11 ביז 2 און פון 5 ביז 8.30.

Dr. M. LEWENFISZ
rentgenolog
POWRóCIŁ
Prześwietlenia i zdjęcia rentgenowskie
Naświetlania rentgenem powierzchowne i głębokie DJATERMJA.
Piotrkowska 181, tel. 222-50

LEKARZ DENTYSTA
F. LUBICZ-KARCZMAROWA
Kilińskiego 30, tel. 216-48
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 9—12 און פון 3—6 נאָכמ.

צאָהן=אַרצט
J. Karmazyn
צוריקגעקעהרט
2 POŁUDNIOWA 2

Lekarz-Dentysta
Pilecka - Russakowa
Gdańska 64, tel. 245-56
POWRóCIŁA
przyjmuje od 4—8 wiecz.

Dr. med.
J. Szmerłowski
Akuszer-Ginekolog
powrócił
Piotrkowska 17, tel. 107-13

Dr. J. HERSZFINKIEL
ספּעצ. פאַר קינדער-קראַנקהייטען
צוריקגעקומען
נעהמט אָן ביי זיך זשעלאַזנאַ 8a, טעל. 111-87
ווי אויך אין לעטשניצע ,,פּאַמאָץ" אַלעקסאַנדראָווסקאַ 1.

PODRĘCZNA
Zdolna podręczna poszukuje miejsca u krawcowej. Oferty w administracji pod „Zdolna"

DR. MED.
A. WITOŃSKI
Choroby serca i płuc
powrócił.
Cegielniana 20, tel. 102-77
Godziny przyjęć 6–8.

Dr. med.
ALFRED LEWI
אינערליכע קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
נאָכמיטאָגס-שטונדען פון 3—4 און 6—7 אָוו.
פּילסודסקיעגאָ 51, טעל. 241-98.

Dr. med.
KLARA MARGOLIS
פיזיקאַלישער היילגאַבינעט
Piotrkowska 113, tel. 165-17
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 10 ביז 1 און פון 3 ביז 7.

פעלץ=וואַרען

נידריגע פרייזען
גרויסער אויסוואהל פון

ספעציעלע אפטיילונג פון וואלענע דאמען=קאנפעקציע. מיר פערטיגען אויס זעמטליכע קירזשנער=ארבייטען פון אנפערטרויטע סחורה אין אונזער אייגענער פראַצאָווניע

Bㅡcia F. i J. PIETRUSZKA
84 PIOTRKOWSKA 84, tel. 142-38

דער ניי=ערעפענטער
לוקסוס-שיך-מאגאזין א. פ.

„SALUS"

5 שרודמיעסקא 5
אין עמפפעהלט א רייכען אויסוואהל שיך
פון הערן-, דאמען און קינדער-שיך
צו זעהר נידריגע פרייזען.
גאראנטירטע ארבייט

Bar Rogożyka
Legjonów 11, tel. 189-14

מאכט בעקאנט, אז נאך דעם זומער-סעזאן עמפפעהלען מיר ווייטער אונזערע
ג ע ש מ א ק ע
אויך פערשידענע צובייסען
קאלטע און ווארימע צובייסען
צו ביליגע פרייזען.

מיטאגען צו 80 גר. א וועגדברויטען

מיט אכטונג
BAR ROGOŻYKA, Legjonów 11.

METRO
פושעיאזד 2
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג
אנהייב 4 נאכמיטאג.

היינט און פאלגענדע טעג! די נייעסטע פרעהליכסטע פוילישע מוזיקאלישע קאמעדיע א. נ.
פון ליבע A. B. C.
אין די הויפטראלען:
Adolf Dymsza,
Kazio Krukowski, Marja Bogda

ביז א דעזערטיר
די גרעסטע סענסאציע פון דער וועלט!
אין דער הויפטראלע: דער בעקאנטער יודישער ארטיסט PAWEŁ MUNI

קינא=טעאטער „Miraż"
11 ליסטאפאדא 16 (קאנסטאנטינער)
אנהייב 4 נאכמ.
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

ADRIA
גלובנא 1
אנהייב 5 נאכמ.
שבת און זונטאג 1 א זייגער בייטאג

היינט פרעזענטירען מיר! וואונדערבארער פילם פון אומשטערבליכער מוזיק פון פראנציסקע שוברט א. נ.
„נישט פערענדיגטע סימפאניע"
Hans Jaray, Marta Eggert
דאס מעכטיגסטע פילם=מייסטערווערק פון דער עסטרייכישער פראדוקציע. —::— אויספיהרער:
רעזשי: Willy Forst
פראדוקציע: Sascha Film Wiedeń
אויסער׳ן פראגראם: אקטואליטעטען פון P.A.T. פון לאנד און אויסלאנד.
אנהייב אין גנוו. טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

קלאנג=קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

דאנערשטאג, פרייטאג, שבת און זונטאג, ד. ה. דעם 19, 20, 21 און 22 סעפטעמבער. אויף דער ביהנע! הערליכע רעוויו אין 12 טיילען א. נ.
„עפעס פאר יעדען"
מיט׳ן אנטייל:
M. Boczkowski, B. Szymkowski,
Lu Wilczyńska Jerzy Darski,
Zizi Moreli, Marja Ernet.
אויפן עקראן: „דער זוהן פון קינג=קאנג"
אין די הויפטראלען: Helena Mack, R. Armstrong
—— ווי אויך די פענאמענאלע 23 מעטערדיגע מאלפע. ——
אנהייב 6 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 2 בייטאג. — פרייזען פון 54 גר. ביז 1,09 זל. — דיר.: זנאמיראווסקי. קאפעלמייסטער: קאכאנאווסקי.

דאס ביליגסטע טעאטער אין לאדז
קינא=רעוויו
AMOR
89 פאמארסקא 89, טעל. 248=05
צופאהר מיט די טראמוואיען 0 און 4

ברוך-קראנקע
ליידענדע אויף פערשידענע רופטורען,
פערקרימונגען פון רוקען-ביין,
פיס און הויקערס!
דורך מיין מעטאדע ערפונדענע ספעציעלע גומי=הייל-באנדאזשען, וועלכע האלטען צו די גרעסטע פערנאכלעסיגטע געפעהרליכע ברוכן ביי מענער, פרויען און קינדער און בעזייטיגען ראדיקאל מיט גאנצע אהן בלוטיגע אפעראציע און געפאהר. מיין ספעציאליטעט איז אויך: הייל-אפאראטען און גארסעטען נאך דעם סיסטעם פון פראפעסאר ד״ר האפפא, ד״ר העססינג און קאללאט. געגען אלערליי פערקריפלונגען, פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאט-פיס. פאר אמפוטירטע אינוואלידען אמעריקאנישע קונסט-פיס (סאלאן-ארבייט).
ביים אראפלאזען זיך פון מאגען. קישקעס און געבירט-מוטער, עמפפעהל איך ספעציעלע הייל-באנדאזשען לויט דעם סיסטעם פון פראפ. ד״ר גלענארד דער אמת׳ער בעריהמטער איז גאנץ פוילען פון אוניווער-זיטעטס=פראפעסארען אנערקענט
ספעציאליסט Ortoped **NATAN RAPAPORT**
מיט 30-יעהריגער פראקטיק אין ווין, דייטשלאנד און לעמבערג, נעמט אן פון 9 פריה ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אווענד
אין לאדז, פילסודסקיעגא № 23
פערזענליכעס ערשיינען פון קראנקע ביי מיר איז אונבעדינגט נויטיג.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלערליי ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשסעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען
אמביליגסטען אין דער עלטסטער
און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס=לאגער
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137=70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירע ר

א גרויסער אויסוואהל פון
וואונש=קארטען
אין דער בעוואוסטער
שנעל=דרוקעריי
בראמבערג
צעגעלניאנא 8, טעל. 255=09
ווי אויך אלע ארט דרוק-ארבייטען ווערען אויסגעפיהרט צו ביליגע פרייזען.
קומט און איבערציינט איך!

DR.
J. Szreiber
כירורג
צוריקגעקעהרט
נארוטאוויטשא 9, טעל. 122-95
נעהמט אן פון 1—2 און פון 6—8 אווענד.

DR. MED.
N. Rozen
האלז-כירורג
האט זיך איבערגעצויגען אויף
אל. קאשטשושקי 17 טעל. 216-57.

רעפארמאצקיע=פילען
מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם. לעבער-ליידען, געגען דיקייט, אמרעטיום דאס קוימען בלוט אין קאפף. שטילען די יסורים פון העמארוידען ווייגען דאס בלוט און ביי נפגנגען צו אבסטרוקציע—גינסטיגען דורכריינינגס-מיטעל.

צו געפרוכען 1 א־ער 2 פילען א נאכט. פרייז פון א שאכטעל 1.35
צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט׳ן גייסטליכען (Zakonnik)

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון ציריך און יאסלעס
Piotrkowska 164
Tel. 114-20.
צוריקגעקעהרט

DR. MED.
Szymon Grynberg
פילסודסקיעגא 55. טעל. 168-58
(ארדינירט זומער אין ווישניאווע-גורא)
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

Dr. med.
M. JAKUBOWICZ
צוריקגעקעהרט
פאלודניאווא 9, טעל. 109=71
נעמט אן פון 10—12 און פון 4—6 אווענט.

Dr. med.
H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
זגעזשער 15 טעל. 113-47
נעמט אן פון 4 ביז 7 נאכמיטאג.

Lekarz-Dentysta
Pajęcka-Gawartin
Południowa 13
tel. 114-95
POWROCIŁA.

Dr. med.
P. Braun
ספעציאליסט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען
וואוינט יעצט: פיעטריקאווער 81, טעל. 100-57
נעמט אן פון 8—1 און פון 4—8 אווענט.

DR. med. **B. MRÓWKA**
choroby wewnętrzne
POWROCIŁ
11 Listopada 32 (Gdańska 12)
tel. 183-09. przyjm. 3 4

Dr. med. H. GUTSZTADT
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
און וואוינט יעצט אויף
Zachodnia 66, tel. 129-52
נעמט אן פון 11 ביז 1 און פון 5 ביז 7

Dr. **L. Suchowczycki**
כירורג
האט זיך איבערגעצויגען אויף
Gdańska 11
(רוג קאנסטאנטינער) טעל. 123-47.
נעהמט אן פון 4—6 נאכמ.

ד״ר
ס. קאנטאר
ספעצ. פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען (מענער-שוואכע)
פיעטריקאווער 90
טעל. 129=45.
נעמט אן פון 8—2 נ״מ און פון 6—9 אוו.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9—11 און פון 6—8 אווענט

Dr. med. **J. PIK**
נעמט יעצט אן זגערזשער 24
נערוועזע און אינערליכע קראנקהייטען
נעמט אן פון 12—1 און פון 4—6.

Dr. med. **M. TAUBENHAUS**
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערדהיטונג נגעגען שוואנגעראפשט
זגערזשער 11. טעל. 246=09
נעמט אן פון 4—8 אווענד.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8³⁰ do 1³⁰ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp. i od 6 do 8³⁰ wiecz
W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפיליס און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אבדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1-טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג.
באזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

„NOWOŚCI" PIOTRKOWSKA 29. TELEF. 213-22
(wł. I. TIGIER)
POLECA NA SEZON JESIENNO-ZIMOWY
w wielkim wyborze NAJMODNIEJSZE JEDWABIE i WEŁNY — krajowe — i zagraniczne
SPECJALNY DZIAŁ FUTER —:— CENY B. NISKIE!

קלאנג-קינא-טעאטער
„LIRA"
Limanowskiego 37.

1) א גראנדיעזער דאפעלטער פראגראם!
„די צעהן פון פאוויאק"
דער גרעסטער און מייסטערהאפטסטער פוילישער קלאנג-פילם א. ג.
Brodzisz, Samborski, Lubieński, Batycka, Wegrzyn i Chór Dana
צארישער דעספאטיזם, קאנספיראציעס, פראוואקאציעס, די בלוטיגע רעוואלוציאנערע קאמפן מיט'ן צאראט אין די יאהרען 1905 און 1906 פערשיקונגען, ארעסטען און עקזעקוציעס.
דער פילם האלט דעם צושויער אין געוואלדיגער שפאנונג.

2) גראנדיעזער סענסאציאנ. קלאנג-פילם
„אלץ פאר א מעדעל"
מיט HARRY PEEL אין די הויפט-ראל.
אין די הויפט-ראלן די צעהן פון דער פוילישער בינע

קלאנג-קינא-טעאטער
CORSO
לעגיאנאוו 2/4
היינט און פאלגענדע טעג
גרויסער דאפעלטער פראגראם!

— I. —
אימיטאציע פון לעבען
גרויסע דראמע לויט דער ערצעהלונג פון Fanie Hurst אויטארקע פון „זייטיג געסעל", אין די הויפטראלען: CLAUDETTE COLBERT
און דער 3-יעהריגער עקראן-זשעני Baby Jane

— II. —
צום ערשטען מאל אין לאדז!
דער קאמף ווענן רעכט
גרויסע סענסאציאנעלע דראמע מיט BUCK JONES אין דער הויפטראלע
אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. פרייזען פון די פלעצער: ערשטער סעאנס צו 50 און 54 גר. די איבעריגע סעאנסען צו 54 גר. 85 גר. און 1.09 זל.

איינציגער קלאנג-קינא אין גארטען
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 ט. 141-22

היינט און פאלגענדע טעג! א שעהנע קארטע ארויסגעריסען פון אנ'אמת לעבענס-בוך א. ג.
בחורים פון שלאכטפעלד
לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון Frank Molnar. רעזשי Frank Borzage. נעכסטער פראגראם: „דער צוריקקעהר פון פראנקענשטייז"
אנהייב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג. אויפן ערשטען סעאנס און פריהמארגען-סעאנסען צו 54 גר.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)

הייגט און פאלגענדע טעג

פרעכטיגער מעלאדישער ווינער שלאגער געדרעהט און געזונגען אויף דייטש א. ג.
בלומען-פערקויפעריין פון פראטער
R. Barsony, Fritz Szulc, Feliks Bressart, Tibor v. Halmay מיט פרעהליכער אינהאלט און שעהנע ווינער מעלאדיעס.
Liana Haid, Gustaw Froehlich, Szoeke Sza kall מיט נעכסטער פראגראם: „כ'וויל נישט וויסען ווער דו ביסט"
פרייזען פון די פלעצער: 1 פל. 1.09 זל. 2 פל. 90 גר. 3 פל. 50 גר. הנחה-קופאנען צו 70 גר. אנהייב 4 נאכמ. שבת 2 בייטאג

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פערשידענעס

וויכטיג פאר אפאשקע-סוחרים! איך נעהם אן אויס-צופערטיגען אפאשקעס, די בעסטע אויספיהרונג צו ביליגע פרייזען. יעקיל וואלף, 11 ליסטאפאדא 8.

צו א זעהר קוראנט ארטיקעל ווערט געזוכט א שותף מיט 4000—5000 זל. אפערטען אין אדמיניסטראציע פאר „קלאס" 10577

איינמעלדען און אויסמעלדען אין דער אובעזפיע-טשאלניע ערלעדיג איך פאר די טראמוואי-קאסטען. איך קען זיך מעלדען דורך ארויסרופען מיך טעלעפאניש 180-67 גדאנסקא 37, וו. 22.

אנ'אנשטענדיגער מענש זוכט א פאסטען אלס אינקא-סענט אדער עקספעדיענט געגען קויציע אפערטען אונ-טער „נ. וו." 10132

א סוויטער-מאשין צו פערקויפען, אנ'8-ער 60 צענ-טימעטער, פירמע סענדערגראד פלאץ קאשטשעלנא 6 צוקער

א געוועזענער פערמעגליכער יונגערמאן, בעקאנט אין דער שטרומף-בראנזשע, געארבייט אלס אינקאסענט בע-זיצט די בעסטע רעקאמענדאציעס, זוכט בעשעפטיגונג פאר א ערמעגליכען געהאלט. אפערטען פאר „יונגערמאן".

לעהרערין, גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעררי‌כט פאר דערוואקסענע אין די פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען לאסמאן בזשעזשינער 15.

ווייסע באטיסטענע טושקעס ווי אויך פערשידענע קראוואטען ווייסע צו בעקומען אין ווארשא נאלעווקי 9 וו. 29 געגען נאכנאהמע ביי מ. מייזנער.

א מיטטיגע און לאנגיעהריגע קעכין זוכט א שטעלע צום קאכען אויף א האלבען טאג. אפערטען אונטער „קע־כין" אין אדמיג.

צוליב יום-טובים פאסיגיר איך מענער-היטען נאר 1 זלאטי גוט און ביליג קילינסקיעגא 28.

שויטלער מיט פאריזער שרינדען צו בעקומען ביי פרוי ראזענבערג, קאמיענא 5 2-ער הויף 2-טער שטאק.

א בעסערער יונגערמאן זוכט א פאסטען צו אלע אר-בייט. דערוויסען זיך אונטער ב. א. אפערטען אין אדמיג.

א 16-ער קעטיל-מאשין אין גוטען צושטאנד צו פער-קויפען. צו ערקונדיגען זיך זאוואדזקא 25 אין דער קאלעקטורא.

שפאט-ביליג צו פערקויפען א רונד-זשאקארד מאשין שובפערט און סאלצער ביי ברויטמאן, נאוואמיעסקא 29.

Angielskiego i hebrajskiego udziela rutynowany nauczyciel, absolwent hebr. gimnazjum. Tel. 140-68 lub zgłosić się Lipowa 43, pr. ofic. I p.

ס'ווערט געזוכט א שותף מיט א קאפיטאל פון 10 ביז 15 טויזענד זל. צו א גוט איינגעפיהרט פראנט-גע-שעפט אויף נאוואמיעסקא גאס. צוועק פערגרעסערונג. אפערטען אין אדמיג. אונטער „קאפיטאל".

א 3-פעדעמדיגען אבערלאק אין גוטען צושטאנד פיר-טע זינגער ביליג צו פערקויפען. צו ערפאהרען פאמאר-סקא 24. פראנט 2. שטאק וו. 5 צו טרעפען פון 9 פריה ביז 4 נאכמיטאג.

א קוואליפיצירטע אבערלאק־נייערין מאכט 220 זשא-קעטען א טאג, זוכט א פאסטען. צו ערפאהרען קגאסטער, קאמיענא 14.

ספרים און העבראאישע ביכער קויפט א ווארשאווער סוחר. צו ערפאהרען אנדזשעיא 11 וו. 15.

א פאמיליע, וואס פאהרט אין קורצען קיין ארץ-ישראל קען מיטנעהמען א פריוויין. ערנסטע רעפלעק-טאנטען קענען זיך ווענדען צו זילבערבערג, פעטריקאווער 56, פראנט וו. 16, צווישען 6—7.

קארט-שטוהל 6 אדער 8, וויל איך פאכטען, פער-שטענדיגען זיך זאכאדניא 49 וו. 19.

צו פערקויפען א האנדקראפט רענדער-מאשין צו טרי-קאטאזש 4½ צאל ברייט אויך א יונגעל ווערט געזוכט באלד געצאהלט נאוואמיעסקא 26 וו. 37.

צוליב אפרייזע איז צו פערקויפען פון זאפארט א רענדער-מאשין פאבריק טריקאטאזש אין בעסטען צו-שטאנד. צו ערפאהרען פילסודסקיעגא 14 ביי לעווקא-וויטש.

צו די ה"ת גנבים. געהענדיג נעכטען אוועגד פון פולנאצנא אריין אין פילסודסקיעגא האט מען מיר ארויס-גענומען א פארטפעל מיט דאקומענטען און א פאס אויפ'ן נאמען אליהו קראקאווסקי, פזשעדבארזש ווי אויך געלד. בעט איך דאס געלד זיך פערהאלטען און דעם פאס מיט די איבריגע פאפירען אפצוגעבען געגען בעלוינונג ציגעל גאס 38 וו. 37. דיסקרעציע גערזיכערט.

פרייע פאסטענס

עס איז נויטיג א וועש-נייערין, עס קען זיין פון דער פראווינץ ביי קאזיעניצקי פילסודסקיעגא 56 וו. 18.

איך זוך א קוואליפיצירטע אבערלאק־קעטלערין צו טריקא-וועש צו ווענדען זיך ביי קאזשוך פאדזשעטשנא 8.

נויטיג אנ'ארבייטערין צום אויספערטיגען דאמען-פעלץ-מאנטלען. צו מעלדען זיך ביי גראסמאן פעטריקא-ווער 145

צו פערקויפען א פאסט נייע 20-ער ראשעל-מאשין, האספעל, פייפען און טרויב-מאשין, לויפער, אגראדאווא 9.

א פאנג-הענדשקע ארבייטער צו ארבייטען אין ראדאגאשטש ווערט געזוכט. צו מעלדען זיך אלטשטאט 6 לעצטע אפיציגע 2-טען שטאק וו. 33.

עס ווערט געברויכט וויקאנטשארקעס צו סוויטערס אויף א מאשינערין. צו ערפאהרען ביים לאטשענמאכער, זגערזשער 50 אין טויער.

קוואליפיצירטע רעפרעזירקעס קענען זיך מעלדען אין דער סוויטער-פאבריק, זאוואדזקא 5.

עס ווערט געזוכט א שטיקערין צו האנד-שטיקעריי עוועגטועל א לערן-מעדעל, זשעראמסקיעגא 4 פראנט 1-טען שטאק וואוינונג 7.

א קוואליפיצירטער שטריקער מיט א קליינעם קאפי-טאל זוכט א שותף א שטריקער, א גוטען פאכמאן מיט א מאשין 9, 10 אדער 12-ער. אפערטען אין אדמיניסטרא-ציע אונטער „ג" 10567

איך זוך א גוטע מאשינערין צו סוויטערס און אויך אנ'אויספערטיגערין ווי אויך 2 לערן-מעדלעך. צו ער-פאהרען וואלבארסקא 10 בענדערמאכער.

עס איז נויטיג א קוואליפיצירטע אויספערטיגערין צו סוויטערס, אויך א לערן-מיידעל, ביי א שימאנאוויטש, סטאראלניאנא 2 .1 שטאק וו. 4.

עס ווערט געזוכט א האנדווערקער צו נייה-גארן אויף האלץ-שפולען שרודמיעסקא 22 לעווקאוויטש.

נויטיג א לערן-יונגעל צו סוויטערס און אויך א יונגעל נאך די לעהר. צו ערפאהרען ביי גראנצקי 11 ליס-טאפאד 42 וו. 35.

אנ'ארבייטערין א נייערין צו אבערוועש קען זיך מעלדען בזשעזשינער 11 וו. 19 ביי גולא.

לערן-יונגלעך ווערען געזוכט צו מעכאניקער - אר-בייט באלד געצאהלט, אגראדאווא 9 וו. 79.

ס'נויטיגען זיך קוואליפיצירטע אבערלאק-נייער(ין) אויף קראפט און האנד-נייהערינס צו סוויטערס וואל-בארסקא 3.

ס'ווערט געזוכט א יונגעל צו צודאטען צו סוויטערס ביי יאנושעוויטש אלטער-מארק 3.

עס קאן זיך מעלדען א קוואליפיצירטע האנד-שפולע-רין ארויסצוגעבען פון בעסערע פארצילים צעגעלניאנא 15 ליבראווסקי.

איך זוך א מעדעל בעקאנט אין דער נאביאל־בראנ-זשע צו ערפאהרען זאוואדזקא 20 ביי רויכענבערג.

נויטיג א קוואליפיצירטער הענדשקע - ארבייטער געזעלען געגען א בעסערן לויט אויף אנ'8-ער מאשין צו ערפאהרען לוטאמירסקא 9 וו. 17.

ס'ווערט געזוכט א פאכמאן צו איבערשרייבן א העברעאיש ווערק אויף א שרייב-מאשין. ווענדען זיך צו בונין אליע קאשטשושקא 29 וו. 9.

ראקאלען

א לאקאל פון 250 ביז 300 קוואדראט מעטער אויף א רייסעריי מיט געחילף-שאפעס ווערט געזוכט פון זאפארט. צו ערפאהרען ביי לאנדאן פעטריקאווער 38, טעל. 238-75 מעקלערס געוויכשען.

איבערצוגעבען א געוועלב, שטוב און א קוך, בעק-וועמליכקייטען, מיט אדער אהן סחורה, גוטע בעדינגונגען פילסודסקיעגא 22 קאלאניאל-געוועלב.

א גרויס לופטיג צימער ביי אנ'אנשטענדיגער פאמי-ליע קענען וואוינען 3 אדער 2 הערען עווענטועל איין פאר־פאלק מיט קוכען-בעהייצונג. צעגעלניאנא 8 וו. 15.

א פאבריקס-זאל צו פערדינגען 12×8 מעטער, פאר-טער, פון זאפארט. צו ערפאהרען ביים ווירט, מלינארסקא 3

אהן אפטרעט-געלד צו פערדינגען 2 קעלערס אויף קויהלען. עס קען זיין אויף עפעס אנדערש. זאכאדניא 24 אין הויף, ראזענבלום.

אפצוגעבען א באלקאן-צימער מיט 2 פענסטער פאר א סובלאקאטאר פילסודסקיעגא 9 ליבקע אפיצינע 1 שטאק.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 1 אדער 2 יונגעליים אדער פרייליינס אפצוגעבען ביי פיאטרקאווסקי זאוואדזקא 53.

צו פערמיטען 3 פראנטאווע שטיבען מיט א קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען. צו ערפאהרען ד"ר שטערלינגא 5 (נאווא-מארגאווא) ביים ווירט.

א צימער צו פערדינגען ביי אנ'אנשטענדיגער פאמי-ליע אויף אגראדאווא 12 וו. 29.

איבערצוגעבען אנ'איינגעפיהרט קאלאניאל-געוועלב מיט א גרויסע קליענטעלע. צו ערפאהרען זאוואדזקא 44 אין געוועלב.

אנ'ארט צו שלאפען פאר איין יונגענמאן מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין פארטער, זאוואדזקא 7 וו. 6.

א געשעפטס-לאקאל, בעשטעהענד פון 1 גרויסע שטוב איז פון זאפארט איבערצוגעבען פאמארסקא 3. צו ערפאה-רען ביים וועכטער פון 12—1 יעדען טאג.

Sale fabryczne nowoczesne, z centralnem ogrzewaniem w śródmieściu tanio do wynajęcia. Wiad.: Legjonów 10a Dawidowicz. tel. 219-87.

אנאנסען-פרייז פאר א מיליטמעטער-שורה
מארגן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. און דער ווייטער שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . . 64—
קאפן טעקסט—12 . . . . . 18—
קליינע דער שפאלטען 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—30 גר. א מ/מ (אין דער זייט' שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנעמענטס-פרייז:
אין לאדז — א מאנאט א הויז מיט צושטעלן א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א מאנאט; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

בעהלערן, וועלכע ענדערן גיכט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס ערקעבטען גיכט אום איבערדריקען די אריקגעשטעלטן פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און די אנאנסען איז די פערלאג ניט פעראנטווארטליך. די מדבוה און פאליטיק

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.

נאר וועגן דער אויסמעסטונג פון הכנסה־שטייער אויפ'ן יאר 1395

פון אדוו. ע. שעסקין

דער אופן פון דער שטייער אויסמעסטונג, איז אין פרינציפ, מצד דער פינאנץ מאכט אנ'אפענטלי־כער, ד. ה. אז יעדער שטייער צאהלער האט דאס רעכט צו וויסען, פאר וואס האט די פינאנץ־מאכט אנערקענט זיין הכנסה, גראד אין דער און נישט אין קיין אנדערער הייך און די שטייער מאכט איז מחויב זיך אויסצולעגיטימירען פאר דעם צאהלער און איהם פארשטעלען די ידיעות, וועלכע זי האט וועגען זיין מאטעריעלען צושטאנד, אויף וועלכע זי האט גע־שטיצט די אויסמעסטונג פון זיין הכנסה־שטייער, קיין שום ווילקירליכקייט קען ביי דער אויסמעסטונג נישט צוגעלאזט ווערען.

דער בעקאנטער צירקולאר וועגען התנהגות פון דער פינאנץ מאכט, נומער 1-3817 פון 1935, וועל־כען עס האט ארויסגעגעבען דאס פינאנץ־מיניסטעריום זאגט בפירוש, אז „יעדע שטייער־אויסמעסטונג, מוז ווערען געמאכט אין הסכם מיטן פאקטישען אומזאץ, אדער הכנסות פון דעם שטייער צאהלער און די אויס־מעסטונג איז מחויב צו באזירען אויפן פאקטישען מאטעריאל".

אויב אלזא, אין די פריהערדיגע יאהרען, האבען די שאצונגס־קאמיסיעס, זעהר אפט פעסטגעשטעלט די הייך פונם שטייער, לויט זייער אייגענעם איינזעהן און, דערביי — דארף מען מודה זיין — זענען זעהר אפט געקומען אין בעטראכט קאנקורענץ מאמענטען, אז א מיטגליד פון דער קאמיסיע, למשל פון דער מאנופאקטור בראנזשע, האט דעם שטייער צאהלער פון דערזעלבער בראנזשע, זיין קאנקורענט, אביסעלע „צוגעשמירט" דעם שטייער — קען איצט, נאכדעם ווי די שאצונגס־קאמיסיעס זענען סקאסירט געווא־רען, דאס שוין נישט געמאלט זיין, ווייל די פינאנץ־אמטען, מוזען האבען פאר יעדער אויסמעסטונג בע־זונדער, מאטעריאלען אויף וועלכע זיי זאלען קענען די אויסמעסטונג סומך זיין און יעדער צאהלער האט דאס רעכט צו בעקענען זיך גענוי מיט די מאטעריא־לען, וועלכע דער שטייער אמט האט בנוגע זיין פער־זאן. וועגען דעם זאגט בפירוש דער ארט. 108 פון דער שטייער ארדינאציע און דער ארט. 383 פון דער שטייער אינסטרוקציע. איידער עס פליסט אפ דער טערמין אפצוגעבען א רעקורס געגען דער אויסמעס־טונג, זענען די פינאנץ אמטען מחויב צו ערטיילען מינדליכע אינפארמאציעס, וועגען די באזיסען פון דער אויסמעסטונג, אדער די דאזיגע אינפארמאציעס צו ערטיילען שריפטליך, במשך פון 7 טאג, זייט זיי האבען ערהאלטען די בקשה וועגען דער ערטיילונג פון די שריפטליכע אינפארמאציעס.

עס אונטערליגט נישט קיין שום ספק, אז יעדער פעראינטערעסירטער שטייער צאהלער, וועלכער פיהלט זיך בע'עוולה'ט פון דער אויסמעסטונג, דארף פערלאנגען שריפטליכע אינפארמאציעס, וואס אנ'־אמת, איז דער פערלאנג פערבונדען מיט א געוויסע הוצאה, דהיינו: אנ'אפצאהל פון 3 זל. פון דער בקשה און 2 זל. פון יעדער זייט פון דער אפשריפט. וואס ער בעקומט פון שטייער אמט, דערפאר בעקומט אבער דער צאהלער אלעס, וואס ס'איז איהם נויטיג, צו דער פערטיידיגונג פון זיין עוולה; ער בעקומט אנ'אפשריפט פון די פראטאקאלען וועלכע ענטהאל־טען דאס עדות זאגען פון די עדות. אנ'אפשריפט פון די מיינונגען פון די א"ג זאכקענער א. ד. גל. (נא־טירליך דארף מען וועגען די אלע זאכען אנגעבען אין דער בקשה) און ער ווייסט אזוי־ארום מיט וואס און מיט וועמען ער האט זיך צו ראנגלען.

דער פונקט 2 פון ארט. 383 פון דער שטייער־אינסטרוקציע, טאקע דיזעלבע אינסטרוקציע, וועלכע — ווי מיר האבען שוין דערמאהנט אין אונזער ער־שטען ארטיקעל — געפינט זיך נישט אין פריוואט־פערקויף, ליינט בפירוש ארויף א חוב אויף דער אויס מעסטונגס ־ מאכט, אויסצורעכענען בפרטיות אלע פאקטישע און רעכטליכע אומשטענדען. וועלכע די אויסמעסטונגס ־ מאכט האט גענומען אין בעטראכט ביי דער פעסטשטעלונג פון דער אויסמעסטונג". אין דער עפענטליכקייט פון דער התנהגות פון דער שטיי־ער־מאכט, איז אבער פאראן איין פרט, וואס מוז בלייבען בסוד און טאר נישט פערעפענטליכט ווע־רען, דהיינו: אינפארמאציעס וועלכער דער שטיי־ער אמט האט בעקומען פון אנדערע פערזאנען, בנוגע דער געגעבענער פערזאן, וועגען וועלכער עס רעדט זיך. אמא די נעמען פון די „אינפארמאטארען" און די פרטים פון זייערע „אינפארמאציעס" מוזען בליי־בען בסוד. דאס וואס דער מין „אינפארמאציעס" מו־זען בלייבען בסוד, איז זעהר אנ'ערנסטער בלויז, ווייל דער סוד בעשווערט זעהר דעם שטייער ־ צאה־לער די מעגליכקייט צו בעקעמפען אומגערעכטע, אבער נישט געוויסענהאפטע אינפארמאציעס. (אין מיין פראקטיק האב איך געהאט א סך אזעלכע פאלען, ווי פירמעס, וועלכע זענען אנגעפרענגט געווארען, האבען זיי אנגעגעבען נעמען פון מענשען וואס זענען גאט די נשמה שולדיג און האבען זיי „פערגרעסערט" דעם אומזאץ, אדער הכנסה).

בכל האופן, האבענדיג אויפן פאפיר א מאטיווי־רונג פון דער אויסמעסטונג, האבענדיג אפשריפטען פון די פראטאקאלען — ראנגלט זיך שוין דער צאה־לער נישט מיט קיין ווינד־מיהלען, נאר האט פאר זיך קאנקרעטע טעמים, געגען וועלכע ער קען אין זיין רעקורס מאכען קאנקרעטע פארוואורפען און געגען זיי געבען אויסשעפליכע תשובות.

אויבען האבען מיר גערעדט וועגען דעם, אז די פי נאנץ־אמטען זענען מחויב אנצוגעבען שריפטליך די באזיסען אויף וועלכע עס שטיצען זיך די אויסמעס־טונגען, במשך פון 7 טעג, זייט זיי האבען בעקומען די ענטשפרעכענדיגע בקשה. אין דער פראקטיק מיי־נער האב איך אבער געהאט אזעלכע פאלען, ווען די פינאנץ אמטען האבען דעם טערמין נישט דערהאלטען בעהאלטענדיג איהם נאר פאר אנ'אריענטאציע־טער־מין, די אויסטייטשונג איז אבער נישט קיין ריכטיגע און יעדער שטייער צאהלער האט דאס רעכט צו פער־לאנגען, פערזופנדיג זיך אויפן פונקט 2 פון ארט. 108 פון דער שטייער ־ ארדינאציע, אז דער טערמין זאל גענוי אפגעהיטען ווערען.

וואס אנ'אמת, האט די גענויאיגקייט פון דעם טער מין, אין דעם פאל קיין גרויסע פראקטישע בעדייטונג נישט, ווייל מיטן מאמענט וואס עס ווערט אפגעגעבען א בקשה וועגען א מאטיווירונג בכתב, ווערט אויפגע האלטען דער גאנצער לויף פון דעם ענין, ד. ה. ווען למשל, ביזן אפגעבען די בקשה וועגען די שריפטליכע מאטיווירונג פון דער אויסמעסטונג, איז נאך גע־בליבען 10 טאג צייט אויף צו דערלאנגען א רעקורס געגען דער אויסמעסטונג, בלייבען דיזעלבע 10 טעג פריי, כל זמן דער פינאנץ אמט האט די בקשה נישט פאזיטיוו ערלעדיגט, מיט אנדערע ווערטער — דעם פעטענט רעכענט זיך די גאנצע אפגעפלאסענע צייט פאר קיין צייט נישט. און זי הויבט זיך איהם אן ערשט רעכענען דעמאלט, ווען ער בעקומט צוגעשיקט די שריפטליכע מאטיווירונג.

מען דארף געדענקען, אז די מאטיווירונג פון דער אויסמעסטונג מוזען מצד דער שטייער ־ מאכט, אויס־שעפליך אנגעגעבען ווערען; מיר זענען בעקאנט פא־לען, נאך פון די צייטען פון אומזאץ־שטייער, ווען די שטייער אמטען האבען ביים אנגעבען זייערע מא־טיוווען פאר די אויסמעסטונגען, זיך פערזופען נאר אויף דעם, אדער יענעם ארטיקעל פון דער שטייער אינסטרוקציע (וועלכע, ווי כ'האב שוין דערמאהנט, איז פאר א פראסטען בשר־ודם נישט צוגענגליך), אבער דאס איז נישט אין ארדנונג! — דער צאהלער האט דאס רעכט צו פערלאנגען אלע בפרטיותדיגע ידיעות און די אויסמעסטונגס ־ מאכט איז מחויב די דאזיגע ידיעות איהם צו געבען.

מיט דער גאנצער אויפדרינגליכקייט דארף אונ־טערגעשטראכען ווערען אז די רעקורסען, וועלכע ווע רען איצט אפגעגעבען. אין הסכם מיט די פארשריפ־טען פון דער שטייער־ארדינאציע, מוזען בכלל אנ־דערש געמאכט ווערען, ווי די רעקורסען אין די פרי־הערדיגע יאהרען און דריבער אויב וויל מען ער־פאלגרייך קעמפען און פערטיידיגען די אייגענע אינ־טערעסען מוז מען קודם כל בעזיצען א מאטיווירונג פון דער שטייער־אויסמעסטונג און דווקא א שריפט ליכע!...

לויט דער אלטער פראצעדור פון אפגעבען רעקור־סען האט אזא רעקורס געקענט ענטהאלטען וואס נאר מ'האט געוואלט; דער רעקורס האט געמעגט ענט־האלטען פאטעטישע שאפונגען. האט געקענט זיין א־דורכגעזאפט מיט טרעהרען פון דעם שטייער־צאה־לער, האט געמעגט זיין א הייסע תפילה צו דער פי־נאנץ־מאכט מיט א בקשה וועגען רחמות... איך האב געלעזען רעקורסען אין וועלכע דער שטייער־צאהלער האט בעשריבען זיין ביאגראפיע, און דערביי נישט פערגעסען נאטירליך, אנצוגעבען זיינע פערדינסטען פארן פאטערלאנד... איך האב געהאלטען אין האנד אזעלכע רעקורסען, אין וועלכע דער צאהלער האט „געדראהט" אז אויב מען וועט איהם נישט פערקלע נערן די שטייערן, וועט ער איינגאנצען אפטון אויף טערקיש און וועט פערמאכען זיין געשעפט און דער שטייער אמט וועט אלעס היזק האבען... א מאל האט מיר א קליענט אפילו געברענגט אנ'אפשריפט פון זיין רעקורס, אין וועלכען ער האט זיך בעמיהט צו „בעווייזען" אז ער איז געצוואונגען צו בעטען אום א פערקלענערונג פון די שטייערן, ווייל ער איז א קרבן פון וועלט־יודענטום... (עס איז זעלבסטפער־שטענדליך, אז איך האב זיין ענין נישט איבערגע־נומען) — מיט איין ווארט: אין די אמאליגע רעקור־סען האט מען אפילו געקענט שרייבען וועגען „היי און קלאטשע" אבער — דאס איז אלעס געווען א־מאל, היינט —

האט די סיטואציע זיך פולשטענדיג געענדערט. אויב אמאל האט יעדער איינער, וואס האט פיל־וועניג, געקענט צונויפשטעלען א זאץ אין דער פוי־לישער שפראך, זיך שוין געפיהלט בכוח צו ווערען א „שרייבער" און צו שרייבען רעקורסען, זענען איצט אזעלכע רעקורסען א פריארי פערורטיילט אויף נישט ערלעדיגט צו ווערען, ווייל די שטייער ארדינאציע און די שטייער אינסטרוקציע שטעלען געוויסע פא־דערונגען און פערלאנגען געוויסע פארמאליטעטען פון אזא רעקורס.

וועגען די פאדערונגען און פארמאליטעטען וועט אונז אויסקומען צו רעדען אין נאהענסטען ארטיקעל.

יואל סלאנים

ער...

ער איז נישט שעהן, זיין נאז איז לאנג
און אפט די אויגען מיד און באנג,
די באקען-ביינער שארף און הויך,
זיין מויל צו-ברייט, זיין הויט ניט ווייך,
די האר צעשויבערט, ניט פארקעמט,
די הויזען ברייט, צעקנייטשט דאס העמד,
דאך גאט, ווי שטארק איך האב איהם ליב,
לעם איהם בין איך קיינמאל ניט טריב...

ער איז ניט שעהן. דאך ווער עס זעהט
אין גאס איהם געהן, דער שטעלט זיך אפ,
און יעדער פרעגט: „ווער איז ער, ווער?
מען לאזט פון איהם קיין אויג אראפ,
מאגנעטיש איז זיין קוק, זיין גאנג,
זיין שמייכעל איז ווי א געזאנג,
מיין חברטע פיהלט זיין מילדען בליק,
ווערט רויט, געהט אפ און קוקט צוריק...

ער איז ניט שעהן. דאך זיין געזיכט
גליהט מיט א שטילען, ווייסען ליכט,
זיין נשמה שיינט אין אויג ביי איהם,
און זאנפט, מעלאדיש איז זיין שטים,
זיין לאך איז ווי דעם פריהלינגס גלאנץ,
זיין קוש איז ווי א פונקען-טאנץ,
זיין ליד איז ריין, מיט צויבער-חן,
און ווען ער זינגט פון מיר אליין,
ווי שעהן איז ער, ווי צארט און שעהן...

ביבליאגראפישע נאטיצן

„אונטערגאנגיי. לידער און פאעמען פון יצחק פערלאוו. פארלאג „קאנטורןיי, ווארשע 1935יי.

דיכטער זענען אפט קאפריז ווי קליינע קינדער און גראד, ווי א קינד. אז עס צעוויינט זיך, איז עס פול מיט פרעטענזיעס צו דער וועלט און מען קען עס מיט קיין זאך נישט איינשטילען, אזוי צעוויינט זיך אויך מאנכעסמאל א דיכטער און מען קען איהם מיט קיין שום זאך נישט איינגעהמען. אין אזא פאל, איז מיט דעם דיכטער, גראד ווי מיט דעם קינד — מען דארף זיי „לאזען לויפען"—זיי וועלען זיך שוין אליין איינשטילען; דער דיכטער, ווי דאס קינד ווע־לען געפונען זייערע שפילעכלעך און זיי וועלען זיך בערוהיגען...

אז יצחק פערלאוו האט פרעטענזיעס צו דער וועלט, קען מען זעהן שוין פון שער־בלאט פון זיין ביכעל: דארט האט ער געלאזט אפדרוקען שווארץ אויף ווייס, פאלגענדיגע בעמערקונג: „ארויסגעגע־בען אהן דער מיטהילף פון ליטעראטור פאנד ביים ליטעראטען פעראיין אין ווארשעיי.

מילא אינטערעסירט עס מיך נישט גראד, ווי ס'קען נישט אינטערעסירען קיין איינעם פון די לעזער, צי פערלאוו האט זיין ביכעל ארויסגעגעבען מיט עמי־צענס מיטהילף, צי ער איז דערביי געווען אנגעוויזען נאר אויף אייגענע כוחות. דער עיקר איז, וואס דאס ביכעל איז דא און עס האט א פרעכטיגען אנהויב, הגם אזעלכע אנהויבען זענען שוין נישט מעהר ארי־גינעל (משה נאדיר איז שוין איהם דעם וועג פער־לאפען...) —

אין פערלאוום ביכעל לידער און פאעמען אינטע־
אין פערלאוום ביכעל לידער און פא־עמען אינטערעסירט מיך עפעס אנדערש. עס אינטערעסירט מיך דאס געוויין און די פעסימיסטישע כמעט האפנונגסלאזע שטימונג פון דעם יונגען דיכטער און עס ווילט זיך איהם פרע־גען: „פאניע, צי חבר פערלאוו: מה רעש — צי איז אייך א שיף מיט זויערמילך אונטערגעגאנגען?"

אמת, פערלאוו וואהפט פון צייט־צו־צייט אין זיין'ם א ליד אריין, אנ'אנדייט צו דער סיבה פון זיין געמיטס צושטאנד. אבער זיי איבערצייגען נישט די סיבות, ווייל סיי דאס, וואס ער איז „צופיל אויסגעאיידעלט פאר דעם דור, דעם נייעסיי, סיי דאס וואס עס ווערט איהם טרויעריג, ווען ער הערט „דאס ליד פון קאמף און בויאונגיי, ווייל ער טראכט זיך: „ווי וויט איך האב נאך צו גייןיי,—דאס אלעס זענען נארישקייטען. ווייל קוים איז עס איהם געלונגען א־וועקצושטעלען דעם ריכטיגען דיאגנאז, וועט עס איהם שוין געלונגען אויך אויסצוגעפינען די רפואה און עס איז דעריבער נישטא פארוואס זיך אליין און די אלע לעזער צו פערביטערען די יאהרען, און אויב טוט ער דאס אויף גאנצע 15 זייטען, אויב הילט ער אונז ארום מיט איכה־שטימונגען. און פרובט אונז פערוויגען מיט קינה־לידער, סיי אין א שטארקערער, סיי אין א שוואכערער פארם, איז עס נאר פאזע — אט ווין איך, אט קאפריזעווע איך, ווייל איך בין א דיכטער, אבער מיט פאזע קען מען ווייט נישט דער־גיין. ודעיה לדבר — פערלאוו אליין... —

אויף זייט 15 „פלאצט די באמבע און פערלאוו לאזט אויס זיין ליד „על נהרות" אט אזוי:

„אַ, טרויעריג איז דעם, וואס מוז פערגיין,
הערנדיג סיגעזאנג פון דניעפר,
פון דער וואלגא! — — — —
ווי גערן, וואלט איך היינט געשלאפן מיט א
קאמסאמאלקעיי.

איך בין זיך מודה ומתודה: איך ווייס נישט, צי וואלט איך צו אזא שווער ווארט, ווי „וואלגע" גע קענט צוטראכטען א שעהנערען אסאנאנס, ווי „קאם סאמאלקע", אבער אויב דאס זאל זיין דער גאנצער באנגעהר און דער גאנצער געוויין פון דיכטער צו קענען שלאפען מיט א קאמסאמאלקע, האט מען באמת נישט געדארפט „אפוויינען אזש 15 זייטען... ווער־ווער, נאר יצחק פערלאוו, וועלכער האט „מיט פאות נאך, מיט לילותן געטאנצטיי האט שוין געדארפט וויסען, אז אפילו א קאמסאמאלקע איז אויך נישט מעהר, ווי א בשר־ודם'ישע פרוי, וועלכע ביי איהר בעסטען ווילען און ביי איהר גרעסטען דרך־ארץ, פאר א דיכטער, קען זי איהם מעהר נישט געבען, ווי־פיל אנ'אנדערע פרוי און דעמאלט, וואלט שוין פער־לאוו צופרידען געווען? ...

נאר, ווי שוין אויבען געזאגט: א דיכטער און א קינד, מוז מען לאזען זיך אויסוויינען — זיי ווע־לען זיך שוין זייערע שפילעכלעך אויסגעפינען, אויך פערלאוו בערוהיגט זיך צו־ביסלעך, און געפינט זיך, אויף זייט 33, אוים א פרעכטיג שפילעכעל, וועלכעס שפרודעלט מיט פרעכטיגער סאטירע און גלאנציגען הומאר און אין זיין ליד „א בלאט גמראיי, בעווייזט אונז פערלאוו א יונג און פולבלוטיג געלעכטער, אזוי נאר ווי עס דארף לאכען א יונגער. טאלענטירטער דיכטער און אבי עס האט איהם אפגעלאזט די איכה שטימונג, פערגעסט ער זיך צו־ביסלעך אן זיינע פרע טענזיעס צו דער וועלט, ער פערשטייט אליין, הפנים אז אום צו האבען פרעטענזיעס צו א גאנצער וועלט דארף מען זיין עפעס מעהר ווי א פערלאוו און אין זיין ליד „שיר השירים" ווערט ער שלום מיט דעם גע־דאנק, אז

„אומעטום ליבען און שווערען זיך פרויען...
איך האב זיי אלע ליב און כיסדור נישט קיין
איינעיי...

און ער פערשטעהט ענדליך, אז
„די מענשען, זיי זענען, ווי ווערעמלעך קליינע

און אבי ער האט שוין תופס געווען און זיך אליין אויך אריינגערעכענט, צווישען די אלע, אבי ער האט זיין ארט צווישען אלע געפונען, קען מען איהם פער־זיכערען, אז צווישען די אלע, וועלכע בעמיהען זיך, אז „מען זאל זעהן, נאר זיין פנים", וועט מען זיכער ארויסזעהען דעם פרצוף פון יצחק פערלאוו; זיין פר־צוף איז אנ'אייגענארטיגער און האט אויף זיך שטרי־כען פון נישט דורכשניטליכען טאלאנט.

יוסף ז.

יודקע קאמונאר"יטשיק

(ענדע פון דער 9־טער זייט)

מיאוס דורכגעפאלען, האט ער יענעם געזעהען מיט אלע מעגליכקייטען ראטעווען...

יודקע דערצעהלט באריס'ען מעשה, א יאט קומט צופאהרען קיין מאסקווע האט נישט קיין „שאמאור־קע" (עסען) און נעהמט האנדלען מיט קעצישע פעל־כלאך... ער, באריסקע אליין, כאפט זיי די קעץ, וועל כע זענען אין מאסקווע פאראן לרוב... ער קוילעט זיי, זייער פלייש עסט ער אויף און זייערע פעלעכלעך פערקויפט ער.. מיט דער צייט ווערט ער, באריסקע, זעהר רייך, טאקע פון די קעצישע פעלעכלעך... ער עסט מעהר נישט קיין קעצישע פלייש — ער עסט שוין איצט געבראטענע הינדלעך, געהט אנגעטון ווי א מא נארך, און „לעבט" מיט איינער א „נקבהלע" פון מארינעראטשטשע — מאסקווער אונטערוועלט ... אלץ געהט כשורה, יודקע קאמונאדייטשיקל איז צופרי־דען, וואס זיינער א יאט האט זיך ארויפגעארבייט...

דארפען זיך אבער אריינמישען נישט־פערגינערס, — אונטערוועלט העלדען און מען פערפיהרט בא־ריסקען אין א בלאטע... דער סוף איז זעהר א ביטע־רער: באריסקע שטארבט אוועק — טאקע ביי יוד־קע קאמונארייטשיקעל אין קעלער — פון די קלעפ וואס ער האט ארייגעכאפט פון „גוטע" פריינט... יודקע זעהט אלץ טון, כדי צו ראטעווען פון טויט זיין פריינד באריסקען, און ווען ער זעהט אז אלץ איז פערפאלען — באריסקע איז געשטארבען — בע־שליסט ער צו פערברענגען באריסקען אין א קרעמא־טאריע . . .

אט אזעלכע „יודקע קאמונארייטשיקלעך" זענען געווען — און זענען נאך אביסעל פאראן — זעהר פיל, אין די הונדערטער טויזענטער, אפשר, מיליאנען גאנצע. אונזער תהו ובוהודיגער דור, מלחמות, רע־וואלוציעס און אנדערע לעבענס־שטורעמס האבען זיי ארויסגעריסען פון זייערע ווארימע, שטילע נעסטען, יונגערהייט צו 5—10 יאהר, ארויסגעשפיגען אויפן ברוק און פערוואנדעלט אין קליינינקע פערברעכער, גנבים, מערדער אונטערצינדער, סיפיליטיקער...

ראטענרוסלאנד האט זיך אבער די לעצטע צייט א נעהם געטון צו די יודקעס און איצט געהט עס שוין אויף א לאד... אויך אונזער יודקע איז לסוף געווארען א מענש. דער שרייבער דערצעהלט ווי אזוי יודקעס „קאמונע" איז זיך לסוף, פונאנדערגעפאלען, און ער יודקע אליין דער קאמונע־פיהרער, איז אוועק אר־בייטען אין א פאבריק, איינער אנ'אלטער קאמוניסט, בוטקין האט יודקען „ענטדעקט" און געמאכט פאר א מענש . . .

—=—

ניַיער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניַיער פאלקסבלאט

פרייטאָג 20 כ"ב אלול תרצה

סעפטעמבער

זון-אויפגאַנג 5.18
זון-אונטערגאַנג 5.40
ליכט-צינדען: 5.30

א פראכט-בנין פאר דער לאדזער עפענטליכער ביבליאטעק
אויפן נאמען פון מארשאל פילסודסקי

נעכטען איז ביים פרעזידענט גלאַזעק געווען אַ דעלעגאַציע פון פערבאַנד פון די גרויסע טעקסטיל־אינדוסטריעלער אין די פערזאָנען פון פרעזעס סענ. היימאַן־יאַרעצקי און דיר. בערקאָוויטש. די דעלעגאַציע איז געקומען וועגען רעאַליזירען דעם בעשלוס פון די לאָדזער אינדוסטריעלער אויסצובוי־ען אַ פראַכט־בנין פאַר דער לאָדזער עפענטליכער ביבליאָטעק אויפ'ן נאָמען פון מאַרשאַל פילסודסקי.

די דעלעגאַציע האָט פערלאַנגט פון דער שטאָט אַ בתנמדיגען פלאַץ, כדי דער בוי זאָל זיך באַלד אָנהויבען.

פרעזידענט גלאַזעק האָט אין נאָמען פון דער שטאָט־פערוואַלטונג אויסגעדריקט זיין גרייטקייט צו געבען אַ פלאַץ צו דעם צוועק.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז פרעזידענט גלאַזעק, צוזאַמען מיט דער דעלעגאַציע און דעם אינזשיניער פון דער בוי־אָפטיילונג ריבאַלאָוויטש, אַרויסגעפאָהרען איבער די פונאַנדערגעוואָרפענע שטאָטישע פלעצער, כדי אויסצוקלויבען דאָס ענטשפרעכענדע אָרט, וואו דער בנין פאַר דער ביבליאָטעק זאָל געשטעלט ווערען.

נאָך אַן אינספעקציע פון 2 שעה צייט האָט די דעלעגאַציע אַדורכגעקוקט אַלע לעדיגע שטאָטישע פלעצער און האָט זיך אָפגעשטעלט אויף דעם גרויסען פלאַץ אויף דער פ.אָ.וו.־גאַס, וואו דער בנין וועט וואַרשיינליך געשטעלט ווערען. קיין ענטגילטיגער בעשלוס איז נאָך נישט אָנגענומען געוואָרען.

פראגע פון וויצע-פרעזידענטען און א ביוראט פאר לאדז
ווער זענען די קאנדידאטען אויף 2 וויצע-פרעזידענטען?

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, איז דער שטאָט־פרעזידענט גלאַזעק עהערנעכטען געווען אין וואַרשא און קאָנפערירט אין אינערן־מיניסטעריום וועגען דער פראַגע פון בעשטימען נאָך 2 וויצע־פרעזידענטען פאַר לאָדז און דעם ביוראַט פון 24 פערזאָן.

מיר דערוויסען זיך, אַז ביז נעכטען זענען אין אינערן־מיניסטעריום נאָך נישט אָנגענומען געוואָרען קיין ענדגילטיגע בעשלוסען וועגען נאָמינירען די וויצע־פרעזידענטען פאַר לאָדז און דעם ביוראַט. אײן זאַך, וואָס איז דעציזירט געוואָרען איז די פראַגע פון דער צאָהל וויצע־פרעזידענטען. ס'איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז לאָדז זאָל בעקומען 3 וויצע־פרעזידענטען, ווי בעקאַנט, איז איין וויצע־פרעזידענט שוין נאָמינירט און דאָס איז דער ה' פעליקס קאָזלאָווסקי. אויפ'ן אָמט פון די איבריגע 2 וויצע־פרעזידענטען זענען אַרויסגערוקט 4 קאַנדידאַטורען, פון וועלכען דאָס אינערן־מיניסטעריום וועט בעשטימען צוויי. די קאַנדידאַטען זענען: געוו. דעפוטאַט אַנטאָני פאַנטשעק, דער לאָדזער סאַנאַציע־טוער אַלגייער, ביז־איצטיגער לוצקער וויצע־וואָיעוואָדע מיכאַל גאָדלעווסקי און דער סעקרעטאַר פון דער פרעזידיאַל־אָפטיילונג ביי דער לאָדזער זעלבסט־פערוואַלטונג יאַן באַרטשעווסקי.

דער ביוראַט וועט נאָמינירט ווערען די קומענדיגע וואָך. די נעמען פון די 24 פערזאָן זענען שוין פעסטגעשטעלט.

מיר דערוויסען זיך פון אַ גאָר בעגלויבטער קוועלע, אַז אין דער רשימה פון די 24 פערזאָן געפינען זיך די נעמען נאָר פון 2 יודען, וועלכע דאַרפען פערטרעטען די אינטערעסען פון דער יודישער בעפעלקערונג. דאָס זענען: אַדוו. זיגמונט מענקעס און אינזש קלאַצמאַן (??)

גרויסע סאניטארע איינריכטונגען
הויבען אן געבויט צו ווערען אין לאדז
די שטאט וועט צנדליך אויסגערייניגט ווערען

אין מאַגיסטראַט איז פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ אונטערן פאָרזיץ פון וויצע־פרעזידענט קאָזלאָווסקי וועגען בויען סאַניטאַרע איינריכטונגען פאַר לאָדז.

אין דער קאָנפערענץ האָבען אָנטיילגענומען פאָרשטעהער פון „דער געזונדהייטס־אָפטיילונג, בוי־אָפטיילונג און שטאָטישע אונטערנעהמונגען. נאָך אַ לאַנגער דיסקוסיע איז בעשלאָסען געוואָרען אויסצובויען אויף די שטאָטישע פלעצער נעבען טייך יאַשען אַ גאַנצע רייה סאַניטאַרע איינריכטונגען, וועלכע וואָלטען גנהאַט אַ קאָלאָסאַלע בעדייטונג פאַר דער ריינליכקייט און געזונדהייט פון דער שטאָט.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען באַלד אָנצוהויבען צו בויען פאָלגענדע איינריכטונגען:

1) אַן'אָולטיזאַציע ־ אַנשטאַלט;

2) אַן'אַנשטאַלט צו רייניגען די שטאָט. אין דער אַנשטאַלט וועלען אויסגעבויט ווערען אויוועגס, וועלכע וועלען פערברענען דאָס מיסט, וואָס ווערט אַרויסגעפיהרט פון די לאָדזער מיסט־קאַסטענס. דאָס וועט געשעהן אויף דעם אופן, אַז דער אַנשטאַלט וועט אַריינשטעלען אין יעדען הויף הערמעטריש פערמאַכטע קוישען אין וועלכען ס'וועט אַריינגעוואָרפען ווערען דאָס מיסט. יעדען אינדערפריה וועלען קומען די שטאָטישע אויטאָס, וועלכע וועלען פון די הויפען צונעהמען די קוישען מיט מיסט און אויף זייער אָרט אַוועקשטעלען לעדיגע. דאָס מיסט וועט פערברענט ווערען אין ספּעציעלע אויוועגס.

3) ס'וועט אויסגעבויט ווערען אַ שטאָטישע דעזינפעקציע, וועלכע וועט האָבען די אויפגאַבע צו קעמפען מיט אַנשטעקענדע קראַנקהייטען. דערזעלבער אַנשטאַלט וועט אויך דעזינפעקצירען די מיסט־קוישען, וועלכע וועלען יעדען טאָג געשטעלט ווערען אין די הויפען.

א חוץ דעם וועלען איינגעאָרדענט ווערען 4 זלעווען אין פערשידענע פונקטען פון דער שטאָט, וואו די הייזער, וועלכע זענען נאָך נישט קאַנאַליזירט וועלען מוזן אַוועקפירן די אונריינליכקייטן. די דאָזיגע פונקטען וועלען זיין פעראייניגט מיט די קאָלעקטאָרען פון דער קאַנאַליזאַציע.

דער בוי פון די דאָזיגע סאַניטאַרע איינריכטונגען וועט זיך שוין אָנהויבען אין קומענדיגען יאָהר. געלד אויף דעם צוועק וועט גענומען ווערען פון אַרבייטס־פאָנד און א חוץ דעם וועלען אַריינגעשטעלט ווערען ספּעציעלע סומען אין קומענדיגען בודזשעט.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15. טעל. 149-07

ספּעציאַל־אַרצט פאַר מענער־שוועכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.

זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג.

פאַר אונבעמיטעלטע—לעמשניצע־פרייזען

צו דעם קומענדיגען ראש השנה

אויספלוג קיין ווילנע

פון 26־טען סעפטעמבער ביז'ן 3־טען אָקטאָבער

פרייז 75 זל.

צוזאַמען מיט'ן פאַס און וויזע

Francopol, Warszawa,
9 Mazowiecka 9
tel. 206-73 i 258-20.

בעקאנטמאכונג.

שוין אנגעקומען צום הערבסט און ווינטער־סעזאן

דער גרעסטער אויסוואַהל פון די שענסטע און מאָדערנסטע

הערן-היטען

HÜCKEL און אנד. פון די נייעסטע פאַסאָנען און קאָלירען אין דער גוט בע קאַנטער פירמע

Wolf Belchatowski

12 פיעטריקאווער 12, טעל. 216-59.

בילינע קאנקורענץ פרייזען! — רעעלע בעהאנדלונג!

בעמערקונג: אונזער פירמע בעזיצט צום איצטיגען הערבסט און ווינטער־סעזאָן א גרויסען אויסוואַהל פון זעמטליכע פעלץ-וואַרען צו ביליגע פרייזען.

וויכטיגע קאנפערענץ
אין דעם לאדזער פערזיכערונגס = אמט וועגען פערזיכערן כאלופניקעס

נעכטען איז אין דער לאָדזער אובעזפיעטשאַלנע אונטערן פאָרזיץ פון באַטשעלניק מאַדאַלינסקי פאַר געקומען אַ קאָנפערענץ וועגען פערזיכערען אַלע כאַלופניקעס. מצד די האַנדווערקער עקספּאָזיטור איז געווען פערטרעטען אד.ו. סאַלניק, לוין־וועבערמייסטער־פעראיין פאָרזיצער יוזעפּאָוויטש און סעקרעטאַר גאָלדמאַן. דאַמען ־ שניידער ־ כאַלופניקעס גאָלדקראַנץ, מענער מאַגאַזין ־ לאַנגנאַס, סוויטערנייער — ראָזענזאַן, טריקאָטאַזש־סעקציע שמולעוויטש און סאַנדלער. עס איז ברייט אַרומגערעדט געוואָרען די פראַגע צו פערזיכערען די כאַלופניקעס אין לאָדז און אויף דער פּראָווינץ.

צום סוף איז בעשלאָסען געוואָרען צוצושטעלען דורך די פעראיינען רשימות פון די מיטגלידער און ו"ערע אַרבייטס געבער און וועגען אַלע ענינים וועט זיך די פערזיכערונג־געזעלשאַפט פערשטענדיגען מיט די פעראיינען.

וועגען דער פּראָווינץ איז בעשטימט געוואָרען זיך צו פערשטענדיגען מיט די פּראָווינצער כאַלופניקעס־פעראיינען. אויב די פערז. געזעלש. פון איהר זייט וועט אַרויסשיקען א צירקולאַר צו אַלע פּראָווינצער אָפּטיילונגען וועגען דער אָנגעהויבענער אַקציע.

איבערגעפאהרען דורך באהן און טראמוואי

(א) אויף ראָג זגערזשער און באַלוטער מאַרק איז, מחמת אונפאָרזיכטיגקייט אַרונטערגעפאַלען אונטער א צופאָהר־טראַמוואַי דער 30־יאָהריגער יאַן פראַנצישעק מאַלינאַ (פון זשיטניע 31), מיט אַן'אָפּגעשניטענעם פוס, אין א געפעהרליכען צושטאַנד האָט איהם פאַגאָטאָוויע אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

* * *

(א) דער 26־יאָהריגער אלפאָנס פלישיאַקאָווסקי פון קאַרשניץ איז געפאָהרען מיט דער באַהן אויף „גאַפּע". אין א געוויסען מאָמענט איז ער אַרונטערגעשפּרונגען פון דער באַהן, און איז אַרונטערגעפאַלען אונטער די רעדער, וועלכע האָבען איהם אָפּגעהאַקט ביידע פיס...

אין אַ שווערען צושטאַנד האָט מען איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1917

מאָרגען דעם 21 סעפּט. דאַרפען זיך שטעלען די וועלכע זענען געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1917, וואוינען אין 5־טען קאָמיסאַריאַט מיט די פאַמיליען־נעמען אויף די אותיות

A B C D E

און פון 12 קאָמיסאַריאַט

N O P R S Sz T U W Z Ż Ź

א נייער מעדיצינישער פונקט אויף באלוט

(א) פון דעם 1־טען אָקטאָבער ה. י. עפענט דער געזונדהייטס־אַמט ביי דער לאָדזער שטאָט־פערוואַלטונג אויף באַלוט — ד'וואַרסקאַ 10 — אַן'אָפּטיילונג פאַר געגען — שווינדזוכט־איינשפּריצונגען.

פאר פאלשע וואג

(א) אַ געוויסע יאַדוויגאַ לענטשיצקאַ האָט געמסרט דעם פרוכטען־הענדלער אברהם צעדערבוימען (לימאַנאָווסקיעגאַ 62), אַז ער האָט פערקויפט אַנשטאָט א קילאָ טרוסקאַווקעס בלויז 800 גראַם. ס'איז צונויפגעשטעלט געוואָרען א פּראָטאָקאָל און צעדערבוים האָט נעכטען בעקומען א פסק דין — 10 חדשים צו זיצען.

אפטייקען.
היינטיגע נאכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: יאַנקעלעוויטש, (אַלטער מאַרק 9), ב. גלוכאָווסקי, (נאַרוטאָוויטשאַ 6), האַמבורג, (גלובנאַ 50), פּאַוולאָווסקי, (פּעטריקאָווער 307), פּיאָטראָווסקי, (פּאָמאָרסקאַ 21), י. שטעקל (לימאַנאָווסקי 37)

ליקווידירט די שטרייקען אין סוועטער=פאבריקען

(א) אָנהויב וואָך איז אויסגעבראָכען א שטרייק אין די היגע סוועטער־פאַבריקען, און דערביי האָבען די שטרייקענדע אין דער צאָהל פון 400 פערזאָן געפאָדערט צו נאָרמירען די שכירות און אונטערשרייבען אַ קאָלעקטיווען אָפּמאַך.

די קאָנפערענצען אין דעם אַרבייטס־אינספּעקטאָראַט וועגען דעם ענין האָט געבראַכט צו דער ליקווידירונג פונ'ם שטרייק און צום אונטערשרייבען דעם אָפּמאַך.

נעכטען נאָך האָט א טייל אַרבייטער אָנגעהויבען צו אַרבייטען.

ליקווידירט א פאבריקס-סכסוך

(א) אין דער פאַבריק פון משה ליפשיץ (קאָפּערניקאַ 55) איז מחמת אַ רעדוקציע פון אַרבייטער אויסגעבראָכען א סכסוך, און די אַרבייטער זענען געבליבען זיצען אין דער פאַבריק, פאָדערענדיג, אַז מ'זאָל די געקינדיגטע אַרבייטער צוריקנעהמען און פערקלענערען די אַרבייטס־צייט.

די נעכטען אַדורכגעפיהרטע אונטערהאַנדלונגען האָבען געבראַכט צו דער ליקווידאַציע פונ'ם סכסוך.

מ'קאן זיין א ליבהאבער פון בלומען
אבער בעגיסען מענשען טאר מען בשום אופן נישט

(א) פּאָליציי האָט געוואָנדעט די אויפמערקזאַמקייט דערויף, אַז אין לאָדז פאַסירט עס זעהר אָפט, דאָס באַלעבאָסטעס און דינסט־מיידלעך, בעגיסענדיג בלומען אויף פענסטער און באַלקאָנען — „בעוואַסערן" דערביי אָפט אויך די צופעליגע פערבייגייער אין די גאַסען.

איז טאַקע איצט אַרויסגעגעבען געוואָרען א פעראָרדנונג, אַז אין פאַלען פון צו שטאַרקען בעגיסען די בלומען, אַזוי אַז עס וועט אַראָפּטריפען אויף „לייטישע קעפּ" — וועלען צונויפגעשטעלט ווערען פּראָטאָקאָלען.

Dr. med. H. LUBICZ

פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראַנקה.

צעגעלניאַנאַ 3 (פריהער 43), טעל. 141-32

צוריקגעקעהרט

עמפּפאַנגס־שעה'ן 8—10, 12—2 און 5—8 אָוונד.

זונטאָג פון 9—12 ביטאָג און יום־טוב פון 9—1.

פאַר דאַמען — אַ בעזונדערער וואַרטע־זאַל.

א חתן א סוכאטניק
וועלכער האָט אויסגענאַרט ביי זיין כלה דאָס געלד און איז נעלם געוואָרן

(א) אין דעצעמבער 1932 האָט זיך אַ געווי־סער יוסף פישהויט (פון 11 ליסטאפאד־גאס 14) דורך אַ שדכן בעקענט מיט דער לעהרערין הדס ראזענצווייג (זאכאָדניע 68) און איז געוואָרן איהר חתן.

זמן חתונה איז בעשטימט געוואָרן אויפ'ן 4. מערץ 1933.

דערווייל האָט איהם די כלה געגעבען 4,000 זלאָטעס אויף צו עפענען אַ מאַנופאַקטור־געשעפט.

פישהויט האָט אָנגעגעבען, אַז ער וואוינט אויף גלובנע גאס, און „אויף פוק" אַרויסגענומען א פאַטענט אויף דער כלה'ס נאָמען.

דעם 4־טען מערץ 1933 איז פישהויט געקו־מען צו דער כלה, און דערקלעהרט, אַז באשר בכן ער האָט בעקומען א בעשטעלונג אויף צושטעלען פאַר די סקאַרב־וואַזשנעס סחורה אויף מונדירען, פעהלט איהם נאָך אויס אַ ביסעל געלד. ער האָט דאַן צוגענומען ביי דער כלה א פינגערל און ביי דער מוטער אַ פוטער, וועלכע ער האָט פערזעצט אין לאָמבאַרד פאַר 70 זלאָטעס.

די חופה איז אָפּגעלייגט געוואָרען אויף דעם 8. מערץ, אָבער בינו לביני איז פישהויט נעלם געוואָרען.

ווי עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, האָט ער עוסק געווען מיט אַ „טענצערין פון דער אַמעריקאַנ־קא", נאָריס, קיין דאנציג, וואו ער האָט זיך אויס־בעהאַלטען.

דעם 19. מאי ה. י. האָט זיך פישהויט אַליין געמאָלדען אין אויספאָרשונגס־אַמט און מ'האָט איהם צוגעצויגען צו פעראַנטוואָרטליכקייט.

דער שווינדלערישער חתן איז קראַנק אויף שווינדזוכט, און די טעג זיינע זענען געציילטע.

נעכטען האָט איהם געמשפט דאָס היגע קרייז געריכט

ער האָט, צ. אַ. דערקלעהרט, אַז ער האָט נישט חתונה געהאט דערפאַר, ווייל מ'האט געהאַט צוגע־זאגט צו געבען 8,000 זלאטעס נדן, און שפּעטער האָט זיך אויסגעלאָזט — א העלפט.

דאָס געריכט האָט פערמשפט דעם 32־יאהריגען יוסף פישהויט אויף אַ יאהר טורמע.

א דאָרפישע מעשה
ווי אַזוי א 15־יאהריגער ווערט א מערדער

(א) פאַסירט האָט עס אינ'ם דאָרף מיערושין, פעטריקאווער פאוויאט:

דער 35־יאָהריגער פויער יוזעף קוואַשניאק האָט געבאָרגט ביי יאַן טשעקאַלסקין אַביסעל תבואה און צוגעזאָגט צו שאַפען איהם דערפאַר אַנ־אקער־אייזען.

אַזוי ווי קוואַשניאק האָט נישט געהאלטען וואָרט איז צווישען איהם און טשעקאַלסקין אויס־געבראכען א געשלעג.

בעת טשעקאלסקי איז געלעגען אויף דער ערד און קוואַשניאק — אויף איהם, און מ'האָט זיך איינאנדער בעלעגט מיט קלעפ — איז פון הינ־טערווייטענס צוגעלאָפען טשעקאמסקיס 15־יאה־ריגער זוהן וואיטשעך און מיט א קוך־מעסער דער־שטאכען קוואַשניאקן אויף טויט.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
ציגעל־גאס 27. טעל. 112=25
דיר. דוד צעלמייסטער.

פאר'ן אנהויב דעם
ווינטער־סעזאן
אין ווארשא

אונאפרופליך
לעצטע פארשטעלונגען
פון טעאטער
„אראראט"
קינסטל. אנפ. משה בראדערזאן.

היינט פרייטאג און מארגען שבת
פינקטליך 9.30 אָוונט
גראנדיעזער לאך־פאראד א. נ.
אַ גדולה אויף דער באבע!..
א מבול פון געלעכטער, רעזשי: ש. דזשיגאן און י. שומאכער.
מוזיק־לייטונג: ה. רובין.

מארגען שבת, דעם 21 און זונטאג, דעם 22 ה. ח. פינקטליך 4 נאכמיטאג
2 פאפולערע פארשטעלונגען
כדי אויסצומיידען א געדראנג ביי דער קאסע ווערט געבעטען פריהער איינצוקויפען בילעטען

בעראטונגען פון טעקסטיל־ארבייטער און קאטאן־ארבייטער

(א) זונטאג, דעם 22. ד. ח. 10 אינדערפריה וועט אין דעם „רעסורסא"־זאל אויף קילינסקיעגא 123 פארגעקומען אַן אַלגעמיינע פערזאמלונג פון די טעקסטילאַרבעטער ז.ז.ז.

צו דער פערזאמלונג קומט ספעציעל פון ווארשא דער סענאטאר מאלינאָווסקי (וואַיטעק) און דער דעפ. גארדעצקי.

עס וועלען ארומגערעדט ווערען פראגען פון לוין און ארבייט אין דער טעקסטיל־אינדוסטריע.

אין דערזעלבער צייט וועט אויף קילינסקיעגא 105 פארקומען א פערזאמלונג פון קאטאן ארבייטער פעראיין אין שייכות מיט דער פערענדיגונג פון קא־לעקטיוו־אפמאך.

דער שטרייק פון די שניידער־ארבייטער דויערט

(א) דער שטרייק פון די שניידער־געזעלען, וואס איז אויסגעבראכען מיט 2 וואכען צוריק, דויערט ווייטער.

די פארגעקומענע בעראטונגען און קאנפערענ־צען האבען, אמת, געבראכט צו א געוויסען הסכם, אבער איננאנצען זענען די אפמאך־בעדינגונגען נישט ערלעדיגט געווארען, און דעריבער ווערט דער שטרייק פארטגעזעצט.

דער שטרייק האָט איצט א רוהיגען פערלויף.

צום „יום־טוב פון וו.פ. און פ.וו."

דעם 22 ד. ח. קומט פאַר דער „יום־טוב פון וו.פ. און פ.וו.". ס'וועלען איינגעאָרדענט ווערען דעפילאַדעס, גאָטעס־דינסטען, באָקס - מעטשען, ספאָרט - איבונגען א.ד.גל. די לאָדזער ספּארטלער גרייטען זיך צו דעם יום־טוב.

5450 זל. אויף בויען פאלקס־שולען
האט דער לאדזער וואיעוואדע בע־שטימט פאר'ן בזשעזשינער קרייז

דער לאָדזער וואָיעוואָדע ה' האַוקע־נאָוואַק האָט בעשטימט אַ סומע פון 5450 זל. אויף צו בויען פאָלקס־שולען אין בזשעזשינער קרייז. ביי די בוי־אַרבייטען וועלען בעשעפטיגט זיין עטליכע צענ־דליג אַרבייטער.

די בזשעזשינער קרייז־אָפטיילונג האָט אויף דער לעצטער זיצונג בעשלאָסען אויסצודריקען דעם וואָיעוואָדע אַ דאַנק פאַר זיין אינטערעסירען זיך מיט'ן בזשעזשינער קרייז.

זונטאג — קאאפעראציע־טאג

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען, ווערט זונ־טאָג דעם 22 ד. ח. געפייערט דער „קאָאָפּעראַטיווער טאָג" אין לאָדז.

די פייערונג ווערט אָרגאַניזירט דורך אַ ספּע־ציעלען קאָמיטעט מיט'ן גצוו. דעפּוטאַט י. וואָל־טשינסקי בראש.

דער רוב פייערונגען וועט פאָרקומען אין צו־געמאַכטע לאָקאַלען. אַלע קאָאָפּעראַטיווע אינסטי־טוציעס און אַנשטאַלטען וועלען דעקאָרירט ווערען.

שבת אין אָוונט וועלען פאָרקומען עטליכע אַקאַדעמיעס.

אַ ספּעציעלע גרויסע אַקאַדעמיע מיט אַ רייַ־כען פּראָגראַם וועט פאָרקומען זונטאַג 3 בייטאָג אין דער „פילהאַרמאָניע".

די בלום פון ווינער ארטיזם
Magda Schneider
Luiza Ullrich
Olga Czechowa
Paul Hörbiger
Willy Eichberger
קרעאירן די הויפטראָלן אין גרויסן פילם
לויטן מייסטערווערק פון A. Schnitzer
ליבעלעי
קורצליך אין רעפרעזענטאציאנס־קינא
„RIALTO"
1 פזשעיאזד 1

ר. איזראעל

משומדים
סענסאצ. שפאנענדער ראמאן פון היינטיגען יודישען לעבען

121)

— כ'האָב זיך אביסעל צוגעוואוינט צו אייך, און איך וועל בענקען נאך אייך האָט די לידי געזאָגט.

— איהר לאכט אויס מיר, לידי.

— ניין, אויפריכטיג. מיר ענגלענדער זענען נישט געוואוינט אומיצען ספעציעל צו חנפענען.

סטעפאַן איז געווען איבעראַשט דערפון וואָס די לידי האָט איהם געזאָגט און ווער לאָרד לענדסבו־רים טאַכטער, דאָס איז דאָך פאר איהם געווען אזא כבוד, וועלכען ער האָט זיך גאָרנישט גערעכנט פאַר־שטעלען. זיין ברודער האָט איהם געגעבן דערצעהלט וועגען דער פערזאָן פון לאָרד לענדסבורי, וועגען זיין גרויסקייט, רייכקייט און איינפלוס אין ענגלאַנד.

— באמת, לידי? איך בין שטאָלץ דערמיט, האָט סטעפאן געזאָגט.

— און איך זאָג אייך נאר דעם אמת. איהר זענט מיר געפעלען געוואָרען און איך זאָג אייך דאָס אָפען אזוי ווי דאָס וואָלטען געטון אלע אנדערע ענגלישע מיידלעך.

—מיט וואָס האָב איך פערדינט אייער גענאָד, לידי, האָט סטעפאן אָנגעהויבען צו חנפענען דאָס מיידעל.

— איהר מיט גאָרנישט. אָבער מיין הארץ איז אין דעם אלעם שולדיג און אפשר אויך נישט מיין הארץ, נאָר א ריינער צופאַל. איך האָב זיך בעקענט מיט אייך צופעליג. צופעליג מיט אייך אָנגעהויבען צו רעדן, צופעליג מיט אייך זיך געטראָפען און צו־פעליג האָט מיר מיין הארץ אָנגעהויבען אונטערצו־זאָגען אז ס'איז מעגליך אז איהר געפעהלט מיר.

— פאר מיר איז, דאָס אַליץ איינס, איך בין גליקליך ווען איך הער פון אייך אזעלכע ווערטער. איך בין א בעשיידענער בעאמטער אין פוילען און איהר די לידי לענדסבורי.

— מיר איז דאָס נישט קיין אונטערשיד, אייער שטעלונג געהט מיך נישט אָן, אפילו נישט אייער יחוס, מיך געהט נאָר אָן אייער פערזאָן.

צווישען סטעפאן און דער לידי לענדסבורי איז דאַן אוועק א געשפרעך אזוי ווי שטענדיג צווישען צוויי יונגע מענשען, וועלכע הויבען זיך אָן צו לי־בען. מ'האָט גערעדט פון זייטיגע זאכען און כסדר זיך אומגעקעהרט צו דער גענענזייטיגער סימפּאַטיע וואָס איינער פיהלט צו דעם צווייטען.

—איהר זענט קאָטשיקענד האָט די לידי געזאָגט איך האָב נאָך נישט געטראָפען אזא מענשען ווי איהר.

דאָס געשפרעך איז שוין אוועק זעהר ווייט ווען די לידי האָט צו סטעפאנען אזוי גערעדט.

— און איהר זענט די רייצענדסטע פרוי וועלכע איך האָב אין מיין לעבען בעגעגענט.

— דאָס הייסט אז איהר האָט שוין בעגעגענט פיל פרויען און איך בין די רייצענדסטע.

סטעפאן האָט געוואָלט אומפאָנירען דער לידי און האָט געזאָגט:

— געוויס וועל איך נישט פערלייקענען, אז איך האָב שוין בעגעגענט זעהר פיל פרויען אין מיין לעבען.

— דאָס איז נאָך מעהר אינטערעסאַנט, מיסטער קאַרטשינסקי. דערצעהלט מיר עפּעס וועגען זיי.

— איינע פון זיי קענט איהר, האָט זיך סטעפאן ארויסגעכאפּט.

— ווער איז דאָס?

סטעפאן האָט זיך געוואָלט צוריקציהען, אָבער האָט שוין נישט געקענט.

— איך קען זי? האָט די לידי געפרעגט

— יאָ, איהר קענט זי.

די לידי האָט זיך שטיפעריש א קלאפּ געגע־בען אין שטערן אַריין און געוואָלט ס'זאָל איר אייג־פאלען ווער עס איז די פרוי צו וועלכער סטעפאן איז געווע נאָהענט, און זי, די לידי, קען זי.

— איך קען מיך נישט דערמאָהנען, אז איך זאָל קענען אזא פרוי.

— דאָס איז אידא.

— ווער? די דאָזיגע פאלשע טאנץ־לעהרערין? אט די וועלכע האָט זיך אָפּגעזאָגט מיר צו ערטיילען לעק־ציעס?

— יאָ, דיזעלבע, ס'איז א גליק פאר מיר, אז איך האָב זי בעצייטענס דערקענט, זי איהר כאראַקטער און אָפּשטאַמונג...

— איך מוז מודה זיין, האָט די לידי געזאָגט. אז שעהן איז זי ווירקליך שעהן ווי אַ מלאך וועגן דעם קענען קיין צוויי מיינונגען נישט זיין..

— שעהן איז נישט אַליץ, האָט סטעפאן האָכשטאָפּ־לעריש געזאָגט. איך האָב זיך טאקע אין דעם פאל ווע־גען דעם איבערצייגט. שעהן איז נישט אַליץ.

די לידי האָט זיך געפיהלט אביסעל געקרענקט, הגם זי האָט נישט געוואוסט פאַרוואָס.

דער נאָמען אידא איז עפּעס ארייננעפאַלען ווי א שטערונג צווישען איהר און סטעפאנען, דער נאָמען האָט עפּעס ווי איבערגעריסען זייער אינטים גע־שפּרעך און די גוטע שטימונג, אין וועלכער זיי זענען ביידע געווען.

— נאָך וואָס האָט איהר דערמאָהנט דעם דאָזיגען נאָמען. האָט די לידי מיט פאַרוואורף געזאָגט.

— רייצט אייך דער נאָמען אזוי?

— ספּעציעל נישט. אָבער ער איז פאר מיר נישט אָנגענעהם. איך וואָלט געווען מעהר צופרידען ווען איך וואָלט דעם נאָמען פון אייך נישט געהערט.

— זייט מיר מוחל, ס'האָט זיך מיר פּשוט ארויס־געכאַפּט.

— אָבער זאָגט מיר מיסטער קאַרטשינסקי, פאַר־וואָס זענט איהר זיך פונאַנדערגעגאַנגען מיט דער דאָזיגער פרוי?

די דאָזיגע פראַגע איז פאַר סטעפאַנען געקומען צו אינטים און ער האָט זיך געוואַקעלט, צי ער זאָל אויף איהר ענטפערען.

— איהר וואַקעלט זיך צו ענטפערען, מיסטער? איך פערשטעה אייך, די פראַגע איז צו אינטים און בעריהרט געוויס מאָמענטען פון אייערע נאָהענטע אי־בערלעבענישען, אָבער איהר דאַרפט פערשטעהען, אז ווען איך האָב די דרייסטקייט אייך צו שטעלען אזא פראַגע איז עס דערפאַר ווייל איך האָב מיר גענומען דאָס רעכט דערצו, איך האָב געהאַט בעשלאָסען ביי זיך, אז אויב איהר קענט נישט מעהר פערבלייבען אין לאָנדאָן וואָלט איך געקומען קיין פוילען, אויף א גע־וויסע צייט, וואָס דאָס בעדייט דאַרף מען דאָך אייך נישט אויפצוקלעהרען.

— איך מאַך איך נישט ספּעציעל קיין פאַרוואוּר־פען צוליב דער פראַגע וועלכע איהר האָט מיר גע־שטעלט, הגם ס'איז זעהר שווער אויף איהר צו ענט־פערען.

— ניין, ניין, ענטפערט מיר איצט נישט, מיר וועלען נאָך זיך אומקעהרען דערצו, צוערשט וואָלט איך אייך געוואָלט פרעגען, צי איהר וואָלט נישט געוואָלט פערבלייבען אין לאָנדאָן.

— אך אין לאָנדאָן? ווי אזוי? וואָס האָב איך דאָ צו טון. ניין ס'וועט מיר אויס פאַר אונמעגליך אין פוילען שטעהט פאר מיר א גרויסע קאַריערע פון א מלוכה מאַן און דאָ האָב איך קיין שום אויסזיכטען נישט זיך איינצוארדנען.

— וועגען דעם דאַרפט איהר נישט זאָרגען, ווייל איך האָב שוין דערפאַר געזאָרגט, מיין פאָטער האָט מיר צוגעזאָגט אז ער וועט אייך איינאָרדנען אויפן בעסטען אופן.

— א דאַנק לידי און דאַנקט אייער פאָטער, וועל כער קען מיך אינגאנצען נישט און שוין אויסגעדריקט די גרייטקייט מיך איינצואָרדנען, איך זעה אָבער נישט קיין מעגליכקייט אז איך זאָל קענען דאָ פער־בלייבען, איך הינק מיט דער שפּראַך און בכלל וואָלט איך נאָך געדאַרפט גוט נאָכצוטראַכטען צי איך זאָל ווירקליך רעזיגנירען פון דער קאַריערע אינדערהיים. וועגן וועלכער איך האָב אייך דערצעלט, דערביי בעט איך אייך, לידי, אז איהר זאָלט מיך נישט שלעכט פערשטעהען, געוויס וואָלט איך געוואָלט דאָ פערבלייבען, צו זיין נאָהענט נעבען אייך, אָבער...

— איך וועל זיך נישט אַריינמישען אין די דאָזיגע ענינים אייערע, ס'איז מעגליך אז איהר זענט גערעכט איך קען נישט די בעדינגונגען און די פערהעלטנישען און קען קיין דעה נישט זאָגען. יעדענפאלס האָב איך אייך שוין ערקלעהרט אז אויב איהר וועט נישט בלייבען אין לאָנדאָן וועל איך קומען אויף א געוויסע צייט קיין פוילען.

— דאָס וואָלט פאר מיר ווירקליך געווען א גליק, פון וועלכען איך האָב קיינמאָל נישט געחלומט.

—איצט מיסטער סטעפאַן, דאַרפט איהר שוין פערשטעהען אז איך האָב מיר גענומען נעהמען די דרייסטקייט צו שטעלען אייך די פראַגע פאַרוואָס איהר זענט זיך פונאַנדערגעגאַנגען מיט דער דאָזיגער אידא.

— איך האָב צו אייך קיין שום טענה נישט, האָט סטעפאַן געענטפערט.

(פאָרטזעצונג קומט).

פאליטישער פראצעס

(א) דאס קרייז-געריכט האט נעכטען פער־משפט די בעשולדיגטע אין קאמוניסטישער טעטיג־קייט: דעם 23־יאהריגען יאן מאטושעווסקי אויף 2 יאהר טורמע און ישראל גאלדין — אויף דריט־האלבען.

פערשידענעס

עהערנעכטען איז בעפרייט געווארען פון ארעסט דער געוו. ראטמאן מ. זיידע.

בעשטראפט א ווינקעל-אדוואקאט

(א) דאס שטאטישע געריכט האט בעשטראפט א געוויסען לייב פעפערמאן (ציגעל־גאס 95) אויף 5 חדשים ארעסט פארן פיהרען אנ׳אומלעגאלע ביטעם ביורא.

Doktór
Z. Henrykowski
ספעציאל-ארצט פאר ווענערישע
הויט-קראנקהייטען און מענער-שוואכע
9 טראוגוטא 9
טעל. 262-98
בעקומט אן פון 8—11 און פון 6—9 אווענט.
זונטאג פון 9 פריה ביז 12.30 בייטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזן

א „גאסט" פון פארטוגאל
געקומען מאכען „האנט-ארבייט" אין לאדז

(א) די ... פאליציי האט פערהאלטען אין קארידאר פון פינאנץ־אמט, אויף פאלודניאווא ראג שטערלינג־גאס דעם פראפעסיאנעלען גנב, דעם 48־יאהריגען חנא דרוזשניק, וועלכער שטאמט פון ליסאבאן — פארטוגאל.

דרוזשניק האט ארויסגעצויגען ביי איינעם פון די אינטערעסאנטען א פארטפעל מיט געלד, אבער מ׳האט עס בעצייטענס בעמערקט און איהם פערהאלטען.

דרוזשניק איז אנ׳אינטערנאציאנאלער גנב, און קיין לאדז איז ער געקומען צו „גאסט״.

יאטקא׳ס קאלעקטור שטענדיג בראש!
גרויס געווינס פון דער 4-טער קלאס
50.000 זל.
אויף נומער 35168
איז נעכטען געפאלען אין דער גרעסטער און גליקליכסטער אין לאדז קאלעקטור פון
ג. יאטקא
פיעטריקאווער 22
פיעטריקאווער 66
נאוואמיעסקא 1
לאדז שפילט שטענדיג און געווינט אין דער אויבענדערמאנטער קאלעקטור!
לאסען צו דער 1-טער קלאס שוין צו בעקומען.

דער קאלאניאל-הענדלער-פעראיין
פייערט דעם 20 - יעהריגען יובילייי פון דער טעטיגקייט

אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס דער קאלאניאל־הענדלער־פעראיין שרודמיעסקא 20 עקזיס־טירט שוין 20 יאהר, און פיהרט א פערצווייגטע טעטיגקייט אויפ׳ן ווירטשאפטליכען געביט פאר די אינטערעסען פון קליינהענדלער, צוליב דעם האט דער קאלאניאל־הענדלער־פעראיין בעשלאסען צו פערוואנדלען די דאטע פון 20־יעהריגער פער־איינס־געשיכטע אין א „יובילעאום.״ צו דעם צוועק האט זיך געבילדעט א יובילעאום־קאמיטעט פון די ערשטע גרינדער פון פערבאנד

באלאנען = קאנקורס

קומענדיגען זונטאג 2 בייטאג קומט פאר אויפ׳ן סטאדיאן פון ל. ק. ס. א קאנקורס פון באלאנען א. נ. „גאראן בעניט״, איינגעארדענט פון לאדזער „לאפפ״ קאמיטעט.

אין קאנקורס קענען זיך בעטייליגען אלע וועל־כע קויפען באלאנען אין „לאפפ״ צום פרייז פון 50 גראשען און צו איין זל.

פאר די בעטייליגטע אין קאנקורס האט דער אר־גאניזיר־קאמיטעט פארגעבריט ווערטפולע אויס־צייכענונגען.

גענויערע פרטים וועלען ווערען פערעפענטליכט אין טאג פון קאנקורס.

צ׳יהונג פון דער מלוכה-לאטעריע
4-טע קלאס — 11-טער טאג

50.000 zł. — 35168

10.000 zł. — 2917 56718 73468 82009 140983

5000 zł. — 58975 92260 103223 148083 181240

2000 zł. — 23218 33140 47616 49504 51228 73345 78913 80400 80552 95223 109897 131477 132268 138046 143199 148732 158339 153455 183232

1000 zł. — 5241 1013 14410 34842 37029 40121 41831 42111 42441 40927 45747 45488 49136 49183 51398 59321 62071 74636 79182 80406 84531 85184 85512 91047 91395 94916 96604 98908 98028 102712 109134 109459 117195 117436 122377 120463 129250 136478 152573 153281 153889 161251 165271 168045 171005 177202 180429 182978

Po 200 złotych.

6 245 92 347 480 1154 280 860 944 99 2124 396 620 45 733 3090 401 578 93 652 912 4013 292 8 307 73 609 5100 148 97 423 71 598 863 6945 64 7362 480 501 739 889 954 8021 40 505 619 722 9104 40 350 618 761 885 986.

10005 26 95 127 76 85 248 70 320 11324 556 510 19 72 720 923 34 12213 43 531 671 94 760 73 927 13235 9 737 807 74 14006 166 443 596 969 15222 84 352 618 93 879 929 49 16133 289 633 879 929 49 17001 222 38 77 725 64 800 79 932 18145 245 703 8 879 911 13 83 19039 45 56 321 82 405 18 61 94 910.

20056 147 203 305 510 932 12172 300 86 616 983 22144 565 700 6 44 94 899 933 68 85 23119 88 358 423 640 804 947 51 24015 367 402 533 618 40 730 845 906 25319 33 78 84 646 746 850 3 911 85 26101 308 32 51 431 529 704 811 48 70 911 61 27177 211 36 46 56 4 81 619 943 55 837 28199 259 534 648 869 29115 233 5 85 306 427 504 609 92 802 78.

30080 404 562 96 8 812 31081 100 308 504 818 21 37 99 954 32004 92 219 300 44 477 528 33 4 71 87 693 770 97 837 33021 42 148 269 486 594 604 778 83 91 906 86. 34182 348 72 437 517 70 773 834 79 910 14 95 35057 265 8 363 611 78 94 782 93 819. 36069 192 211 547 609 90 891 37079 85 128 373 462 76 588 960 8 38015 16 131 57 297 332 447 74 705 39008 53 298 302 15 79 642 68

40015 160 8 221 535 603 797 41219 99 435 526 637 862 955 68 42042 313 471 524 45 692 742 827 53 903 38 43223 34 429 95 7 509 759 60 871 85 44155 526 773 85 908 45095 122 268 370 787 952 46002 61 155 217 307 597 650 965 47005 227 87 450 553 621 734 48 906 48036 48 353 74 431 70 602 30 914 59 49089 101 295 402

50241 87 351 82 595 615 25 715 862 51244 430 43 87 569 74 745 835 968 52057 115 41 385 418 752 902 55 53115 294 535 654 792 94 54080 245 449 545 658 773 917 55016 134 68 298 328 418 509 725 84 841 929 50184 359 83 530 82 540 51 78 736 76 80 950 57079 141 482 97 531 92 749 61 91 818 64 85 960 75 58065 74 212 64 483 511 631 59049 63 102 96 272 463 535 89 804

60047 166 247 57 330 69 433 642 780 83 814 901 61028 76 207 87 353 89 469 99 591 638 76 737 62 62064 209 349 88 455 649 52 747 815 90 969 62016 175 250 86 421 64 85 536 61 743 965 93 64048 267 378 85 94 431 59 90 510 76 93 641 709 945 65031 141 230 81 380 97 402 54 95 504 93 701 36 40 67 86 885 943 66072 75 139 205 96 343 46 97 405 67 536 806 25 909 67129 70 222 304 14 456 610 76 729 850 97 920 89 68018 60 173 357 69 479 92 549 96 626 730 69026 162 435 611 760 848 955.

70055 180 275 305 422 627 49 876 907 71004 40 110 22 34 205 337 417 607 72 85 72155 96 202 488 610 757 841 98 932 63 73175 76 234 332 627 760 86 875 99 913 74029 178 250 56 460 506 637 89 839 940 75111 411 592 644 764 87 90 504 11 88 993 76100 115 67 74 280 391 468 691 793 919 64 77048 215 342 51 529 678 84 736 871 917 78250 350 461 514 774 79018 78 141 53 87 210 307 411 510 67 719 877 911 30.

80158 478 600 24 723 85 94 843 932 33 55 81038 62 232 40 62 343 58 502 82009 57 85 93 97 290 326 31 581 622 929 82 83092 111 23 205 20 83 499 520 37 64 621 31 70 742 84038 101 325 40 89 563 681 750 855 907 57 85003 41 104 85 317 33 492 560 80 686 831 983 86179 607 25 80 836 66 930 87164 257 554 621 768 88490 514 748 825 68 928 89052 494 549 660 63 706.

90168 92 207 357 432 61 73 544 648 84 704 56 941 91164 288 381 622 71 748 63 92030 44 122 75 331 76 445 596 643 918 93108 44 275 350 425 543 49 869 94118 28 45 341 698 804 999 95072 120 79 93 200 413 555 617 32 813 27 999 96126 93 355 411 60 876 965 97029 197 243 407 982 98004 46 277 386 428 75 87 519 698 758 882 91 979 87 99060 363 491 540 46 64 832 58 959

100051 217 377 501 645 874 89 95 983 101190 388 475 618 60 85 99 710 94 869 80 961 102195 434 602 797 992 103004 77 138 63 99 280 313 37 514 93 722 93 863. 104004 33 54 92 365 89 500 14 750 105017 114 65 647 75 758 897 921 79 106055 63 115 62 214 311 504 62 646 717 53 898 905 6 15 107118 234 35 458 535 717 26 49 920 108039 70 130 45 89 90 205 302 467 581 98 622 785 800 836 109026 31 209 61 332 490 532 62 77 637 811.

110002 84 355 765 73 805 111028 521 620 32 78 771 802 96 112050 248 65 666 722 73 849 902 38 113034 47 58 165 68 265 414 562 635 709 872 935 50 55 114063 125 358 679 762 78 886 913 77 115097 108 31 50 53 76 314 53 414 52 98 506 617 717 85 834 924 116133 234 68 366 523 35 617 117021 127 232 35 328 583 780 809 54 931 40 118104 276 349 99 670 119048 167 235 335 479

120036 158 90 328 517 757 953 71 121071 382 477 681 818 918 92 122088 329 52 478 538 876 123370 682 843 912 65 124115 41 66 387 427 578 92 645 787 874 125100 28 259 367 88 604 54 126175 431 513 60 82 751 93 870 79 127098 191 281 97 345 508 532 44 613 31 702 40 914 128052 231 385 439 587 713 43 939 44 129032 88 142 65 291 412 672 930 56 66

130246 96 331 440 610 926 131082 178 207 527 45 48 653 73 740 55 66 71 94 804 82 132067 112 62 297 835 409 11 527 804 81 133091 126 61 203 22 91 523 693 713 47 134015 98 117 61 95 358 430 635 791 97 867 953 135046 462 527 755 814 63 961 136166 369 76 419 34 504 22 30 40 712 48 73 95 137135 203 58 43 61 471 503 21 47 94 607 10 59 300 3 71 925 138006 233 75 315 95 96 472 88 675 815 139104 341 405 17 25 562 70 671 776 91 834 909

140506 734 808 927 141207 57 321 495 716 920 75 142090 170 268 73 383 528 678 794 940 65 143190 358 547 625 54 773 816 954 64 144140 419 70 85 642 814 73 954 145141 222 602 725 851 79 146030 83 207 316 83 443 58 666 724 50 865 81 988 147282 460 566 712 83 811 148047 112 289 352 701 80 149004 293 407 13 714 821 68

150220 59 85 313 25 420 692 743 802 936 151005 28 74 178 278 365 452 87 502 25 612 40 82 705 841 924 95 152029 241 337 92 559 83 784 856 153058 462 507 609 825 919 154415 33 85 115 61 318 87 99 444 574 601 942 92 155104 335 453 507 17 36 89 768 80 823 71 156030 232 55 483 556 618 730 157041 94 110 32 60 86 372 522 768 88 804 36 44 931 158048 137 83 376 410 84 520 813 61 942 159022 135 212 426 51 63 529 621 48

160011 109 28 96 534 772 826 98 924 92 95 161012 131 215 93 430 564 735 70 921 162133 471 687 91 743 961 163006 21 37 44 122 235 55 305 507 37 653 775 818 42 901 164005 319 485 530 85 655 733 93 916 165040 103 27 47 254 85 315 600 781 90 884 928 36 51 166096 197 440 81 89 638 897 167154 627 51 774 850 71 89 168018 86 162 272 76 307 415 48 169380 553 840 904

170059 107 37 319 448 171145 78 300 35 50 51 421 603 799 888 172027 284 788 830 78 173005 21 320 23 536 42 619 718 914 41 67 174096 126 59 254 58 356 532 668 880 923 175214 465 524 611 811 961 176072 411 528 878 177104 58 390 577 89 674 759 988 178022 109 60 80 673 784 809 179385 406 65 890 951

180023 25 77 104 32 201 403 553 73 729 181004 43 49 252 364 616 723 182071 279 394 675 731 96 948 183035 166 443 64 566 96 716 47 858 91 923 184075 90 143 251 422 922

W drugiem ciągnieniu padło:

20.000 zł. — 79421.

10.000 zł. — 33639 91933 93894 108236 111951.

5.000 zł. — 82688 103611 160300.

2.000 zł. — 16135 17642 19613 22791 38038 21066 66676 71926 76859 79666 98493 99907 105270 106202 110918 113419 121359 121675 124189 140175 141237 142324 151341 156278 158438 171960 172965 182674.

1.000 zł. — 3351 8110 46523 46375 50813 53340 56344 61502 62011 70604 74415 78581 89172 103835 104410 105932 115363 118632 123213 132462 136044 148316 157600 158572 159486 172102 180722.

Po 200 złotych.

76 521 737 967 1289 523 640 777 2021 34 54 210 79 729 46 78 911 3193 203 16 404 512 671 4405 591 800 5191 323 6261 542 719 943 52 7064 320 97 813 74 8060 199 435 900 9184 348 411

10066 355 530 907 11113 74 348 52 12196 394 598 848 952 13298 352 540 913 14095 632 785 15127 82 231 842 16186 552 667 768 996 17044 389 952 85 18508 644 910 19638 914

20081 425 21228 66 564 713 38 99 851 22061 123 479 83 519 699 23073 121 777 859 919 24311 491 775 25296 811 964 26804 973 27046 250 448 54 616 28017 182 363 855 93 29042 357 620 49

30140 31032 108 310 88 721 859 32068 683 703 821 947 33037 433 519 616 810 996 34086 354 450 786 907 35297 329 728 75 88 832 973 75 36078 177 530 37096 246 750 981 97 38193 300 540 72 781 868 39057 116 209 532 720

40016 47 248 570 674 94 758 77 808 41037 246 345 728 928 42125 97 297 496 575 682 723 72 910 59 75 43062 450 44328 690 775 849 45024 36 569 84 617 46136 538 84 658 735 858 47125 388 404 726 893 945 48020 108 34 5 895 49112 72 226

50645 760 852 991 51147 259 312 77 957 79 53314 408 501 602 30 795 53091 297 316 821 60 927 30 54534 55 645 48 720 55019 425 523 607 850 56353 717 57560 645 74 58152 279 392 420 741 48 947 59269 96 459 570 637

60111 232 303 504 692 722 996 61133 42 489 605 55 972 62115 434 534 666 922 634 10 80 503 745 923 46 64094 229 84 65206 436 59 90 523 35 693 948 66141 87 221 30 365 67098 274 478 541 717 68223 313 96 558 78 704 812 28 962 69150 261 342 699 831 928 98

70039 157 364 71447 518 63 641 799 72109 33 80 82 256 575 828 73648 889 74016 92 196 496 594 806 75096 100 266 68 83 405 31 90 665 758 76433 510 624 44 97 77289 339 90 454 548 788 810 78186 79037 56 80 421 70 89 508 65 716 954

80294 95 414 505 11 695 81070 105 16 619 77 832 82 82079 434 553 987 83106 455 83 641 809 49 84136 47 67 443 554 628 746 85 825 85641 869 86478 87631 88202 40 310 62 628 759 71 89100

90319 91 402 713 832 91051 213 332 44 53 420 808 925 92034 496 93124 385 94 417 559 65 718 48 968 94218 361 624 73 95 812 95 977 95013 76 666 531 60 695 832 42 79 93 96008 150 577 654 98 804 36 97126 96 221 84 311 84 441 72 512 98 697 949 98071 119 86 208 325 455 578 647

100137 469 71 653 101034 69 276 451 92 662 815 102432 722 81 103165 228 507 988 104053 81 860 105034 53 417 27 500 23 780 106021 27 426 70 615 765 863 963 107117 85 95 859 75 939 108253 72 309 49 457 703 811 109703 918 34

110105 430 75 594 706 22 830 927 111496 548 801 112142 281 765 68 814 911 113110 50 630 968 75 114289 760 805 29 115105 36 663 858 995 116116 303 663 717 65 80 117107 31 253 71 481 568 900 118032 236 91 314 841 940 119019 96 137 202 389 583 643

120151 203 422 40 616 955 121005 162 230 452 587 622 901 12 63 122181 390 438 123062 148 482 594 124188 416 594 684 705 24 61 882 125043 176 285 392 525 50 715 995 126667 707 127028 224 371 84 643 751 922 128046 181 329 570 693 747 855 129311 13 59 86 638.

130041 150 200 336 92 436 547 652 70 734 37 131021 371 589 833 59 132014 67 90 140 289 351 440 575 969 133116 630 718 48 829 134015 189 206 319 504 637 135044 166 272 528 754 953 136346 92 490 500 624 68 710 54 865 926 87 137447 508 34 43 690 733 138092 194 99 410 565 873 992 97 139088 337 492 588 652 843.

140810 141327 743 142009 164 203 444 613 724 971 143411 18 50 678 144142 226 624 145040 485 88 553 969 146148 404 10 632 60 147310 860 148223 473 588 602 740 88 917 51 149451 99 871

150248 308 549 715 865 151229 50 623 46 152376 89 549 52 928 153210 66 422 76 648 154021 69 185 407 155064 91 472 757 974 156366 157005 169 302 416 703 158013 393 726 159013

160276 437 161011 157 259 670 162936 52 163302 698 164059 325 506 69 827 94 165430 90 577 166025 459 616 84 167130 233 51 357 436 722 856 168025 61 152 207 330 528 88 738 962 169075 115 512 803 982 90.

170133 343 49 650 761 171449 66 727 47 172135 245 388 970 173221 75 365 503 98 691 945 175489 528 980 176119 300 953 98 177032 180 350 712 178362 599 825 87 179022 147 99 369 425 526 629 90 720 937 87.

180274 626 50 181076 323 436 593 652 793 991 182025 319 748 92 976 183142 231 427 184312 97 637 51 733 88.

CIĄGNIENIE TRZECIE.
STAWKI PO 200 ZŁ.

745 1406 573 695 952 81 2099 186 390 590 779 868 92 3073 108 508 718 4778 5024 755 841 935 6628 730 955 7186 681 8304 743 977 9574 854.

10372 446 575 799 11281 789 801 12187 89 278 328 59 87 490 834 971 13088 124 396 870 14184 229 39 508 09 67 738 82 15168 74 418 540 16237 358 486 681 868 78 992 17192 246 89 993 95 18425 951 19140 78 330 552.

20131 390 476 528 72 825 21002 260 415 94 682 811 22048 365 447 99 930 23566 860 908 24290 597 964 25371 511 57 64 648 53 71 763 838 43 989 95 26112 499 532 892 983 27044 321 803 09 18 28046 48 141 516 653 881 901 29136

30083 145 473 567 849 31404 883 32699 33091 190 257 306 561 34040 383 825 72 35189 314 91 471 36169 253 511 607 25 706 813 37376 430 630 38188 248 61 433 653 739 39256 342 487

40521 30 33 846 41095 104 63 207 922 43 42080 115 99 371 444 600 39 735 94 43036 137 321 574 712 910 44301 433 554 679 709 70 45314 961 82 83 46685 899 47038 66 226 476 669 84 48128 220 87 377 533 49133 240 300 482 635

50075 150 747 836 81 51119 724 806 71 95 915 52230 39 710 68 876 53346 52 443 54235 823 45 91 55272 561 702 56046 287 602 729 871 93 57284 668 58246 402 03 652 837 928 59001 256 57 374

60195 362 84 647 847 962 61050 243 696 743 862 62033 68 89 616 87 727 56 63259 579 87 717 66 64155 342 540 726 28 822 65163 76 597 882 938 66158 286 328 429 40 523 700 09 67049 143 563 68002 58 151 225 387 520 27 56 716 69173 291 391 525 667 853 67 920 21.

70038 79 207 43 98 515 58 71163 81 461 630 49 872 912 72514 95 655 807 13 73016 36 109 84 284 373 536 58 59 840 922 36 74213 463 515 52 621 48 817 33 87 949 75113 445 576 674 969 76307 503 46 77066 104 663 809 15 78422 707 17 79159 326 637 743 875.

80207 352 469 655 939 81154 222 322 455 691 864 940 82144 206 387 473 715 78 809 27 83275 348 84024 186 294 355 520 43 62 859 991 85146 54 417 623 63 874 86166 289 898 981 89 87983 88006 71 425 75 927 89458 522

90218 392 532 732 53 74 91098 532 92013 681 97 892 57 947 93029 508 78 695 889 915 94281 408 39 621 59 914 95465 67 835 96149 519 817 27 97314 430 45 508 617 77 832 68 98319 511 59 99223 58 342 725.

100447 604 86 99 101272 397 445 556 69 835 48 102454 889 914 103134 296 423 799 104041 63 172 520 748 87 804 911 105192 254 529 711 43 106239 558 72 714 107227 372 108088 184 218 78 109133 200 55 420 552 883 905.

110196 332 702 918 111027 157 276 83 472 585 669 90 813 68 999 112051 54 202 22 357 113612 827 114087 167 433 580 115226 96 352 447 917 116337 946 63.

117555 93 665 73 93 830 928 118053 89 121 54 370 119164 353 444 49 510.

120559 623 121226 705 800 122173 316 93 425 696 864 123173 322 907 124490 782 991 125152 307 462 564 731 75 947 126440 518 603 925 72 127417 581 715 982 128358 479 522 71 689 96 859 99 129182 608 871 967

130072 228 30 317 59 671 869 131121 393 404 57 591 675 719 33 132187 207 376 133510 925 134035 115 22 50 300 08 411 621 82 868 135769 96 960 136171 482 576 611 934 137099 112 232 412 99 843 922 138085 110 29 34 67 425 46 602 09 36 37 752 139127 243 445.

140155 328 417 652 755 141012 228 318 833 142260 595 602 741 873 963 143044 650 838 995 144137 215 302 685 796 819 145085 115 471 534 70 633 146135 63 697 905 53 147855 148088 475 582 929 149022 158 309 36 682 958.

150066 240 448 84 507 642 52 879 935 151115 354 673 152782 860 940 42 92 153305 47 555 733 154071 168 319 91 408 58 788 823 85 971 155080 121 366 441 511 16 641 795 884 935 156031 386 436 39 813 81 157584 677 776 849 94 985 158147 207 305 477 999 159075 115.

160521 67 161034 49 83 167 75 405 748 64 845 945 162218 26 76 331 438 48 564 681 834 992 163170 209 512 46 717 820 923 164126 501 862 943 165187 220 335 44 996 166329 80 574 80 96 807 59 167132 86 221 62 331 488 744 824 994 168053 58 76 446 51 687 91 761 169015 264 605 755 76 877 926.

170026 144 273 466 531 171304 61 725 825 96 172717 85 845 173305 518 88 920 174017 130 207 12 21 89 335 448 55 64 516 913 175088 237 51 312 643 998 176175 471 575 694 841 996 177244 340 705 99 178107 78 303 455 83 179146 579 671 783 844

180089 98 215 26 181140 65 347 422 74 641 882 182166 763 183972 184045 130 440 847 967.

ענגלאנד מאנט יושר...

פון א. ליעסין.

די גאנצע וועלט סימפאטיזירט אויפריכטיג מיט דער אומשולדיגער אביסיניע, וואס דער איטאליענישער דיקטאטאר קלויבט זיך צו פארכאפען, — מיט אט דער לעצטער אומאפהענגיגער מלוכה אין אפריקע, וואו עס לעבט זיך נאך כמעט ווי אין די צייטען פון מלכה שבא.

מיר זענען אלע טיף געריהרט פון גורל פונ'ם אורא־אייניקעל פון אט דער מלכת שבא, דעם „לייב פון יהודה, דעם „מלך המלכים" מיט'ן פנים פון אונזערען א מנחם מענדל פון באלבירעשאק, וואס האט פאר די אמעריקאנער רעפארטערען פשוט מענשלעך געוויינט אויפ'ן גרויסען אומגליק פון זיין לאנד, פונדעסטוועגען קלינגט זייער היפאקריטיש ביז קאמיזם היפאקריטיש, ווען דער מאראלישער ווי־געשריי געגען דער פארכאפונג פון אביסיניע טראגט זיך, צום שטארקסטען גראד פון ענגלאנד, פון אט דעם קליינעם אינזעל, וואס האט פונקט אויף אזא אופן אנגעכאפט די גאנצע אומגעהויערע וועלט־אימפעריע.

און דער ענגלישער ווי־געשריי געגען דעם איטאליענישען דיקטאטאר ווערט אלץ מאראלישער וואס שוואכער עס ווייזט זיך ארויס צו זיין דער ענגלישער פלאט אין די איטאליענישע וואסערען.

ווייסען דאך אלע, אז דער אויפגעטרייסעלטער ענגלישער געוויסען איז דאך נאר די אויפגעטרייסעלטע ענגלישע קעשענע. די איטאליענישע פארכאפונג פון אביסיניע וואלט געשטעלט אין גרויס סכנה די ביינוועל־פעלדער פון סודאן און מצרים, וואס ענגלאנד האט שוין לאנג פריהער פארכאפט. פון אביסיניע שטראמען ארויס די נילוס וואסערען, וואס טרינקען אן אט די ביינוועל־פעלדער.

מוסאליניס אינזשינירען וואלטען געקענט מאכען פון מצרים א מדבר. אגב, האט ענגלאנד אליין געהאט אנ'אויג אויפ'ן בעסטען חלק פון אביסיניע און וואלטען נאר די גרויסע ענגלישע פעסטונגען און די גרויסע ענגלישע מלחמה־שיפען אויפ'ן מיטעללענדישען ים געהאט זייער פריהערדיגען באטייט, וואלט שוין ענגלאנד אזוי מאראליש נישט אויפגערעגט געווען. די ענגלענדער וואלטען געקענט גרינג פארשטעלען דעם וועג פאר די איטאליענישע שיפען, וואס פיהרען צו כלי - זיין און

די זעלבערס קיין אביסיניע, פארמאכענדיג דעם סועץ־קאנאל. ענגלאנד וואלט אויך געקענט סטראשען מיט א בלאקאדע די איטאליענישע ים ברעגעס, פארוואס איטאליען האט ביז נישט לאנג אזוי געציטערט.

מיט'ן אויפקומען פון דער אונטערוואסער־שיף און אעראפלאן האבען שוין אבער די מלחמה־שיפען פארלוירען א היפשען טייל פון זייער באטייט. און מוסאליני האט זיך בעזארגט מיט זייער א גרויסער צאל אעראפלאנען און אויך מיט גענוג אונטערוואסער־שיפען. זאל איצט ענגלאנד פארמאכען פאר די איטאליענישע שיפען דעם סועץ־קאנאל קענען די איטאליענישע אונטערוואסער־שיפען און אעראפלאנען שטעלען אין סכנה דעם וועג פאר די ענגלישע שיפען דורכ'ן מיטעללענדישען ים — דעם וואסער־וועג צו אינדיע, צו אויסטראליע, צו די אפריקאנישע קאלאניעס, צום ווייטען מזרח.

אמת, די פראנצויזישע אונטערוואסער־שיפען און אעראפלאנען און קרייצערס אויפ'ן מיטעללענדישען ים וואלטען געקענט ענגלאנד איניגיכען ארויסהעלפען. די פראנצויזען האבען אבער זייערע חשבונות, און זיי זענען גארנישט גענויגט צו זיין אזוי מאראליש אויפגערעגט אויף מוסאלינין, ווי די ענגלענדער. אויך זענען נאך די פראנצויזען עד היום נישט געקומען צו זיך פונ'ם פעררא'ט, וואס די ענגלענדער זענען בעגאנגען געגען זיי מיט זייער סעפאראטען פלאטען־אפמאך מיט היטלערן. און וואס שוואכער עס פילען זיך אויפ'ן מיטעללענדישען ים די ענגלישע אדמיראלען, אלץ שטארקער שרייט מען אין די ענגלישע קירכען געגען מוסאליניס זינד.

און ווי גיך האט זיך עס די נקמה־געטין אפגערעכענט מיט ענגלאנד. נאך מיט א פאר חדשים צוריק האבען די פראנצויזען געבעטען די ליפען פאר פערדרוס, הלמאי ענגלאנד האט דערלויבט היטלערן אויפצובויען א מעכטיגען פלאט און ווערען דער הערשער פון באלטישען ים. סטראשענדיג דערהויפט סאוויעט־רוסלאנד, וואס איז מיליטעריש פארבונדען מיט פראנקרייך. און איצט בייסען שוין די ענגלענדער פאר פערדרוס די ליפען, הלמאי פראנקרייך דערלויבט מוסאלינין צו ווערען דער הערשער פון מיטעללענדישען ים, סטראשענדיג דערהויפט ענגלאנד.

מיט א פאר חדשים צוריק, נאכדעם ווי די ענגלענדער האבען געשלאסען דעם סעפאראטען אפמאך מיט היטלערן און אין ענגלאנד האבען זיך אנגעהויבען די פייערונגען לכבוד היטלערס שליחים ,און דער קרוינפרינץ האט געהאלטען די פאטעטישע פרא־היטלער־רעדע, האט היטלער באלד אנגעהויבען אין דייטשלאנד דעם מורא'דיגען פאגראם, די אבסאלוטע פערטיליגונג פון די דייטשע יודען, וואס גייט אן אלץ שוידערליכער. היטלער האט עס אנגענומען ווי א מין וואונק, אז ער מעג שוין טון אלץ וואס נאר זיין הארץ גלוסט.

און אט די ענגלישע צבועקעס, וואס אפעלירען איצט צו אמעריקא און צו דער גאנצער וועלט אין נאמען פון מענשליכקייט און יושר, געגען מוסאלינין, הלמאי ער קלויבט זיך מאכען דעם אנפאל אויף אביסיניע, האט אויפגענומען גאנץ לעבעלעך דעם אנפאל פון 65 מיליאן דייטשען, בעוואפענט מיט דער גאנצער ברוטאלער היטלעריסטישער מלוכה־מאכט, אויפ'ן האלבען מיליאן הילפלאזע, שוצלאזע דייטשע יודען.

אין וואט פאר א נידערטרעכטיגער וועלט מיר לעבען עס!

אונ ווידער איז
BRANKA כאלווע
איבעראל צו בעקומען!

„העד הימלערס דראהונגען זאלען שטארקען די הענד פון די יודען מחוץ דייטשלאנד"

שטים פון א לאנדאנער צייטונג

לאנדאן (יט"א) אין א לייט־ארטיקעל שרייבט „איווינינג סטאנדארד" צוו. אנד. „דער לעצטער אנגריף פון הערר היטלער געגען די יודען שטעלט איהם אין איין שורה מיט'ן דיקטאטאר פון פראנקענלאנד, זיין אלטען פריינד און חבר יוליוס שטרייכער. פערטיידיגער פון די נאצים וועלען מעהר שוין נישט קענען בעהויפטען, אז די עקסצעסען פון שטרייכערן, דעם זעלטזאמען יורש פון די נירענבערגער מייסטער־זינגער, זענען דאס ווערק פון איין איינציגען און יוצא־דופנ'דיגען קנאי. אבער הערר היטלער'ס דראהונגען געגען די יודען אין דייטשלאנד זאלען שטארקען די הענט פון די יודען מחוץ דייטשלאנד. זיי מוזען אויסדויערן אין זייערע פראטעסטען ביז עס וועלען אפגעשטעלט ווערען די נאצי־רדיפות געגען זייערע גלויבענס - ברידער. מחמת דאס מערטירערטום פון די יודען אין דייטשלאנד וועט אין אזא מאס פערגרעסערן די סימפאטיע פון דער וועלט פאר זיי אז סוף־כלסוף וועט הערר היטלער מוזען נאכגעבען".

צי וועט דער פעלקערבונד זיך פערנעהמען מיט'ן פליטים־שוץ?

זשענעווע (יט"א) די סוב־קאמיסיע פון דער זעקסטער (פאליטישער) קאמיסיע פון דער פעלקערבונד־פערזאמלונג, וואס דארף זיך בעשעפטיגען מיט'ן נארוועגישען פארשלאג וועגען שאפען בייס פעלקער־בונד א צענטראל־ארגאניזאציע פאר פליטים־שוץ, וועט זיך צונויפקומען ערשט די קומענדע וואך. ווי דער יט"א־קארעספאנדענט דערוויסט זיך שיינט אבער דער נארוועגישער פראיעקט צו האבען וועניג אויסזיכטען אויף פערווירקליכונג. עס זעהט אויס צו זיין וואהרשיינליכער, הגם נישט זיכער, אז די סוב־קאמיסיע וועט פארשלאגען איבערצוגעבען דעם שוץ איבער די דייטשע פליטים דעם נאנסען־קאמיטעט, וועלכער עקזיסטירט אבער בלויז נאך אלס טאלערירטע אינסטיטוציע און געפינט זיך אין צושטאנד פון ליקווידאציע. לויט בעשלוסען פון פריהערדיגע פעלקער־בונד־פערזאמלונגען זאל דער אינטערנאציאנאלער נאנסען־אמט בהדרגה ליקווידירט ווערען דורך יאהר־יעהרליכע פערקלענערונג פון זיין בודזשעט ביז ער וועט שפעטעסטענס אין יאהר 1939 פולשטענדיג אויפגעלעזט ווערען.

אויב די סוב־קאמיסיע זאל ווירקליך פארשלאגען, איבערגעבען דעם נאנסען־אמט די אויפזיכט איבער די דייטשע פליטים, דאן וועלען מצד דעם אויבערקאמיסאריאט פאר דייטשע פליטים ארויסגערוקט ווערען פאדערונגען, בעזונדערס וועגען דער נאמינירונג פון אנ'איינפלוסרייכער פערזענליכקייט אלס פרעזידענט פון נאנסען־אמט און דער שאפונג פון א וועניגער ביוראקראטיש צוזאמענגעזעצטען פערוואלטונגס־ראט פון רעגירונגס־פערטרעטער. דערווייל איז נאך אונמעגליך צו זאגען, אויף וויפיל ערפאלג די דאזיגע פאדערונגען קענען רעכענען.

קלאנג־קינא־טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26.
היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם
— I. —
„BOLERO"
פרעכטיגע אויסשטאטונג, הערליך שפיל ען
אין די הויפטראלען:
George Raf, Carola Lombard
— II. —
„כ'מוז זיין יונג"
פאסצינירענדע קא מעדיע מיט
Ljana Hayd
אין דער הויפטראל.
אנהויב פון די סעאנסען 5.30 נאכמ.
שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86
נעהמט אן פון 5—7 אווענד.

דאס לעבען אין ארץ־ישראל

ידיעות פון דער יודישער טעלעגראפען־אגענטור

רעגירונגס קריזיס אין עבר הירדן?

ירושלים, פון דער הויפט־שטאט פון עבר - הירדן אמאן ווערט מיטגעטיילט, אז דארט האבען זיך פערשפרייט קלאנגען אז די איצטיגע רעגירונג פון עבר הירדן וועט דימיסיאנירען און בראש פון דער נייער רעגירונג וועט זיך שטעלען עמיר דזשאמיל. עמיר אבדולאה זאל שטיצען די קאנדידאטור פון עמיר דזשאמיל אויף דעם פרעמיער אמט.

לויט אנ'אנדער ווערסיע זאל בראש פון דער נייער רעגירונג זיך שטעלען שייך סאראג.

נאשאשיבי קאנפערירט מיט דעם שטעל־פערטרעטער פון הויך־קאמיסאר

ירושלים. ראכעב־ביי נאשאשיבי איז צוזאמען מיט צוויי אנדערע פיהרער פון דער אראבישער „פארטיי פאר נאציאנאלער פערטיידיגונג" אויפגענומען געווארען דורך דעם שטעל פערטרעטער פון הויך קאמיסאר און האט מיט איהם אפגעהאלטען א לענגערע קאנפערענץ וועגען אקטועלע פאליטישע פראגען.

בעפעלקערונגס - בעוועגונג אין תל־אביב.

תל־אביב. אין משך פון חודש אויגוסט זענען אין תל־אביב רעגיסטרירט געווארען 250 געבורטען און 78 טויט פאלען, אין דער זעלבער צייט זענען אין יפו רעגיסטרירט געווארען 205 געבורטען און 122 טויט־פאלען, אין יפו'ער קרייז — 303 געבורטען און 70 טויט פאלען.

ווידער פערהאלטען 20 „אונלעגאלע" עולים.

ירושלים. „פעלעסטין" טיילט מיט אז די גרעניץ וואך אין סיריען האט פערהאלטען 13 יודען, וועלכע האבען געפרובט אריינקומען אהן וויזעס קיין א"י.

אין ראס־אל־נאקורא זענען פערהאלטען געווארען 7 „אונלעגאלע" עולים.

דער פראנצויזישער הויך־קאמיסאריאט האט פערארדענט צו פערשטארקען די בעוואכונג פון דער גרעניץ צווישען סיריען און א"י.

פירצעהן יאהר זייט דער גרינדונג פון נהלל.

ירושלים, צום 14טען יאהרטאג פון דער גרינדונג פון נהלל איז פארגעקומען א גרויסע פייערונג מיטן אנטייל פון פיל געסט פון ירושלים, חיפה און תל אביב.

דער פארזיצער פון פערוואלטונגס ראט ה' זרחי האט אין א לענגערער רעדע געשילדערט די ענטוויקלונג פון דער קאלאניע פון דער גרינדונג ביז דעם היינטיגען מצב.

אראבישע פרעסע וועגען נ. צ. א. - קאנגרעס.

ירושלים. ארומרעדענדיג דעם ווינער נ.צ.א.־קאנגרעס שטעלט זיך אפ דער אראבישער „א־דיפאע" אויף דער רעד פון „יודישען קאמענדאנט קאלאנעל פאטערסאן און בעמערקט, דאס הגם פאטערסאנס רעדע איז געווען פול פאנטאסטישע רעדעריייען, האט זי אבער אויפגעדעקט א נייעם אספעקט פון דער ציוניסטישער בעוועגונג — דעם מיליטערישען.

„דאס וועלט־יודענטום — שרייבט „א־דיפאע" — קען זיך בעריהמען מיט זיין פינאנסיעלער קראפט און זיינע איינפלוסען אויף די שאצקאמערען און באנקען ווען די ציוניסטען הויפען אבער אן רעדען וועגען א מיליטערישער קראפט ווערט די ציוניסטישע בעוועגונג פערוואנדעלט אין א שפאס".

„א־דיפאע" בעהויפטעט דאס פונדעסטוועגען זענען די אראבער מחויב צו לערנען פון וויענער צוזאמענפאהר ווי בכלל פון אלע לעצטע ציוניסטישע קאנפערענצען און צונויפרופען אנ'אראבישען קאנגרעס וואס זאל בעשליסען וועגען די מיטלען צו בעקעמפען די „ציוניסטישע אינוואזיע' אין א"י.

„אל אראביא" דער ארגאן פון ירושלימער הויפט־מופטי שטעלט זיך אויך אפ אויף דעם ווינער נ.צ.א.־קאנגרעס און בעמערקט:

„פאר דער מלחמה פלעגען די יודען רופען זייערע קאנפערענצען אין דער נאכט־פינסטערניש און אין געהיים שפינען דאס נעץ פון זייערע קאנספיראציעס, נאכהער איז געקומען די צייט, ווען די יודען האבען אנגעהויבען רופען זייערע צוזאמענפאהרען אין דער עפענטליכקייט, אין וועלכע זיי האבען פראקלאמירט זייערע בעשטרעבונגען, היינט קומט די רעוויזיאניסטישע קאנפערענץ און בעטאנט, אז זי שטרעבט צו פערווירקליכען איהר ציל אויף אנ'אנדער וועג פון קראפט. מיר דאנקען דעם ה' זשאבאטינסקי און זיין פארטיי פאר דער אפענהארציגקייט, וועלכע מיר האבען נישט געהערט אויפן 19טען ציוניסטישען קאנגרעס און מיר האפען אז איהם וועט זיך איינגעבען צו דערגרייכען פיל און שאפען א שטארקע ציוניסטיש־רעוויזיאניסטישע ארגאניזאציע, און רעמאלט וועלען מיר זיך ווייזען פנים־אל־פנים".

„געזעלשאפט פאר האנדעל צווישען א"י און דרום אפריקע" שטרעבט אויסצוגלייכען דעם האנדעלס־בילאנס צווישעןביידע לענדער.

תל־אביב. אינקורצען וועט רעגיסטרירט ווערען די ניי־געגרינדעטע „געזעלשאפט פאר האנדעל צווישען אפריקא און ארץ־ישראל" מיט א גרונד קאפיטאל פון 5000 פונט, די געזעלשאפט וועט שטעהן אונטערן פראטעקטאראט פון אינדוסטריעלער פערבאנד אין א"י, לויטן אפמאך, וואס איז געשלאסען געווארען דורכן אינדוסטריעלער פערבאנד און דער פארשטעהערשאפט פון דער נייער געזעלשאפט, וועט זי, חוץ אין אויסנאהמס־פאלען נישט אימפארטירען קיין א"י קיין שום לאנדווירטשאפטליכע אדער אינדוסטריעלע ארטיקלען. וואס ווערען אויסגעארבייט אין א"י גופא. דער וויכטיגסטער שטריך אין דער טעטיגקייט פון דער געזעלשאפט וועט זיין די שטרעבונג אויסצוגלייכען דעם האנדעלס בילאנס צווישען א"י און דרום אפריקא, און צו דעם צוועק וועט די געזעלשאפט זיך בעמיהען צו עקספארטירען קיין א"י אזוי פיל סחורות וויפיל זי וועט בעציהען פון א"י פארן דרום אפריקאנישען מארק, אויף וויפיל דאס וועט זיין מעגליך אין פינאנציעלער הינזיכט, א געוויסען פראצענט פון איהרע הכנסות וועט די געזעלשאפט בעשטימען אויף עקספארט פרעמיעס.

הגם די נייע געזעלשאפט איז נאך געזעצליך נישט רעגיסטרירט געווארען, ענטוויקלט זי אבער שוין איצט א ברייטערע טעטיגקייט און דער לייטער פון דער נייער געזעלשאפט דער דרום אפריקאנישער עקספארטער ש. ש. שטערן האט זיך געשטעלט אין פערבינדונג מיט 63 א"י פאבריקען וואס מוסטערען פון זייערע אויסארבייטונגען זענען איבערגעשיקט געווארען קיין דרום אפריקע, כדי אויסצופארשען אויפן ארט די מעגליכקייטען פון אפזעצען אויפן דארטיגען מארק א"י אויסארבייטונגען. עהנליכע פרובען וואס זענען געמאכט געווארען מיט עטליכע יאהר צוריק, האבען זיך נישט איינגעגעבען צוליב דער נידריגער קוואליטעט פון די א"י אויסארבייטונגען ווי אויך צוליב דעם מאנגעל פון אנ'ענטשפרעכענדער ארגאניזאציע. זייט דעמאלט האט זיך אבער די לאגע בעדייטענד געענדערט לטובה און די פעראינטערעסירטע קרייזען גלויבען אין ערפאלג פון די נייע בעמיהונגען.

בערטאלד פייוועל — א בן ששים.

ירושלים. אין צפת איז פארגעקומען אנ'אויפנאהמע לכבוד דעם 60טען געבורטס־טאג יובילעאום פון בערטאלד פייוועל. וועלכער פערברענגט די זומער־צייט אין צפת. אין דער אויפנאהמע האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון הויפט דירעקטאריום פון קרן היסוד. אין די בעגריסונגס רעדעס זענען אונטערשטראכען געווארען די פערדינסטען פון דר. פייוועל אלס איינעם פון די ערשטע פיהרער פון ציוניזם און ערשטען דירעקטאר פון קרן היסוד, בעגריסונגס־דעפעשען זענען אנגעקומען פון דר. פייוועלס צאהלרייכע פריינד אין א"י און חו"ל פון דער אגענץ־עקזעקוטיווע, נאציאנאלע קרנות א.אנד.

קעז - פאבריק אין א"י

תל־אביב. אינגיכען וועט אין א"י געגרינדעט ווערען א פאבריק פאר קעז־אויסארבייטונגען, וואס זענען דער עיקר בעשטימט פארן עקספארט. דער גרינדער איז דער פוילישער יוד צ. ברודע וועלכער בעשעפטיגט אין זיין קעז פאבריק אין פוילען 70 ארבייטער, דערווייל איז נאך נישט בעזאוסט וואו די פאבריק וועט אויפגעשטעלט ווערען. ה' ברודע ברענגט אבער שוין אראפ פון פוילען די נויטיגע מאשינען. אין דער פאבריק ווערט אינוועסטירט א קאפיטאל פון 10 טויזענד פונט. זי וועט בעשעפטיגען אנ'ערך 25 ארבייטער.

היטלער'ס „יודען-געזעצן"

די „פערטיידיגונג פון דייטשען בלוט" און די „יודישע אויטאנאמיע"

פון ישעיה אונגער

די „בעריהמטע" היטלעריסטישע פאראדען, די „פעסטיוואלס" און פראצעסיעס אין מיטעלאלטערליכען סטיל, ווי מיר האבען זיי געזעהען אין ערשטען יאהר פון היטלער-רעזשים, האבען, ווי מ'ווייסט, זעהר גיך אנגעוואוירען זייער ווירקונג אויף די מאסען און מ'האט זיי שליסליך אפגעשטעלט. אלענפאלס האט מען זיי שוין אין די לעצטע אנדערטהאלב יאהר נישט איבערגע'חזר'ט אזוי אפט ווי פריהער. נאר אזוי ווי פון אלע הבטחות, וואס היטלער האט געגעבען „זיין" פאלק, איז קיין איינע נישט מקוים געווארען: די ווירטשאפטליכע לאגע איז א קריטישע, ווי געווען, די נויט פערשטארקט זיך וואס אמאל מעהר, די ארבייטסלאזיגקייט האט זיך נאטירליך אויך נישט פערקלענערט, נישט קוקענדיג אויף די אפיציעלע בלאפרייען, און מיט קיין נייע אויסערליך-פאליטישע ערפאלגען קען מען אויך נישט אימפאנירען, דאגעגען ווערט די אומצופרידענהייט אין לאנד וואס אמאל גרעסער — האט מען בעשלאסען גאר אויפסניי צו פרובען פערטומלען און פערבלענדען דעם עולם דורך א „מאסען-היפנאז".

לכתחלה האט מען די שטורמיסטען „אויפגעבונדען" די הענד און זיי געגעבען די מעגליכקייט פראנק און פריי, אויפן עכט-היטלעריסטישען אופן, צו פאגראמירען יודען. דאס איז געווען אנ'אויפטו; מ'האט אזוי ארום — און דאס איז שוין אנ'אלטע, און אויסגעפרובטע מעטאדע — אפגעווענדט די אויפמערקזאמקייט און דאס „דענקען" פון די מאסען אין אנ'אנדער ריכטונג. אבער, הגם די היטלער-באנדעס האבען געהאט א ברייטע מעגליכקייט זיך „אויסצולעבען", איז עס, משמעות, דאך נישט גענוג געווען. און מ'האט געמוזט אינסצענירען „נירענבערג".

דער ספעקטאקל אין נירענבערג איז נאטירליך נישט געווען, ווי מ'האט געהאט געמאלדען, נישט קיין פארטיי-קאנגרעס און נישט קיין רייכסטאג-זיצונג מיט בעראטונגען אדער גאר דיסקוסיעס און אפאזיציאנעלע רעדעס, פאר וועלכע מ'ווערט אין היטלער-לאנד בעשטראפט מיטן טויט אדער מיט קאנצענטראציע-לאגער. דאס איז געווען פשוט אנ'ארגיע פון די ווילדעסטע אינסטינקטען און לוידענשאפטען, אויסגערעכענט אויף צו פערטומלען די מוחות; עס איז געווען א מין מיליטעריש-אנטיסעמיטישע דעמאנסטראציע פון א גרויסען פערנעהם, מיטן גאנצען הו-הא און טאראראם, וואס ווירקט אזוי אויף די מאסען, מיט מוזיק און מיליטער-פאראדען, מיט העץ-רעדעס און פראוואקאציעס, מיט טויזענדער האקענקרייץ-פאהנער, מיט דראהונגען געגען יודען און די אנדערע שונאים פון היטלער-לאנד, מיט קעניגליכע כבוד-מאניפעסטאציעס און מתנות פארן „פיהרער", מיט בעגייסטערונגס-היסטעריע — קורץ, מיט די אלע זאכען, וואס האבען אייגענטליך א נארקאטישע ווירקונג אויף די מאסען. דאס האט איצט היטלער אויסער אלעם צום ערשטען מאל געהאט די געלעגענהייט זיך צו בעריהמען מיט זיין גרעסטען ערפאלג, וואס ער האט דערגרייכט ביז אהער: מיט דער ארמעע, וועלכע ער האט אויפסניי געשאפען און צוריקגעשטעלט אויף דערזעלביגער שטאפע, וואס פארן קריג, כאטש דער ווערסאילער טראקטאט האט עס אויסדריקליך פערווערט. און דא איז שוין געווען, מיט וואס זיך צו בעגייסטערען.... בפרט, אז אין נירענבערגער פאראדען זענען צום ערשטען מאל רעפרעזענטירט געווען מיליטער-אפטיילונגען פון דער רעסטאווירטער „קייזערליכער" ארמעע, וועלכע האבען זיך בעוויזען אין זייער „פולען גלאנץ" און פשוט „עלעקטריזירט" דעם פער'שיכור'טען עולם.

אין די נירענבערגער „פייערליכקייטען" האבען זיך אויך צום ערשטען מאל בעטייליגט פארשטעהער פון דער רייכסווער, אלזא, הויכע מיליטער-בעאמטע, וועלכע זענען, ווי מ'ווייסט, נישט קיין היטלעריסטען און געהערען נישט צו דער „פארטיי". אויך דערמיט האט מען געוואלט אימפאנירען די מאסען. נעהמט מען נאך אין בעטראכט א חוץ דער דאזיגער דעמאנסטראציע פון „בעגייסטען מיליטערישען כוח" די דראהונגען און פראוואקאציעס, וואס זענען געמאכט געווארען אויף בעשטימטע אדרעסען, קען מען זיך פארשטעלען, וואס פאר שטימונגען עס הערשען אין היטלערלאנד און מיט וועלכע מיטלען מען בעארבייט די מאסען. בכדי צו דערשטיקען די שטים פון אונצופרידענהייט, פון ביטערער ענטוישונג און שטומען יאוש.

דאס צונויפרופען דעם נאצי-קאנגרעס און די רייכסטאג-זיצונג אין יוליוס שטרייכערס „מלוכה" נירענבערג, איז א בעזונדערע אויסצייכנונג און א גרויסער כבוד פאר דעם דאזיגען געמיינסטען פון אלע יודען-פרעסער און היטלערס אינטימסטען פריינד. אט די אויסצייכנונג גראדע איז זעהר סימפטאמאטיש, זי האט, קען מען זאגען, א סימבאלישע בעדייטונג. זי בעווייזט, אז היטלער און די גאנצע פארטיי זענען פולקאם מסכים מיט דער פאטאלאגישער און זאאלאגישער יודען-שנאה פון סאדיסט יוליוס שטרייכער און מיט דער העץ-ארבייט פון זיין פיגסטערן ליב-ארגאן „דער שטירמער".

און דערפאר מסתמא האט נירענבערג אויך זוכה געווען זיך צו „פערזאייבינען" אלס די שטאט, וואו אונטער שטרייכערס השפעה און מיט זיין מיטווירקונג האט היטלער ארויסגעגעבען די ערשטע „יודען-געזעצען".

* * *

אויף דער דריי-פירטעל שעה'דיגער רייכסטאג-זיצונג אין נירענבערג — דאס איז געווען, נאטירליך, א פאראדיע פון א פארלאמענט-זיצונג, ווי אלע פריהערדיגע זיצונגען פון היטלעריסטישען רייכסטאג — איז צווישען אנדערע אנגענומען געווארען דאס „יודען-געזעץ", וואס צייכענט זיך אויס ווי אלץ, וואס עס איז היטלעריסטיש, דורך זיין ברוטאלען ציניזם און פרימיטיווקייט. דאס דאזיגע געזעץ בעריהרט אייגענטליך נאר איין זייט פון דער יודען-פראגע: דעם „ראסען"-מאמענט, און הייסט דערפאר טאקע „דאס געזעץ וועגען שוץ פון דייטשען בלוט און כבוד". דאס הייסט. דאס געזעץ האט דעם ציל צו פערהיטען, אז דאס „איידעלע" בלוט פון די עכט-ארישע גערמאנער זאל חלילה נישט פערדארבען ווערען דורך א צומיש פון „מינדערווערטיגען" סעמיטישען בלוט פון דער יודישער ראסע. בכדי אלזא נישט צו דערלאזען צו אזא „ראסען-שענדונג", ווערען פערווערט געמישטע חתונות צווישען יודען און דייטשען און סעקסועלע בעציהונגען צווישען אריער און נישט-אריער. א חוץ דעם ווערט פערבאטען די יודען צו בעשעפטיגען ביי זיך ארישע פרויען יונגערע פון 45 יאהר; דער דאזיגער פערבאט געהט אריין אין קראפט ערשט פון ניי-יאהר 1936.

א וויטערדיגער פונקט פערווערט די יודען צו בענוצען זיך מיט דער האקען-קרייץ-פאהן, וועלכע איז טאקע דא אין נירענבערג דורך א בעזונדער געזעץ איינגעפיהרט געווארען אלס דייטשע מלוכה-פאהן, דאגעגען איז זיי דערלויבט צו האבען אנ'אייגענע יודישע בלוי-ווייסע פאהן.

אט דאס איז דאס גאנצע „יודען-געזעץ". אט דאס איז די „רעגלעמענטאציע" פון דער יודען-פראגע אין דייטשלאנד, וועלכע איז שוין אוויזירט געווארען אזוי פיל מאל ביי פערשידענע געלעגענהייטען, הן דורך היטלערן אליין און הן דורכן אינערן-מיניסטער פריק, דעם אויסערן-מיניסטער נויראט און אויך דורך געהרינג'ען.

פארן אננעהמען די געזעצען אויף דער נירענבערגער רייכסטאג-זיצונג האט היטלער אין א קורצער רעדע אזוי צו זאגען מאטיווירט דאס „יודען-געזעץ". ער האט גערעדט וועגען קאמוניזם — און ווי שייך, מ'זאל בעריהרען די דאזיגע „אנגעוועהטאגטע" פראגע און נישט דערמאהנען דערביי די יודען? — האט ער טאקע געזאגט, אז אין דער גאנצער וועלט ארבייטען די יודען האנד ביי האנד מיטן מאסקווער קאמינטערן און אז אלע אינטריגעס און אטענטאטען געגען דייטשלאנד שטאמען פון יודען, דאס איז א פלאנמעסיגע יודישע אקציע. דערביי האט היטלער דערמאהנט די געשעהענישען אויף דער דייטשער שיף „ברעמען", וואס האט געזאלט זיין א אילוסטראציע און די זאכליכע בעגרינדונג פון זיין בעהויפטונג וועגען „די יודישע אינטריגעס אין אלוועלטליכען מאסשטאב".

נאך דעם דאזיגען איינפיהר האט שוין דאס „יודען-געזעץ" אנגענומען דעם כאראקטער פון א „נויטווענדיגען שוץ-מיטעל", פון עפעס א מין „אקט פון זעלבסט-פערטיידיגונג". דאס סאמע כאראקטעריסטישע אין דעם דאזיגען „אקט" איז אבער אט-וואס, ערשטענס פערנעהמט זיך דאס „יודען-געזעץ" בלויז מיט א ריין ביאלאגישען פראבלעם, מיטן „שוץ פון דער ראסע", און זאגט א ווארט נישט וועגען דער ווירטשאפטליכער טעטיגקייט פון די יודען, אזוי אז די פראגע, צי מעגען יודען טעטיג זיין אין האנדעל און אינדוסטריע אדער נישט, בלייבט וויטער אפען און נישט קלאר ווי ביז אהער. און צווייטענס ווערט דער פערבאט פאר יודען צו בעשעפטיגען ארישע פרויען, יונגערע פון 45 יאהר, איינגעפיהרט ערשט פון ניי-יאהר 1936.

און אט פון די ביידע מאמענטען, וואס ווארפען זיך אין די אויגען, לאזט זיך א סך אפלערנען. דאס „געזעץ" אן און פאר זיך, האט אייגענטליך נישט קיין גרויסע בעדייטונג, עס „רעגולירט" נישט קיין זאך און פיהרט נישט אין קיין שום נייעס. פאקטיש קען יעדער היטלעריסטישער „פיהרער", פראווינציעלער אדער בירגערמייסטער אדער אפילו סתם עפעס א „גוי-ליטער" אדער א שטורמיסטען-קאמענדאנט טון מיט די יודען, וואס זיין הארץ גלוסט. זייט מעהר ווי צוויי יאהר זענען די יודען הפקר, „פאגעל-פריי" ווי מ'זאגט אין דייטשלאנד. מען פערפאלגט זיי פאר פרובען זיך דערנעהנטערען צו אנ'ארישער פרוי. וואס ווערט פעטראכט פאר א „ראסען-שענדונג", אפילו פאר טאנצען מיט אנ'אריש מיידעל, ווי דאס איז נישט לאנג דער פאל געווען. מיט איין ווארט, פאר יעדע ארט „בעציהונג" מיט אנ'ארישער פרוי ווערט דער יוד געשענדעט, בעלידיגט, געריכטליך בעשטראפט. גאנץ דייטשלאנד קוקט היינט נאך, ווי אזוי דער יוד פיהרט זיך אויף אין זיין אינטימען לעבען. און וועה איז דעם יוד און דעם אריש מיידעל, אויף וועלכע עס פאלט א חשד, אז זיי זענען אינטימע בעקאנטע... ווירטשאפטליך ווידער — איז אייגענטליך שוין נישטא די בעגרענצונג, וואס מ'זאל נישט האבען איינגעפיהרט פאר יודען. זיי טארען נישט האנדלען מיט קיין אריער, נישט האבען מיט זיי קיין מגע ומשא. אלע פרנסות האט מען אוועקגענומען ביי יודען, וואס אמאל ענגער שנירעוועט מען זיי צו דעם האלז. זיי האבען שוין נישט מיט וואס צו עטעמען. א יודען לאזט מען נישט אריין אין קיין עפענטליכע בעדער, מ'טאר איהם קיין מילך-פראדוקציע נישט פערקויפען און קיין בענזין פאר זיין אויטא. גאנצע שטעט זענען געווארען „יודען-ריין"; די בירגערמייסטערס פאדערן אויף די בעפעלקערונג נישט אריינצולאזען קיין יודען, וועלכע אנטלויפען פון די שטעט, וואו עס ווערט זיי אלע מאל שווערער צו לעבען. און דאס אלץ ווערט געטון און איז אפגעטון געווארען ביז אהער אויך אהן די „יודישע געזעצען".

אבער „רעגולירען" די ווירטשאפטליכע טעטיגקייט פון די יודען דורך א געזעצליכע פארשריפט, דאס האט נישט געלוינט היטלערן. מ'קען נישט וויסען, ווי א מארק שטעלט זיך. ס'איז נויטיג אמאל צו מאכען א זשעסט כלפי חוץ — אין אזא פאל קען מען דאן „בעווייזען", אז די יודען געהט עס ווירטשאפטליך גאר נישט שלעכט. אט האט מען פארן שליסען דעם פלאט-אפמאך מיט ענגלאנד מורא געהאט, אז ענגלאנד וועט שטעלען געוויסע בעדינגונגען בנוגע דער יודען-פראגע — האט זיך בעוויזען ד"ר שאכט, דער ווירטשאפטליכער דיקטאטאר, אויף דער ארענע און געהאלטען „ליבעראלע" רעדעס לטובת דעם אנטייל פון יודען אין דער ווירטשאפט... איצט א ווידער נויטיגט מען זיך אין אנ'אויסלענדישער הלוואה — קומט נאך אמאל ד"ר שאכט און האלט אויפסניי ליבעראלע און „יודען-פריינדליכע" רעדעס, וועלכע זענען שיער נישט געווענדט געגען דער גאנצער היטלעריסטישער יודען-פאליטיק. און די דאזיגע רעדעס ווערען אין מאנכע נאאיווע אויסלענדישע צייטונגען קאמענטירט און אינטערפרעטירט אזוי, אז מ'קען ווירקליך מיינען, אז צווישען ד"ר שאכט און דער היטלער-רעגירונג הערשט א „אידעאישער" געגענזאץ. אבער מ'ווייסט, וואס די רעדעס זענען ווערט. ניין, „רעגולירען" די ווירטשאפטליכע טעטיגקייט פון די יודען אויף א געזעצגעבערישען אופן האט זיך היטלערן ווירקליך נישט געלוינט. היטלערס לייט טוען סיי ווי סיי מיט די יודען, „וואס מ'דארף" אויך אהן ספעציעלע געזעצליכע פארשריפטען...

וואס אנבעלאנגט ווידער דעם צווייטען פונקט, דעם פערבאט צו בעשעפטיגען ארישע פרויען — איז דאס אייגענטליך א שווערע גזירה אויך פאר די ארישע פרויען. ס'איז בעקאנט. ווי גערן ארישע פרויען און מיידלעך געהען ארבייטען אין יודישע געשעפטען, אפילו היינט אונטערן היטלער-רעזשים; זיי ווערען ביי יודען בעסער בעצאהלט און מענשליכער בעהאנדעלט. דאס איז א בעקאנטע זאך. איצט וויל מען ביי זיי אוועקנעהמען זייער ברויט אין אינטערעס פון „ראסען-פרינציפ". אבער היטלער וויל נישט גערן מאכען דעם „שניט" מיטאמאל און א גרויסע צאהל ארבייטסלאזע פרויען ארויסווארפען אויף דער גאס — האט ער דערווייל אפגעלעגט דאס אויספיהרען דעם פערבאט ביז ניי-יאהר 1936. ביז יענער צייט, האפט ער, וועלען אט די ארישע פרויען און מיידלעך, וועלכע עס דראהט צו פערלירען זייער ברויט, זיך דערווייל בעמיהען אויסצוגעפונען פאר זיך עפעס א בעשעפטיגונג.

היטלער האט אין א געשפרעך מיט א פערטרעטער פון דער אויסלענדישער פרעסע נאר וואס דערקלערט, אז דאס „יודען-געזעץ" איז אייגענטליך — א גליק פאר די דייטשע יודען, ווייל זיי בעקומען דאדורך א פולשטענדיגע „נאציאנאל-קולטורעלע-אויטאנאמיע", ווי זיי האבען עס נישט אין קיין שום אנדער לאנד. דאס זעלביגע האט אויך איבערגע'חזר'ט אין א קאמוניקאט א האלב-אפיציעזע דייטשע פרעסע-אגענטור, וועלכע ווערט נאטירליך אינספירירט „פון אויבען".

ווי זאל מען אנרופען אזא „אינטערפרעטאציע" פון די מיטעלאלטערליכע גזירות? — ציניזם, פערווערזע ברוטאליטעט, גרויזאם-טייוולאנישע חוזק-מאכעריי און אפשפעטעריי פון 600 טויזענד ווערט פולע מענשען, וועלכע צאפלען זיך אונטערן חלף און פאכען מיט די נשמות?...

* * *

די „טיימס", וועלכע האט געווידמעט דעם „יודען - געזעץ" א פאר לעבליכע ווערטער, שרייבט, אז זייט דעם מיטעלאלטער האט מען נישט געהערט פון אזעלכע געזעצען. דאס איז א טעות. דאס 19-טע יאהרהונדערט איז געווען פאר די דייטשע יודען א פארטזעצונג פון מיטעלאלטער; דאס איז געווען א יאהרהונדערט פון בלויזע פאגראמען, גירושים, פון אכזריות'דיגע נגישות און רדיפות אויף יודען. פיכטע, דער בעוואוסטער פילאזאף, דער „דערציהער פון דער דייטשער נאציע", האט געשריבען, אז מ'דארף אראפהאקען די יודען דעם קאפ און ארויפזעצען זיי אנ'אנדערען, אין וועלכען עס „זאל אבער קיין איין יודישער געדאנק נישט זיין". הונדס-ראדאווסקי און אנדערע האבען בעדויערט, וואס אין אונזער פראגרעסיווער צייט „איז נישט דערלויבט אויסצו'שחט'ען אלע יודען אין מיטען העלען טאג". ביסמארק און צעהנדליגער אנדערע דייטשע מלוכה-מענער האבען געפאדערט בעגרענצונגען פאר יודען. האאוסטען טשעמבערלען, דער טאטע פון ראסע אנטיסעמיטיזם און ווילהעלם דעם צווייטענס גוטער פריינד, האט אין זיין ווערק „די גרונדלאגען פון 19. יאהרהונדערט" אויפגעשטעלט דאס געבאט פאר די דייטשען: אז אויב זיי ווילען נישט אונטערגעהן, זאלען זיי קודם כל זעהען אויסראטען די יודישע ראסע.

די דייטשע יודען האבען אין זייער פערבלענדעניש דאס אלץ פערגעסען. אבער די דייטשען געדענקען די תורה, וואס זיי האבען איבערגענומען בירושה און זיי פערוואנדלען זי היינט אין מלוכה-געזעצען, זיי פערווירקליכען זיי אין לעבען.

אבער די געשיכטע האט זיך איהרע געזעצען... זי האט זיך איהר געריכט און איהרע ווערדיקטען. וואו זענען ערגעץ געבליבען די אלע שונאי ישראל? — וואס איז מיט שפאניען? — וואס איז געווארען מיט ניקאלאי דעם 2-טען? — און מיט ווילהעלם דעם 2-טען? — און וואס איז אין תוך גענומען געווארען פון דייטשלאנד? — וואס פאר א פנים האט זי. די היינטיגע פעראָרימטע, צובראכענע, צערודערטע, איזאלירטע און פערהאסטע היטלער-מלוכה אין פערגלייך מיט דעם דייטשלאנד פון 1914?...

די אמעריקאנער רעגירונג פערמאגט קארגע 8000 פאבריקען

לויט א בעריכט וואס איז געווען אפגעדרוקט אין „קאנגרעשאנעל רעקארד" פון 13טען מערץ האט די אונטערשטיצונג אדמיניסטראציע צו יענער צייט פערמאגט 7.650 אונטערנעמונגען פאבריקען, ווערקשטאטען, וואו בעדערפטיגע האבען פראדוצירט פערשידענע פראדוקטען און ארטיקלען, ווי קליידער, שפייז-פראדוקטען, בוי-מאטעריאלען א. אז. וו.

אין דעצעמבער 1934 האט די פראדוקציע בעטראפען 10,529,089 דאלאר.

עס איז זעלבסטפערשטענדליך אז א רעגירונג קאן זיך נעהמען פראדוצירען אזוי גוט, ווי א פריוואטער אונטערנעהמער, אויב זי וויל. וואס אונז אינטערעסירט איז דאס: קאן א רעגירונג אזוי ביליג פראדוצירען, ווי א פריוואטער אונטערנעהמער?

וועגען דער וויכטיגער פראגע גיט אונז דער בעריכט פאלגענדען אויסקונפט:

„דאטען און הוצאות זענען נישט געזאמעלט געווארען אקוראט אין אלע אנשטאלטען, אין אלגעמיין אבער קאן מען זאגען, אז די קאסטען זענען די זעלבע ווי ווען מען זאל בעשטעלען דיזעלבע סחורות".

„א נאהענטע אפשאצונג פון הוצאות גיט אונז די אדמיניסטראציע. די פאבריקען האבען דארטען אין דעצעמבער פראדוצירט ארטיקלען, וואס וואלטען אין מארק געבראכט א סומע פון 152000 דאלאר, געקאסט האבען זיי 126,000 דאלאר. אלזא, זעהען מיר, אז א רעגירונג קאן זיך אויך פערגלייכען מיט פריוואטע אונטערנעהמונגען.

די קאסט פון אונטערשטיצונגען אין א חודש איז 165 מיליאן דאלאר.

און צו יענער צייט, וואס דער בעריכט פון דער אונטערשטיצונג אדמיניסטראציע איז פערעפענטליכט געווארען האט סענאטאר קאטינג אפגעשאצט אז ווען די בעדערפטיגע זאלען פראדוצירען זייערע אייגענע לעבענס-נויטווענדיגקייטען וואלטען די 165 מיליאן געקאנט רעדוצירט ווערען צו 60 מיליאן, און ווען די בעלוינונג וואס זיי קריגען פון דער רעגירונג זאלען פערגרעסערט ווערען אויף 35 פראצ. וואלט די רעגירונג בעדארפט אויסגעבען בלויז 78 מיליאן דאלאר א חודש.

ווען די רעגירונג זאל לכתחילה געווען די ארבייטסלאזע ארגאניזירען אין קאאפעראטיוון פאר פראדוקציע און דיסטריבוציע, מיט א שטרענגער בעגרעניצונג פון אויסטויש בלויז צווישען זיך, וואס איז זעהר מעגליך דורכצופיהרען, און ווען זי זאל די ביליאנען וואס זי האט אויסגעגעבען אויף אונטערשטיצונגען געווען פערווענדען אלס קאפיטאל פאר אזוינע קאאפעראטיוון, וואלט דער פראבלעם פון ארבייטסלאזיגקייט געווען געלעזט ווייל דאסזעלבע וואס זי טוט איצטער אין דער ריכטונג וואלט זי זיכער געקאנט טון אויף א גרעסערען מאסשטאב.

די רעגירונג האט אבער מורא געהאט פארן געוואלד, וואס קאפיטאל וועט אויפהויבען (קאנקורענץ פון דער רעגירונג!) און דערפאר האט זי נישט געטון דאס וואס זי האט געדארפט טון. און דאס ביסעלע וואס זי טוט אין דער הינזיכט, איז געטון געווארען פון מיסטער האפקינס בגנבה. אהן דער נויטיגער רעקלאמע און עפענטליכקייט.

פון פאליטישען שטאנדפונקט איז דאס אפשר געווען קלוג, ווייל מיר ווייסען וואס פאר א סוף אפטאן סינקלער האט געהאט מיט זיין „עפיק".

עס איז אבער פאראן א צווייטער מעהר וויכטיגער שטאנדפונקט, דער אזוי גערופענער עקאנאמיש-פאליטישער שטאנדפונקט.

און פון דעם צווייטען שטאנדפונקט האט די רוזוועלט-רעגירונג געמאכט א גרויסען טעות. ווייל זי וועט האבען אויסגעגעבען מעהר פון אכט ביליאן דאלאר אויף אונטערשטיצונג. א חוץ דעם וואס די שטאטען האבען אין מוניציפאליטעטען אויסגעגעבען אין די ביליאנען (אמווייניגסטען צעהן ביליאן) וועלען גארנישט האבען אויפגעטון צו לעזען דעם פראבלעם פון ארבייטסלאזיגקייט.

די אינדעקסען פון נאציאנאלער פראדוקציע און בעשעפטיגונג, שטעהט אויף איין ארט. און ווען די ביליאנען וועלען אויסגעגעבען ווערן, וועט אנקעל סעם מוזען שאפען נייע ביליאנען אדער לאזען א פינפטעל פון דער בעפעלקערונג אויסגעהן פון הונגער.

און ער וועט נישט קענען אויסקלייבען קיין איינציגען וועג פון ביידע: קאפיטאל וועט נישט וועלען געבען קיין ביליאנען און 15—20 מיליאן הונגעריגע מענשען וועלען מאכען א רעוואלוציע.

אלזא, נאך דעם ווי די פיר ביליאן וואס די רעגירונג האט נאך ביז איצט נישט אויסגעגעבען, וועלען אויסגעגעבען ווערען, וועט מען זיך האבען אומגעקעהרט צו דעם פונקט פון וועלכען מען איז אויסגעגאנגען: זיך נעהמען לעזען דעם פראבלעם פון ארבייטסלאזיגקייט אויפסניי.

און עס איז שוין נישטא אין לאנד קיין איין חכם וואס זאל קאנען ווייזען אזא נאטירליכע מעטאדע, אלע חכמים און חכמות זענען שוין אויספרובירט געווארען, נסים האבען אפילו יא פאסירט אין דער געשיכטע פון פעלקער. אזוינע נסים פלעגען אבער פאסירען אין די אלטע, גרויסע צייטען, ווען מענשען פלעגען גלויבען אין נסים, היינט-צו-טאג גלויבען זיי נישט.

ס'איז זעלבסטפערשטענדליך, אז מ'וועט וועלען פערזוכען צו לעזען דעם זעלבען פראבלעם אויפסניי און מיט נאטירליכע מיטלען.

א. ב—ן.

מלוכה־פאליטיק אהן א מלוכה

(קלאנגען און אפקלאנגען) — פון לעא קעניג

אונזער אינטעליגענץ און בעזונדער אונזערע כלל טוער האבען לעצטענס אנגעהויבען לײדען פון א מאגנער נאך נישט ענטדעקטער דאכט זיך, פסיכישער מחלה — די מחלה פון שטאאטסמאנשאפט.

יעדער כמעט פון אונזערע פיהרער און פיהרערלעך האנדעלט און רעדט נישט ווי א געוועהנליכער, לעבעדיגער מענש מיט לעבעדיגע אינטערעסען און נעפיהלען נאר... ווי א עכטער מלוכה מאן, ווי אן אמתער שטאאטסמאן.

איהר קוקט אן דר. פלוני ופלוני, און איהר מיינט מסתמא אז ער איז דאס וואס ער איז, און דארף זיין, א יוד וואס בעלאנגט צו דער אדער אנדערער פארטיי וועלכע שטרעבט אזוי צי אנדערש, איבערצובויען דאס יודישע לעבען איבעראל, ניין, מאכט איהר א טעות, אט דער דר. פלוני ופלוני איז נישט דאס וואס איהר גלויבט ער, ער איז, נאר ער איז אין דער אמתען א יודישער שטאאטסמאן, א יודישער מיניסטער.

צי ער איז א מיניסטער אהן א פארטפעל, צי א פארטפעל אהן א מיניסטער, אבער קיין פשוטער געוועהנליכער כלל טוער און פארטיי מאן איז ער נישט.

ער איז א יודישער שטאאטסמאן, א מיניסטער.

און אין דער אמתן וואס איז ער טאקע שולדיג אז מיר האבען נישט, צי האבען נאך נישט, קיין יודישע מלוכה? לויט זיין אמט און גראד אין דער פארטיי, לויט זיין רעדנער קראפט און ,,איינפלוס אויף די מאסען", וואלט ער דאך געווען א מיניסטער ביי די אומות העולם. צי ביי אונז ווען מיר האבען שוין א מלוכה; נו, נאך וואס־זשע דארף מען ווארטען? פיהלט ער זיך טאקע שוין און רעדט און האנדעלט שוין אזוי טאקטיש און געמאסטען און געוואויגען טאקע ווי ער וואלט געווען א אמתער מיניסטער פון א פאקטישער מלוכה.

דער טראדיציאנעלער יודישער ,,כאלו": א יוד איז געוואוינט זיך פארצושטעלען אין דער פאנטאזיע וואס ער וואלט געווען ווען ער איז אין אנ'אנדערע לאגע; און זיין כוח הדמיון איז וויזט אויס, אזוי שטארק אז ער לעבט און פיהלט ,,גלייך מען וואלט איהם שוין ארויסגעצויגען פון מצרים; גלייך ווי ער וואלט שוין אויסגעלייזט געווארען; גלייך ווי ער וואלטען שוין געהאט א יודישע מלוכה", און... ער, דר. צי רעדנער פלוני ופלוני וואלט שוין געהאט דעם מיניסטארען פארטפעל, וואס איהם קומט לויט זיינע גלענצענדע פעהיגקייטען, גרויסע פערדינסטען און דער עיקר פאר זיין כח הדיבור און ,,איינפלוס אויף די מאסען".

אבער דער דיאגנאז פון אט דער נייער פסיכישער קראנקהייט צווישען יודישע פארטיי און כלל טוער, וועלען מיר איבערלאזען אז ספעציאליסטען פסיכיאטארען זאלען מאכען (און יודען, ווי ס'איז בעוואוסט, צייכענען זיך שטארק אויס אויף דעם געביט פון פסיכיאטריע).

וואס עס איז איצט וויכטיג פאר אונז צו פערציייכענען איז אז אונזער געזעלשאפטליכע טעטיגקייט איז לעצטענס דורכגענומען און דורכגעדרינגען מיט טיפער, אונגעהייער טיפער שטאאטסמאנשאפט און הויכער פאליטיק, אזוי וייט, אז מיר קענען זיך נישט א ריהר טון אויף דער יודישער גאס, אויף א יודישען מיטינג און ווער שמועסט אויף א יודישען קאנגרעס, אז מיר זאלען זיך נישט אנשטויסען אן א יודישען מיניסטער, אמבאסאדאר, פרעזידענט צי פרעמיער־מיניסטער...

מיר פשוטע זינדיגע יודען האלטען אין איין ,,רייבען די אקסעל" מיט יודישע מיניסטארען, אמבאסאדארען, כאלו שטאאטסלייט... אבער וואס איז דער חילוק: אבי זיי פיהלען און רעדען גלייך ווי זיי וואלטען טאקע געווען מיניסטארען, מלוכה לייט, וועלכע פיהרען א הויכע און זעהר טיפע און זעהר ווייטע מלוכה פאליטיק.

ווען איך זאל זיין א בעלן דערויף, וואלט איך איצינד געקענט אויסרעכענען עטליכע יודישע מיניסטארען־קאבינעטען, און מיט די נעמען פון יעדען מיניסטער, אמתע אקטיווע קאבינעטען און אפאזיציאנעלע ,,שאטען קאבינעטען", ווי ס'פיהרט זיך אין ענגלאנד.

און פון אלע אונזערע פארטייען.

איך ווייס אפילו נישט גענוי ווער ס'איז, צום ביישפיל, דער ציוניסטישער פרעמיער מיניסטער און ווער ס'איז דער פרעזידענט פון דער ,,ציוניסטישער מלוכה" (סאקאלאוו צי ווייצמאן?) אבער דאס איז שוין נישט וויכטיג: אבי זיי זענען דא.. מיר האבען ברוך השם פרעזידענטען און פרעמיערען. און אין אלע אונזער פארטייען. עס געהען איצט למשל שוין ארום ,,אין אונזער מיט" א פאר זעהר חשובע כלל־טוער, וועלכע טראגען שוין אויף זיך די גאנצע ווירדע און פעראנטווארטליכקייט פון די יודישע מלוכות און טעריטאריעס, איבער וועלכע זיי וועלען פרעזידירען, ווען מען וועט די טעריטאריעס געפינען.

ס'איז נישט קיין וויץ, נאר א פאקט: איך האב אליין געלייענט אין אנ'ארטיקעל פון א יודישען שרייבער לכבוד דר. זשיטלאווסקים יובילעאום אז ,,דר. זשיטלאווסקי איז דער פרעזידענט פון אונזער יודיש לאנד"... (מיר האבען אויך, דארפט איהר וויסען, א יודישיסטישע מלכוה!).

איך וואלט אפשר אויך נישט געקענט גענוי אנווייזען ווער פון אונזערע כלל און פארטיי פיהרער זענען אונזערע אויסערן, אינערן און פינאנץ מיניסטארען.

אבער דאס איז ווידער אמאל נישט וויכטיג. אבי זיי זענען דא, און לרוב, און ווייטער, פאר וואס זאלען זיי זיך אליין נישט אביסעל ארומרייסען איבער זייערע פארטפעלען, ווי די מיניסטארען ביי אלע מלוכה־פעלקער?

מיר זענען טאקע יודען, אבער דאך נישט מעהר ווי מענשליך.

און ווי שוין דאכט זיך בעמערקט: האבען מיר (דאס הייסט אלע אונזערע פארטיי מלוכות) אמבאסאדארען, קאנסולאטען און ספעציעלע שליחים בכל תפוצות ישראל.

מיר האבען בילדונגס מיניסטארען, קונסט־מיניסטארען (צו עטליכע) און אקאדעמיקער אהן א שיער.

נאטירליך פעהלען אונז אויך נישט אט די בעלידיגטע און געקריוודעטע פאליטיקער און שטאאטסלייט — רעדאקטארען, גרויסע רעדנער און שריפטשטעלער, וועלכע פיהלען אז זיי וואלטען געקענט זיין בעסערע מיניסטארען ווי די וואס פערנעהמען שוין ביי אונז די אמטען.. אבער די שלים־מזלדיגע נישט א־זארקינגוע פאליטיקער און שטאאטסלייט זענען דאך אויך פאראן ביי אלע פעלקער.

איז דען דערפאר זיך צו וואונדערען פאר וואס כמעט אלע אונזערע רעפרעזענטאטיווע אסיפות, אינסטיטוציעס און קאנגרעסען זענען דורכגעדרונגען און דורכגעוויקט ממש מיט אזוי פיל פאליטישער חכמה און פעראנטווארטליכע שטאאטסמאנשאפט?

הערט זיך צו צו די רעדעס אויף די אסיפות, קאנפערענצען און קאנגרעסען.

יעדעס ווארט איז געוואויגען און געמאסטען, און אזוי פיל נישט דערזאגטעס און נישט דערטראכטעס...

איהר פיהלט ממש ווי דעם רעדנערס אויגען (טווי זענד אויגען) זענען געווענדעט צו דער וועלט ער זאל חלילה עפעס א גרוים מאכט מיט זיין ווארט נישט בעליידיגען, און דערמיט חלילה נישט צושטערען דעם ,,מאכט־באלאנס" אויף וועלכען עס הענגט אפ דער שלום פון דער וועלט.

א סך מאל וואונדער איך זיך טאקע; ווי קומט עס צו אונזער פארטיי־טוער און פאליטישע רעדאקטארען אזוי פיל פאליטישע חכמה און שטאאטסמענערישקייט.

איך ווייס נישט ווי איהר, נאר איך צווייפעל אפט צי אפילו אינם ענגלישען פארלאמענט (די מוטער פון אלע פארלאמענטען) איז דא אזוי פיל שטאאטסמאנשאפט, פעראנטווארטליכקייט און פארזיכטיגקייט ווי אין אונזער באארד אף דעפוטים...

וואס איז שייך דעם לעצטען ציוניסטישען קאנגרעס אין לוצערן, איז ער פון א מלוכהשען שטאנדפונקט ממש געווען גאניאל; א מייסטערווערק פון הויכער, אלערהעכסטער מלוכה פאליטיק, און דערביי האט ער געגעבען א פאטש אין פנים אלע קריסטליכע מלוכות, בעווייזענדיג זיי אז נאר יודען קענען אונטערשטעלען די צווייטע באק... אז נאר יודען קענען זיך לאזען שפייען אין דער נשמה אריין.

עס איז אויפגעשטאנען א רעזשים אין דייטשלאנד וועלכער שטרעבט דאס יודישע פאלק אפצומעקען פון אונטער גאט'ס הימלען...

און גרויסע יודישע שטאאטסלייט און הויף־פאליטיקער קענען נאך האנדלען און פערהאנדלען מיט דעם רעזשים...

א פאלק וואס פיהרט אזא הויכע פאליטיק, ליגט טיף, טיף אין דער אדמה..

די שנאה צו יודען

אין פערשידענע צייטען

פון ד"ר א. גינזבורג

די שנאה צום יודישען פאלק איז אנ'אלטע, זי איז כמעט אזוי אלט ווי דאס יודישע פאלק גופא. זי האט זיך אנגעפאנגען לאנג צוריק, ווען דאס יודיש פאלק איז נאך געווען אין זיין סאמע יוגענט און איז פון דאן אן געווארען זיין שטענדיגע בעגלייטערין אויף זיין לאנגען היסטארישען וועג ביז היינטיגען.

נישט אלעמאל אבער האט זי, די דאזיגע שנאה, געהאט דעם זעלבען פנים און דעם זעלבען כאראקטער. אין פערשידענע צייטען האט זי אנגענומען פערשידענע געשטאלטען און פערשידענע פארמען, אין דער ,,אלטער צייט" האט זי געטראגען א קולטורעלען כאראקטער. עס איז געווען א צוזאמענשטויס צווישען פערשידענע קולטורען. אין ,,מיטעלאלטער" ביז דער סאמע נייעסטער צייט איז זי דער עיקר געווען א רעליגיעזע, אין די לעצטע עטליכע צענדליג יאהרען האט זיך די דאזיגע שנאה גענומען בעגרינדען אויף ראסען אונטערשייד.

אין דער אלטער וועלט, ביי די רוימער, ביי די גריכען, און נאך פריהער, האט דער רעליגיעזער עלעמענט געשפילט א גאנץ קליינע ראלע יענע אלטע פעלקער האבען נישט געוואוסט פון דעם רעליגיעזען פאנאטיזם, זיי זענען נישט געווען קיין גרויסע מקפידים וועגען געטער. און א גאט מעהר אדער ווייניגער איז געווען א גאנץ קליינער חלוק. דער יודישער גאט וואלט דאן געקענט געפינען פאר זיך א פלאץ אין דעם פאנטעאן פון די אמאליגע געטער, ווי עס איז געווען דער פאל מיט די געטער פון די אנדערע פעלקער, וואס זענען בעזיגט געווארען. אמת, ער וואלט נישט פערנומען דעם אויבענאן, אבער א פלאץ פאר זיך וואלט ער געפינען.

געשטאנען איז אין וועג אין דער יודישער ארט לעבען אדער קולטור. צו נעברויכען א מאדערנעם ווארט. גאט, דאס יודישע פאלק און דאס יודישע ארט לעבען איז געווען איינס (קוב"ה, ישראל ואוריתא חד הוא), די יודען האבען נישט געוואלט און נישט געקענט אויפגעבען זייער ארט לעבען, וועלכער איז אזוי ענג פערבונדען מיט זייער גאט־בעגריף, דאס איז פאר די פעלקער פון יענער צייט געווען אום פערשטענדליך. אין יענער צייט זענען די מלחמות צווישען איין פאלק און דעם צווייטען בעטראכט געווארען ווי מלחמות צווישען די פערשידענע געטער, ווען יודען האבען, למשל, געפיהרט א מלחמה געגען דעם גאט פון מואב, — איז דאס א מלחמה פון י ה ו ה געגען כ מ ו ש, און ווען איין פאלק איז בעזיגט געווארען פון א צווייטען, האט עס אין דער זעלבער צייט געהייסען, אז דער גאט פון דעם בעזיגטען פאלק איז בעזיגט געווארען, דאס איז פאר דעם בעזיגטען פאלק געווען דער גרעסטער בעוויז, אז דער גאט פון דעם זיגרייכען פאלק איז א בעסערער, א שטארקערער און א מעכטיגערער.

א,זא ארט געדאנק האט געפיהרט דערצו, וואס די בעזיגטע פעלקער פלעגען איבערנעהמען פון די זיגער נישט בלויז זייער ארט לעבען, זייערע זיטען און מנהגים, נאר אויך זייערע געטער, די יודען זענען בנוגע דעם געווען גאנץ אנדערש. זיי זענען אפילו געבליבען ביי דאס זייעריגע אפילו ווען זיי זענען בעזיגט געווארען, זיי האבען זייער ,,בעזיגטקייט", דאס וואס זיי זענען בעזיגט געווארען, נישט אנגענומען אלס א סימן פון זייער גאט'ס שוואכקייט.

פאר די פעלקער פון יענער צייט איז אזא האלטונג געווען אומפערשטענדליך. א פאלק איז בעזיגט געווארען און האלט זיך נאך ביי זיין גאט, וואס האט איהם נישט געקענט העלפען.

די דאזיגע עקשנות פון דעם יודישען פאלק האט זיך גענומען פון דער פראפאגאנדע פון די נביאים. די נביאים זענען שוין געווען ריינע מאנאטעאיסטען, וואס האבען געגלויבט אין א איין־איינציגען גאט, וועלכער איז דער גאט פון אלע פעלקער, די אלע אנדערע אזוי גערופענע געטער זענען נישט מעהר ווי געצען. די נביאים האבען אזוי לאנג און אזוי אפט געפרעדיגט דעם מאנאטעאיזם, אז עס איז זיי ביסלעכווייז געלונגען איהם איינצופלאנצען אין די הערצער און אין די מוחות פון דעם יודישען פאלק. עס איז דא בלויז איין־איינציגער גאט פון הימעל און ערד. אזא מין גאט קען נישט בעזיגט ווערען. ווייל עס איז נישטא ווער עס זאל איהם בעזיגען.

אומקעהרענדיג זיך צום ענין: די שנאה צום יודישען פאלק אין דער אלטער צייט בכלל און צווישען די גריכען און די רוימער בפרט, איז נישט געווען קיין רעליגיעזע, שוין דערפאר אליין וואס יענע פעלקער האבען געגלויבט אין פילע געטער. די הויפטטענה געגען דעם יודישען פאלק איז געווען, וואס ער וויל זיך נישט אויסמישען מיט די איבעריגע פעלקער און וואס ער וויל דוקא פיהרען זיין איינגענעם ארט לעבען.

די שנאה צו די יודען האט אנגענומען א ריין־רעליגיעזען כאראקטער ערשט אין מיטעלאלטער, ווען פריהער דאס קריסטענטום און שפעטער דער מאכמעדאניזם האבען זיך גענומען פערשפרייטען איבער דער וועלט, די דאזיגע ביידע רעליגיאנען זענען מאנאטעאיסטישע, — זיי פרעדיגען אויך דעם גלויבען אין איין־איינציגען אלוועלטליכען גאט.

דער מאנאטעאיזם איז אהן ספק א גרויסער פארשריט אין דעם רעליגיעזען געדאנק. ער האט אבער אייך גרויסען חסרון, וואס ער מוז זיין אומטאלעראנט. איין גאט און איין אמת, קיין אנדער אמת איז נישטא און קען נישט זיין, אלע די יעניגע וואס גלויבען נישט אין דעם דאזיגען איינציגען אמת, זענען שעדליך סיי פאר זיך און סיי פאר דער גאנצער מענשהייט. בנוגע דעם זענען די רעליגיעזע מאנאטעאיסטען, אגב, נישט ערגער און נישט בעסער פון די אלע וואס גלויבען אז עס איז פאראן בלויז איין־איינציגער אמת... אזעלכע גלויביגע, גאנץ גלייך צי זייער ,,אמת" איז א רעליגיעזער אדער א סאציאל פאליטישער, מוזען זיין פאנאטיקער, זיי קענען נישט דולדען דעם אנדערש־דענקענדען אדער אנדערש גלויביגען...

די יודען זענען געווען אנדערש־גלויביגע, דאס אליין איז שוין געווען גענוג ארויסצורופען א ווידערווילען און א שנאה געגען זיי.

די דאזיגע רעליגיעזע שנאה האט אנגעהאלטען לאנגע יאהרהונדערטער ביז דער נייעסטער צייט. זי עקזיסטירט נאך עד היום ביי דעם גרויסען עולם. ביי די גרויסע מאסען, פון די גלויביגע. אבער די רעליגיע האט שוין פערלוירען א רעכט ביסעל פון איהר אמאליגער מאכט. איבערהויפט אין די העכערע שיכטען פון דער געזעלשאפט און צווישען די אינטעליגענץ. די אינטעליגענץ האט פערלוירען איהר גלויבען, אבער די שנאה צו די יודען איז געבליבען, זי איז געבליבען ווי א טראדיציע, זי איז געבליבען ווי א ירושה. זי איז איינגעזויגט געווארען מיט דער מאמעס מילך, און מען קען זיך פון איהר נישט בעפרייען אינגאנצען. אט דערצעהלט, למשל, פראפעסאר מ א ס א ר י ק, דער יודען־פריינדליכער ליבעראלער פרעזידענט פון טשעכאסלאוואקיע, אז כאטש מיטן שכל ווייס ער גאנץ גוט, אז די אלע בעשולדיגונגען געגען די יודען זענען פאלש פון אנהויב ביזן סוף, קען ער זיך מיט זיין בעסטען ווילען נישט בעפרייען אינגאנצען פון א ווידערווילען געגען די יודען, אינטעלעקטועל, זאגט ער, איז ער פריי פון דעם אנטיסעמיטיזם, אבער עפעס איז אין איהם דאך געבליבען פון דער שנאה וואס זיין מאמע און זיין סביבה האבען אין איהם איינגעפלאנצט, מיטן שכל איז ער ריין פון דעם אנטיסעמיטיזם, אבער זיינע געפיהלען זענען נישט אינגאנצען ריין.. און אויב דאס איז אמת מיט דעם יודען־פריינדליכען מאסאריק, איז עס אוודאי און אוודאי אמת מיט די אנדערע.

מאסאריק איז עהרליך גענוג און אינטעלעקטועל גענוג דאס איינצוזעהען, זיין גאנצען לעבען האט ער געזוכט די דאזיגע געפיהלען זיינע צו בעקעמפען. מאסאריקס זענען אבער פאראנען ווייניג. דאס רוב מענשען זענען נישט פעהיג צו בעקעמפען זייערע געפיהלען מיט דעם שכל. זיי טוען געוועהנליך דאס פערקעהרטע: ז י י ז ו כ ע ן מ י ט ' ן ש כ ל צ ו ר ע כ ט פ ע ר ט י ג ע ן ז י י ע ר ע ג ע פ י ה ל ע ן . . .

און אט די דאזיגע אינטעליגענץ וואס שעהמט זיך צו בעגרינדען איהר ירושה געקראנקטע יודען־פיינדשאפט אויף רעליגיעזע יסודות. האט געפונען פאר נויטיג צו בעגרינדען און צו רעכטפערטיגען די דאזיגע שנאה אויף דעם יסוד פון ר א ס ע ן - אונטערשייד, נישט מעהר רעליגיע, נאר וויסענשאפט, ווי עס פאסט זיך פאר מאדערנע מענשען.

די דאזיגע בלומרשט וויסענשאפטליכע בעגרינדונג בעשטעהט אין דעם, וואס די יודען בעלאנגען צו אנ'אנדער ראסע. זיי קימערט אפילו נישט דער אייגענארטיגער יודישער לעבען און די יודישע אפגעזונדערטקייט, פערקעהרט, די יודען דארפען און זאלען זיין אפגעזונדערט, מען טאר נישט דערלאזען, אז די יודען זאלען זיך אויסמישען מיט די אנדערע פעלקער, ווייל דאס יודישע בלוט איז פון אנ'אנדער מין, פון פראסטערען, פון א ערגערען.

ווי לאנג די דאזיגע ראסען משוגעת וועט אנהאלטען איז שווער צו זאג[illegible], איך האב מורא, אז ווען זי וועט זיך ענדיגען וועט זיך שוין מסתמא געפינען א נייער תירוץ און א נייע ערקלערונג פארוואס מען דארף יודען פיינט האבען...

די תירוצים און די ערקלערונגען זענען ניי, אבער די שנאה בלייבט די זעלבע. זי בייט בלויז איהרע פארמען.....

געשיכטע פון יודען אין לאדז

די הויך פון די לאדזער ארבייטער-פערדינסטען

פון ד"ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

האבענדיג שוין דאס אלגעמיינע בילד פון דעם יודישען אנטייל אין דער אינדוסטריע און מלאכה אין לאדז, דארף מען נאך — איידער מיר טרעטען צו צו דער בפרטיותדיגער בעהאנדלונג פון זייער מעטיג־קייט אין דער אינדוסטריע און מלאכה — בקצור סקיצירען די הייך פון די ארבייטער פערדינסטען אין דעם דעמאלטיגען לאדז.

לויט די אויפשטעלונגען פון לאדזער מאגיסט־ראט פון 1846, האבען די יעהרליכע הכנסות פון לאדזער ארבייטער, צו יענער צייט, זיך געוואקעלט, צווישען 45 רוסישע זילבער רובעל (300 פוילישע גיל־דען), ביז 300 רוסישע זילבער רובעל (2 טויז. פ"ג) צום בעסטען געצאהלט זענען געווארען די ביער־ברויער און די קוימענקעהרער (צו 300 רובעל יעהר־ליך און די זייפענזידער (225 רובעל יעהרליך). אין דורכשניט, צו 150 רובעל יעהרליך, האבען פער־דינט, סטעלמאכערס, שטובען מאלער, און מילנער, צו 139 רובעל — בעקערס און קצבים, צו 100 רו־בעל — ברוקער ארבייטער, בלעכער־ארבייטער, גאר־בער, קאנאוואלען, מעשען־גיסער, זאטלער און שלא־סער־ארבייטער, צו 95 רובעל יעהרליך — נעגעל־מא־כער, און שמידען, צו 90 רובעל יעהרליך — פאס־מאכער (בעדנארעס) און שניידער. צו די ערגערע סי־טואירטע בעלימלאכות האבען געהערט: זיילער (שטריק־מאכער, צו 75 רובעל יעהרליך), קאם־מא־כער, היט און קאפעלוש מאכער (צו 60 רובעל יעהר־ליך), גלעזער (53 רובעל יעהרליך), איינבינדער, קאנוויסער, לעקיך־בעקער און הענטשקע מאכער (צו 45 רובעל) און, לסוף קארב־פלעכטער (30 רו־בעל), פאר אנדערע מלאכות, פעהלען אונז גענויע ידיעות איבער דער הייך פון זייערע דורכשניטליכע, יעהרליכע פערדינסטען (ביי שוסטער, סטעלמא־כער, שמוקלער, וואטע־מאכער, זיי־גער־מאכער, אויוועו־שטעלער א"א, זענען אין די אר־כיוועו נאר אנגעגעבען די סומען פון די יעהרליכע פערדינסטען פון אלע בעלי־מלאכות פון דעם געגעבע־נעם פאך, דערביי איז אבער נישט אנגעגעבען צו וויפיל בעלי מלאכות דאס געגעבענע פאך האט גע־האט, אזוי אז מ'קען נישט אויסרעכענען די הייך פון דעם פערדינסט פון איין בעל־מלאכה, לשם אריענ־טאציע און דעם רעאלען ווערט פון די אנגעגעבענע פערדינסט סומעס, וועלען מיר גלייכצייטיג אנגעבען די מארק־פרייזען פון א גאנצער ריי לעבענס־מיטעל־ארטיקלען אין לאדז, לויט די אפיציעלע נאטירונ־גען פון לאדזער מאגיסטראט פון 30טען אפריל, יאהר 1848:

א קעריץ קארטאפעל האט געקאסט 1 רובעל מיט 65 קאפיקעס.

א פונט געבייטעלט ברויט — 3 קאפיקעס.

א פונט קאמיס־ברויט — 1 מיט א האלבע קאפ.

א פונט אומגעזאלצענע פוטער — 24 קאפיקעס.

א פונט געזאלצענע פוטער — 21 קאפיקעס.

א פונט חזיר־שמאלץ (סלאנינע) — 16 קאפיקעס.

א פונט ווייסער קעז פון קוה־מילך — 8 קאפ.

א פונט רינד־פלייש — 5 מיט א האלבע קאפיקע.

א פונט חזיר־פלייש — 8 קאפיקעס.

א פונט כשר פלייש — 9 קאפיקעס.

א גארניעץ פרישע, זיסע מילך, — 13 מיט א האל־בע קאפיקע.

א שאק אייער — 44 קאפיקעס.

א הוהן — 20 קאפיקעס.

א גאנז — 90 קאפיקעס).

פערהעלטניסמעסיג הויך, זענען אין לאדז געוועזען די לוינען פון די ארבייטער געזעלען, דעם 12טען יוני 1847 האט דער לאדזער מאגיסטראט צונויפגעשטעלט פאלגענדיגע טאג־לוין טאבעלע אין דער בוי־אינדו־סטריע:

מויערער: געזעלען — 60 קאפיקעס, געהילפס־געזעלען —22 און א האלבע קאפיקע א טאג, אהן עסען, סטעלמאכס: א געזעלען — 45 קאפיקעס, א צוהעלפער — 40 קאפיקעס א טאג, אהן עסען, טיש־לערס: געוועזן געזעלען, וואס האבען פערדינט צו 45 קאפיקעס און געהילפען צו 30 קאפיקעס טעגליך, אהן עסען און געוועזן געזעלען, וואס האבען פערדינט צו 30 קאפיקעס און צוהעלפערס — צו 15 קאפי־קעס א טאג, מיט עסען, שלאסער: מיט עסען, האבען געזעלען פערדינט 22 און א האלבע קאפיקע, אהן עסען — 37 און א האלבע קאפיקע און צו־העלפערס — 22 און א האלבע קאפיקע. בלעכער־ארבייטער: געזעלען — 30 קאפיקעס און צוהעל־פער — 22 קאפ. א טאג. גלעזער־געזעלען — 45 קאפ. און צוהעלפער—22 קאפ. אויוועו־שטעלער: געזעלן— 45 קאפיקעס, צוהעלפער — 22 קאפיקעס. שטובען־מאלער: געזעלען — 45 קאפיקעס, צוהעלפער — 22 קאפיקעס.

דער לוין פון די פאבריקס ארבייטער איז אויך פערהעלטניסמעסיג נישט געווען קיין שלעכטער. דער בעריכט פון שטאט־פרעזידענט פון 1859 כאראק־טעריזירט די לאגע אויפן לאדזער ארבייטס מארק, אויפן פאלגענדען אופן: „די קלאס פון די שכיר־יום'ס איז נישט בעדראהט מיט קיין שום מאנגעל, פער־קעהרט, זי פרייט זיך מיט דעם בעסטען ערפאלג. אויב ערגיץ, איז עס נאר אין אונזער שטאט און אפילו אין דער גאנצער אומגעגנט (דער פאל), וואס די (אנגעבאטענע) האנד־הילף, ענטשפרעכט נישט דעם געברויך (ד"ה: עס איז דא א גרעסערער געברויך אויף ארבייט, וויפיל עס זענען דא ארבייטער), צו־ליב דעם איז דעם ארבייטער שווער צו בעקומען און ער איז א סך טייערער, ווי אנדערשוואו. איצט צאהלט מען דעם ארבייטער פון 30, ביז 46 קאפיקעס טעג־ליך, דאגעגען האבען פויערים, וועלכע זענען אנגעקו־מען פון די ארומיגע דערפער אין די לאדזער פאברי קען זיך געמוזט בעגנוגענען מיט א נידעריגערען לוין (פון 20 ביז 35 קאפיקעס טעגליך).

די ארבייטער און מלאכה לוינען זענען אין לאדז געוועזן העכער פון די דורכשניטס לוינען אין קעניג־רייך פוילען, לויט די אויסרעכנונגען פון ע. באסס, האט דער טעגליכער פערדינסט פון שאסעי־ארבייטער און וועבער אין קעניגרייך פוילען, אין די יאהרען 1846 — 1849, בעטראפען פון 1 גילדען, ביז 1 גיל־דען מיט 20 גראשען, (א גילדען — 15 קאפיקעס). די ארבייטער־לוינען אין די פאבריקען און אין אנ־דערע קלענערע אנשטאלטען, האבען זיך געוואקעלט, צווישען 1 און 2 גילדען א טאג. בערופס־ספעציאליס־טען, וועלכע מ'האט מעהרסטענטיילס אריינגעבראכט פון אויסלאנד, האבען, וואס אנ'אמת, בעקומען בע־דייטענדיג גרעסערע לוינען, אבער דאס זענען געוועזן קליינע אויסנאהמען, מען דארף אבער דערביי געדענ־קען (אויב שטרייכען מיר אונטער, אז די טעגליכע פערדינסטען זענען אין לאדז געוועזן גרעסערע, ווי אין קעניגרייך פוילען), אז די לעבענסמיטעל־פרייזען זע־נען אין לאדז געוועזן בעדייטענדיג העכער פון דעם דורכשניטס־פרייז אין קעניגרייך פוילען, און אז די פערדינסטען פון די ארבייטערס און בעלי מלאכות, זענען געווען גינסטיגע, נאר אין די צייטען פון א גו־טער אינדוסטריע קאניונקטור.

איינע פון די עלטסטע יודישע מלאכות אין לאדז איז געווען שניידעריי, וועלכע געהער איבריגענס צו די טראדיציאנעלסטע מלאכות, וועלכע זענען געפיהרט געווארען דורך יודען אין אלע צייטען און אין אלע גלות־לענדער.

שוין אין 1793 נאטירט די אמטליכע סטאטיסטיק איין יודישען שניידער אין לאדז. ביזן יאהר 1808, בלייבט די דאזיגע מלאכה־צווייג אין לאדז, אויסשליס־ליך אין יודישע הענד. די לאדזער שניידערס האבען געהערט צו דעם שניידער צעך, אין לענטשיץ, אין 1808 קומט אן קיין לאדז דער ערשטער קריסטלי־כער שניידער, א געוויסער וואוויטשעך נאוויצקי, וועל־כער בעמיהט זיך דא צו בעזעצען, א דאנק דער אונ־טערשטיצונג פון לאדזער מאגיסטראט און פון א לאד־זער יוד, א געוויסער יוסף אבראמאוויטש, אין דעם ענין נאוויצקי האט דער לאדזער מאגיסטראט זיך גע־ווענדעט דעם 23טען מאי 1808, צו דער פאוויאט־מאכט מיט א בריף פון פאלגענדיגען אינהאלט:

„דער לאדזער מאגיסטראט טראגט אריין א אונטער־טעניגסטע בקשה וועגען וו. נאוויצקי... אז ער זאל זיך קענען אויפהאלטען אין אונזער שטאט, מיר וואונשען זיך, אז ער זאל דא בלייבען, ווייל ער איז אויסגעצייכענט און ארבייט גוט. די אלע דאגעגען וועלכע זענען שניידער אין דער שטאט לאדז, זע־נען נישט פערפולקאמט אין דער ארבייט און ארביי־טען נישט פארמיג! צו דער שריפט פון לאדזער מא־גיסטראט האט יוסף אבראמאוויטש פון זיין זייט, צו־געלעגט א גוואראנטיע פאר דעם אויבענדערמאנטען נאוויצקי, ווען ער וואלט אלס אינפענדימענט ארויס־געפאלען". די אינטערווענץ פון מאגיסטראט האט גע־האט דעם ערפאלג, אז די לענטשיצער אונטערפרעפעק־טור האט דערלויבט נאוויצקין „זיך איינצוארדנען אין לאדז", און האט בעאויפטראגט דעם בירגער־מייסטער „אום צו היטען פון שטערונגען און אנפא־לען מצד יודישע שניידערס". טראץ אבער דער אונטערשטיצונג, האט זיך נאוויצקי נישט דערהאל־טען אין דער שטאט און שניידעריי איז אויף ווייטער פערבליבען אויסשליסליך אין יודישע הענד.

ווען ער וואלט געהאט פונטען!...

אונזער: מיין שכן שרעקט זיך פאר א מלחמה

פון י. אבערזשאנעק

אקענען דעם וואס איהר זאגט — שכנים. איך האב פערשידענע שכנים. נגידים און קבצנים. חסי־דים און פאסטעמפאוועס, אגודיסטען, ציוניסטען, — אפילו סאציאליסטען. לעבען מיר אלע שכנים בשלום, א חוץ פאר וואהלען, פערשטעהט זיך, פאר וואהלען צעווערטעלט מען זיך אביסעל. מ'זאגט זיך אריין אין ט... ט... אריין, און צו מארגענס נאך די וואהלען פערגעסט מען וואס ס'איז געווען, ווידער שלום.

מיט אלע לעב איך בשלום. א חוץ מיט חיים זעליג דעם טוישער. איהר קענט איהם. חיים זעליג דעם טוישער? ווער קען איהם נישט. אויב איהר וועט זעהען אין גאס א נידריג געל יודעל. מיט א שיטער ציגען בערדעל. מיט אנ'אפעגם קאלנער פון העמד, דעם דאשעק פון היטעל פערדרוקט אין א זייט. דרעהט נערוועז מיטן שטעקעלע און רעדט צו זיך, מעגט איהר אהן שום ריזיקא צוגעהען צו איהם, ארייגרוקען א ברייטען שלום עליכם ר' חיים זעליג. דאס וועט זיכער נישט זיין קיין אנדערער ווי מיין שכן, חיים זעליג דער טוישער.

וואס מיינט איהר, טוישט ער? איהר מיינט אז ער טוישט פונטען אויף דאלארען, צי פראנקען אויף מארקען? אך, ווי פאלט איהר דאס אויס? טא פאר־וואס רופט מען איהם: דער טוישער? דאס רופט מען איהם מיט דעם נאמען דערפאר וואס ער טוישט יעדעס מאל עפעס אנדערש: יעדע צוויי, דריי יאהר טוישט ער—דאס ווייב. יעדען קווארטאל טוישט ער — די וואוינונג. געהט ער אין מרחץ, טוישט ער אויס די קאפאטע ווינטער טוישט ער כסדר אויס די קאלא־שען. קומט ער אהיים שפעט ביינאכט פון א זכר, פערטוישט ער די טיר, און געהט אריין צו א שכנטע... ביים מיטאג טוישט ער אויס די מאכלים: ער עסט פריהער אויף דעם כריין און צום לעצט.. די פאר־שפייז. נאר ער טוישט. ער האלט אין איין אויסטוי־שען. דערפאר רופט מען איהם: חיים זעליג דער טוישער.

האב איך עס אביסעל צרות פון-דעם טוישער. נישט ווי נישט ווען, האב איך איהם פאר א גאסט, נישט ווי נישט ווען, קומט ער זיך צו מיר אנ'עצה האלטען. פאר יעדען „טויש" קומט ער זיך מיט מיר בעראטען. הערט אויס מיין עצה, און טוט פונקט פערקעהרט.

די היינטיגע וואך קומט ער צו מיר, נישט אליין חלילה, נאר מיט זיין חלק שני, מיטן ווייב, הייסט עס.

— וואס איז ר' חיים זעליג? ווידער עפעס נייעס? שוין ווידער אנ'עצה? — האב איך איהם נעפרעגט.

— יא, אנ'עצה, נאר א וואזשנע עצה. איהר, און טאקע נאר איהר, וועט מיר קענען געבען די ריכ־טיגע עצה.

— אזוי? נאר איך. פארוואס גראד איך און נישט קיין אנדערער?

— ווייל... ווייל... איהר זענט א פאליטיקער, ווייל... ווייל איהר לייענט גאזעטען, ווייל דאס וואס איהר ווייסט, ווייס איך נישט.

— און צו וואס זענט איהר געקומען מיט אייער יודענע?

— ווייל, פערשטעהט איהר מיך, ווייל... ס'האנ־דעלט זיך פשוט וועגען סכנות נפשות.

— סכנות נפשות? נו, אויב אזוי דארף מען שוין הערען מיט קאפ — האב איך געענטפערט.

— אויב אזוי, אויב איהר ווילט טאקע צולעגען קאפ, וועל איך אייך טאקע דערצעהלען פאדראבנע:

— איך בין געקומען מיט אייך זיך אנ'עצה האל־טען, איהר זאלט מיך „ראדזשען" ווי אנ'אייגענעם ברידער.

— נו, נו, לאמיר שוין הערען!

— איך האב אייך געוואלט פרעגען, וואס טוט מען היינטיגע צייטען מיט פונטען?

— מיט פונטען? וואס פאר א פונטען?

— נו, פראוודזשיווע ענגלישע פונטען?

— אז מ'האט פונטען האלט מען זיי פעסט — האב איך איהם געענטפערט.

— אזוי? אזא חכם זענט איהר? האלטען פעסט, זאגט איהר? און וועגען דער מלחמה קלעהרט איהר גארנישט?

— וואס פאר א מלחמה?

— נו, די מלחמה מיט אביסיניען.

— וואס ארט אייך די מלחמה מיט אביסיניען?

— אוודאי אייך ארט עס נישט, ווען איהר וואלט אבער געשטראפט געווארען מיט א הונדערט טוי־זענט פונט, וואלט איהר אויך געטאפט א וואנד. אוי וואלט אייך געוועזן ביטער!..

— פארוואס? הלוואי וואלט איך טאקע „גע־שטראפט" געווארען מיט א הונדערט טויזענד פונטלעך!

— אזא פאליטיקער זענט איהר? צו דעם דארפט איהר לייענען גאזעטען? איך בין נישט קיין פאליטי־קער, און דאך פערשטעה איך אז מיטן פונט האלט עס זעהר שמאל.

— פון וואנען דרינגט איהר דאס?

— צוליב דער מלחמה.

— צוליב וועלכער מלחמה?

— וואס פערשטעהט איהר נישט? אז איטאליען וועט זיך שלאגען מיט אביסיניען, וועט דער ענגלענ־דער געהען צו הילף.

— נו, איז וואס?

— וועט ענגלאנד האבען א מפלה.

— פארוואס קלעהרט איהר אזוי?

— ווייל ענגלאנד וועט מוזען פערהיטען די קא־לאניעס זיי זאלען זיך נישט בונטעווען, וועט זי מוזען שיקען דאס וואיסק אין די קאלאניעס, וועט מען איהר דערווייל אריינקריכען קיין לאנדאן, נו, וואס פאר א פנים וועט דעמאלט האבען דער פונט? וועט איהר מיר איינרעדען, אז מ'מוז האלטען דעם פונט, הא?

— יא, ר' חיים זעליג, איהר זענט גערעכט. אויב דער שונא וועט אריינקריכען קיין לאנדאן וועט טאקע זיין א קלאג צום פונט, איהר מוזט אויסטוישען די פונטען!

— וואס זאגט איהר? אויסטוישען די פונטען? איהר האט שוין אפגעזאגט? אזוי לייכט טוישט איהר פונטען? וואס הייסט, טוישען? אויף וואס טוישען?

— וואס הייסט אויף וואס? נו, טוישט אויס אויף דאלארען.

— שוין? איהר זענט שוין פארטיג? נעהמען פונ טען אויסטוישען אויף דאלארען? מיט די דאלארען זענט איהר שוין זיכער? וואס מיינט איהר, אז עס וועט זיך מאכען א געקלעפער, וועט דער אמעריקא נער ליגען די הענד אין דער קימפעט? וואס טו איך אז איך טויש אויס די פונטען אויף דאלארען און צום סוף כאפט זיך אמעריטשקע גנב אויך צים שווערדעל?

— יא, ס'קאן טאקע אזוי זיין, א קשיה אויף אמעריטשקע גנב, וואס איהר קען אלץ איינפאלען. איז טאקע מיין מיינונג, נישט צו טוישען די פונטען. דער פונט — האב איך געזאגט איז פארט — א פונט. דער פונט איז נישט דער דאלאר.

— אזוי? נישט טוישען? איז ר' חיים זעליג געווארען אין כעס — וואס הייסט עפעס נישט טוי־שען? איהר זענט דאך עפעס, זאלט איהר מיר מוחל זיין, נאר א שוטה, דא האלט עס אט. אט, א ליאדע מינוט ברעכט אויס די מלחמה. דער ענגלענדער וועט מוזען שיקען ס'וואיסק אין די קאלאניעס. לאנדאן וועט בלייבען אויף הפקר און איך וועל מיך האלטען מיט די פונטען? אזוי ווילט איהר? און איהר ווילט, איך זאל אייך פאלגען?

— יא, א מלחמה איז ווי א טשאלענט: ס'קען געראטען און אמאל ווערט עס פערברענט. עס קען טאקע זיין, אז לאנדאן וועט בלייבען אויף הפקר, און דער פונט וועט ליגען ארצה. בעת א מלחמה קען מען קיין חכם נישט זיין. איז טאקע נישט קיין שכל צו האלטען די פונטען. —אזוי האב איך איהם גענגע בען צו פערשטעהען.

— מיינע בייזע ווייסטע חלומות צו אייער קאפ!— האט זיך חיים זעליג אנגעצונדען, ווי א הבדלה, וואס הייסט, נישט האלטען? וואס דען זאל איך טון, א־ווענקווארפען? נעהמען לעבעדיגע פונטען און אוועק ווארפען, אזא קלוגען קאפ האט איהר? אויף אזא קאפ איז גוט צו טראגען „סאכמעראזש"!...

האב איך דאך געזעהען אז דאס איז א שפיל פארן טייוועל, אז אויב זאל איך נישט א סוף מאכען צו דער „עצה". וועל איך זיכער אוועקפאלען אין חלשות. האב איך איהם איבערגעריסען און א פרעג געטון:

— זאגט מיר, ר' חיים זעליג, וויפיל פונטען האט איהר דאס?

— ווער? איך האב פונטען? ווי פאלט איהר דאס אויס? פון וואנען קומט צו מיר פונטען? ווי לאנג איך לעב האב איך נאך נישט געזעהען ווי א פונט זעהט אויס.

— איך פערשטעה אייך נישט, ר' חיים זעליג, איהר זיצט אפ א שעה צייט, איך האלט שוין ביים חלש'ן צוליב אייערע פונטען, צום סוף דערצעהלט איהר אז איהר ווייסט נישט ווי ס'זעהט אויס א פונט?

— כא... כא... גארנישט. איך האב נאר געוואלט הערען פון אייך, איהר זענט דאך א פאליטיקער, איהר לייענט דאך די גאזעטען, האב איך נאר גע־וואלט הערען אייער מיינונג. כ'האב מיך נאר געוואלט „פשעקאנירען" ווייל ס'איז גערעכט: איך צי מיין ווייב. מיר האבען געשמועסט וועגען דער מלחמה, האב איך געזאגט, אז ווען איך וואלט געהאט פונטען וואלט איך זיי אויסגעטוישט, און מיין יודענע האט געשריגען, ניין. זי וואלט פאר קיין פאל נישט אויס־געטוישט, אבער פונטען? ווער האט פונטען, ווער? זאל איך אזוי נישט וויסען פון קיין בייז ווי איך ווייס נישט ווי ס'קוקט אויס א פונט.

אט אזעלכע צרות האב איך פון מיין שכן חיים זעליג דעם טוישער.

אבי כ'האב געמיינט אז ס'וועט זיין ביי וועמען אמאל צו כאפען א גמלת חסד'ל אויף שבת — אזא נודניק!

יודקע קאָמונאַריטשיקעל

פון ציים צו צייט קען נאָך דער לייענער אויך איצט בעגעגענען אין דער פרעסע א ידיעה פון ראַטען רוסלאנד וועגן א באַנדע פון קליינע גנבימלעך, מערדער און אַנדערע סאָרטען פּרפּרעכער, אין ראַטען־רוסלאַנד בעגעהט מען זיך די לעצטע צייט מיט די מינדעריעהריגע פערברעכער אויסערגעוועהנליך שטרענג, מען לייענט אפילו וועגן טויט שטראָף, וועגן וועלכע מען האָט אין די פריהערדיגע יאָהרען דאָרטען נישט געהערט. קענטיג, אַז א סך פון די קליינע פערברעכער דאָקוטשען אזוי שטאַרק דער סאָוויעטישער מאַכט, אַז זי געפינט שוין נישט קיין אַנדער אויסוועג, ווי פּטור צו ווערען פון דער דאָזיגער שלעכטס, — סיידען דורך טויט־שטראָף... ווי עס זאָל נישט זיין, לעבט שוין די סאָוויעטישע אונטערוועלט, סיי דערוואַקסענע פערברעכער, סיי מינדעריעהריגע, די לעצטע טעג. פון זינט ראַטענרוסלאַנד האָט זיך א נעהם געטון צו דער דאָזיגער שלעכטס, ביז צום היינטיגען טאָג — זענען שוין אויפגעטון געוואָרען ממש וואונדער. צעהנדליגער טויזענטער „פאָלקס־פיינט" — גנבים, רוצחים, אפּעריסטען א. אז. וו. — האָבען דורכגעמאכט א ווידערגעבורט און זענען פערוואַנדעלט געוואָרען אין עהרליכע, נוצליכע בירגער. א היבשער טייל פון זיי זענען נאָך פיל ווייטער אוועק, זיי זענען געוואָרען בעריהמטע ליים אין לאַנד. פאַראַן שוין אין ראַטען רוסלאַנד א סך פּראָפעסאָרען, וויסענשאַפטלער, פּאָעטען, מוזיקער, מאַלער, גרויסע אַרטיסטען און שעפער אויף אַלע וויכטיגע לעבענסגעביטען — געוועזענע אונטערוועלט־העלדען ! ... גנבים פון דער אָדעסער בעריהמטער מאָלדאַוואַנקע, פון מאָסקווער מאַרינעראָשטשע און פון אַנדערע בעוואוסטע מקומות... ראַטענרוסלאַנד האָט ווי אַלע אַנדערע געביטען אויך דעם דאָזיגען „געביט" נישט פערוואָרלאָזט און מיט גוטען, צי מיט בייזען — זי האָט דאָס שלעכטס אויסגעראָמט.

אָבער אָנגעקומען איז עס איהר נישט גרינג. בפרט אין די פריהערדיגע יאָהרען.

די היימלאָזע קינדער זענען געוועזען א פּועל יוצא פון דער צאַרישער מלחמה און דערנאָך פונם דריי יאָהריגען בלוטיג שוידערליכען בירגער־קריג, די כל'ערליי קראַנקהייטען און דער גרויסער „קלאַסישער" הונגער פון די יאָהרען 1921—1922 האָבען די מיליאָנען־מחנה פון היימלאָזע קינדער פיל פערגרעסערט. אזוי אַז ווען ראַטענרוסלאַנד האָט זיך גענומען אָפּכאַפּען אביסעל קומען צו די כוחות — האָט זי זיך געפינען ארומגערינגעלט מיט א נייעם פיינט — אפשר, א מעהר געפעהרליכען ווי אַנדערע פיינט — מיט הונדערטער טויזענד פערוואָרלאָזטע קינדער.

און פעראינטערעסירט האָבען זיך מיט די קליינינקע פערברעכער נישט נאָר אָרדנונג היטער, אָדער דערציהער נאָר אויך קינסטלער און דיכטער האָבען נאָכגעפאָלגט נאָך דער „בעוועגונג" פון די קליינינקע פערברעכער, נאָך זייער אייגענער נשמה, און פערפיקסירט זי, די דאָזיגע קינדער נשמה, אין וואָרט אין בילד און אויפן עקראַן.... עס זענען געשאַפען געוואָרען בילדער פון די פערוואָרלאָזטע קינדער, עס זענען אָנגעשריבען געוואָרען ביכער איבער זיי, און יעדער שרייבער, יודישער צי נישט־יודישער, האָט געהאַט עפּעס צו דערצעהלען אָט וועגן די דאָזיגע מערקווירדיגע פערברעכערלעך, קליינינקע „אונטער־וועלט העלדען" פון אונזער דור....

איינע אזא דערצעהלונג קען מען טרעפען ביים טאַלאַנטפולען יודיש־סאָוויעטישען שרייבער גאָדינער די דערציילונג רופט זיך „יודקע קאָמונאַרייטשיקעל" ס'איז א געשיכטע פון א 10יאָהריגען יודישען יונגעל וואָס די מלחמה, אָדער די רעוואָלוציע — האָבען איהם ארויסגעריסען פון זיין היימישען נעסט, אריינגעוואָרפען אין מיסטקאַסטען פון לעבען און פערוואַנדעלט איהם אין א פערוואָרלאָזטען, אין א מינדעריאָהריגען פערברעכער.

שטאַמען שטאַמט ער יודקע קאָמונאַרייטשיקעל, פון א שטאָט ביי די ברעגעס פונם שוואַרצען ים, אָבער ווען ער איז געוואָרען א פערוואָרלאָזטער, א קליינער פערברעכער, — האָט ער בעשלאָסען אוועק צופאָהרען קיין מאָסקווע, און דאָרטען אין דער סאָוועטישער הויפּטשטאָט אויפטון „גרויסע זאכען"...

דער שרייבער, וועלכער דערצעהלט אונז די ריהרענדע געשיכטע פון יודקע קאָמונאַרייטשיקעל, טרעפט זיך מיט זיין „העלד" ביים מאָסקווער טייך. ס'איז זומער, גרויסע היצען און דער שרייבער געהט צום טייך כאַפּען א שווים, ער מיידט אוים די „קוקער" וועלכע טוען איין זאך, ספּעציאַליזירען זיך אויף בעטראַכטען נאַקעטע, זיך באָדענדע ווייבער... אָט ווי דער שרייבער זאָגט זיך וועגען זיי ארוים.

— פרעגט זיך נישט נאָך, וואָס איז דאָס פאַר אַן עולם און וואָס איז דאָס פאַר א פּראָפעסיע „קוקען"

— ס'איז אַנאָומעטיגע פּראָפעסיע: מען שטעהט און מען קוקט אויף נאַקעטע ווייבער, וואָס וואַלגערען זיך אויפ'ן פּליאַזשע, איינינגע פון די ווייבער זעהען כאָטש אוים ווי ווייסע שלייענס — איז נאָך נישקשה, אָבער אזעלכע איז דאָ זעהר ווייניג, דער גרעסטער טייל זייערע איז (דערוויילע!) מיט גרויסע בייכער און ברוסטען וואָס העגנען אראָפּ ווי אויסגעמאָלקענע אייטערס, און עס כאַפּט אָן א רחמנות אויף יעדער איינער פון זיי. וואָס דאַרפען נעבעך אין אזעלכע היצען שלעפען אויף זיך אזא גוף. ס'איז זעהר א לאַנגווייליגע אַרבייט, — דאָס קוקען אויף די ווייבער, אָבער , פון ליבהאָבערישען פּרינציפּ אַרויסגעהענדיג, איז עס (דערווייל!) בערעכטיגט: יעדע זאַך האָט זיך איהר ליבהאָבער"...

איז אָט. דער שרייבער איז חס וחלילה נישט־קיין ליבהאָבער פון דעם־א מין — פון "קוקען" אויף נאַקעטע ווייבער. איהם אינטערעסירט אין טייך עפּעס אַנדערש. ער האָט זיך פערקוקט אויף א קליינעם יאַטעל. א דאַרען ווי א שפּענדעל, מיט אַנ'אויסגעקראַכענעם קעפּעל, וועלכער האָט אין וואַסער בעוויזען פערשידענע קונצען... דער יאַטעל איז געוועזען יודקע קאָמונאַרייטשיקעל, דער 10יעהריגער פערוואָרלאָזטער ...

דער שרייבער האָט איהם מכבד געוועזען מיט א פּאַפּיראָס... ס'האָט זיך צווישען זיי פערפיהרט א שמועס און סהאָט זיך ארויסגעוויזען אַז דער 19יאָהריגער יודקע איז אַנ'אויסגעצייכענטער דערצעהלער... און מעשיות פערמאָגט ער אָהן א צאָהל, אַלע — וואונדערליכע אין זייער שוידערליכקייט... אַלע טראַגיש־טרויעריגע... יודקע, ווייזט זיך ארוים, האָט וואָס צו דערצעהלען און מען געהט צו איהם מיט געלד — מען צאָהלט איהם פאַר זיינע שוידערליכע מעשיות !

...אַז יודקע איז געקומען קיין מאָסקווע פון עפּעס א ווייטער דרום שטאָט, וועגען דעם ווייסען מיר שוין, געקומען איז ער אויף א דאַך פון א צוג... אין מאָסקווע האָט ער, פערשטעהט זיך נישט געהאַט וואו איבערצונעכטיגען א נאַכט און מיט וואָס דורכצושטופּען א טאָג, איז ער ביינאַכט געשלאָפען ערגיץ אין א חורבה, אָדער אין א קעלער און בייטאָג האָט ער געגנב'עט, גנבענדיג האָט ער געמוזט אָנקומען צו כל'ערליי „טריקס", כדי נישט אריינצופאַלען אין די הענד פון פּאָליציי, און די כל'ערליי „טריקס" האָט ער זיך שוין אויסגעלערנט ביי די מאָסקווער פערוואָרלאָזטע...

יודקע האָט אָבער פערמאָגט אין זיך א נערוון פון א אָרגאַניזאַטאָר, פון א פיהרער — האָט ער גענומען און געגרינדעט א מין קאָמונע פון פערוואָרלאָזטע קינדער, ער איז געוואָרען דער קאָמונע־אָנפיהרער און מען האָט איהם א נאָמען געגעבען „יודקע קאָמונאַרייטשיקעל"...

אין זיין קאָמונע זענען אריין אזעלכע פערוואָרלאָזטע קינדער, ווי ליאָווקע, וואַסקע און אַנדערע, אין זיין קאָמונע געפינט זיך אויך א גלח... די מעשה איז אזא : די „פערוואָרלאָזטע קאָמונע", האָבען זיך א שטיקעל צייט געפינען אין א קליין קלויסטערל, וואו א גלח'ל האָט אָפּגעריכט. זיינע תפילות... האָט די ראַטענמאַכט גענומען און צוגעמאַכט דעם קלויסטערל, איז דער גלח געבליבען אָהן פּרנסה, רופט זיך אָפּ צו איהם יודקע: קום צו אונז אין קאָמונע, וועסטו האָבען וואָס צו עסען — „שאַמאָוועקע" — אויפן לשון פון די פערוואָרלאָזטע... דער גלח האָט אָנגעקוקט דעם קליינעם, 10 יאָהריגען יודישען יאַטעל און צו איהם א זאָג געטון:

— דיין עלטער־זיידע איז אויך געוועזען אזא — יודקע פערדעטער...

אָבער דער גלח'ל איז פונדעסטוועגען אוועק צו יודקען אין קאָמונע... מען האָט געלעבט איינאיינעם אין א טיפען פינסטערען קעלער, מען פלעגט זיך אַלע טאָג ארויסלאָזען אויף „פאַנג". כדי ווי עס איז צו „מאַכען א לעבען"... און אונזער יודקע דערצעהלט דאָ מיטן מויל פונם שרייבער, אינטערעסאַנטע מעשיות וועלכע האָבען מיט איהם פּאַסירט, ווי קעמפען מיט דער מאַכט, מיט די פּאָליציי, ווי אזוי וואַסקע איז געוואָרען א קאַליקע, — א טראַמוויי האָט איהם אָפּגעשניטען ביידע פיסלעך... האָט יודקע גענומען אַ־רומלויפען אזש צו לונאַטשאַרסקין אליין, יענער, לונאַטשאַרסקי זאָל זיך אָננעהמען פאַר וואַסקען. די טראַמוואי־קאָמפּאַניע זאָל וואַסקען צאָהלען א פּענסיע פאַר די אָפּגעשניטענע פיס ...

וואָרים יודקע, ווי שוין געזאָגט, איז פון טבע געוועזען אַנ'אָרגאַניזאַטאָר, א פיהרער און האָט פערמאָגט א טייערע, ברייטע האַרציגע נשמה... יודקע, כאָטש א פערוואָרלאָזטער, א גנב'ל, א פערברעכער, וועלכער איז שטענדיג געוואוינט געוועזען נאָר צו האַס און ביטערער פעראַכטונג פון דערוואַקסענע און „ריינע'"... דער דאָזיגער יונג אַלט געוואָרענער יודקע האָט אין תוך פערמאָגט א כשרע, זויבערע נשמהלע... זיין „קאָמונע" האָט ער נעפיהרט עהרליך, שטרענג יושר'דיג... ער האָט נעהאַלפען די שוואַכערע פון איהם קינדערלעך, און ווען ער האָט געזעהען אַז דער גלח'ל קען נישט „שניצען" (גנבענען) האָט ער איהם געמאַכט פאַר א צייטונגס־פערקויפער.... יודקע האָט געקעמפט פאַר געערעכטיגקייט, נישט דערלאָזען צו קיין עוולה... און ווען בּאָריסקע, זיינער א „יאַט", איז

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

רבי יוחנן בן תורתא

(עפּיזאָדע פון תלמוד) — פון מיכל זיסקינד

די חכמי־התלמוד האָבען געהאַט צווישען־זיך זייער אייגענע צענזור, זייערע אייגענע קריטיקער.

פיל תלמידי חכמים האָבען גענומען דעם „פאָלקס אמת" אין האַנד, די דרייסטע פון זיי האָבען געמעקט ווי מ'האָט געמוזט מעקען... געשניטען ווי מ'האָט געדאַרפט שניידען... און שאַרף ארויסגערעדט ווי מ'האָט נישט געקענט און געטאָרט שווייגען... אזעלכע אמתע קריטיקער האָבען מיר צווישען די חכמי התלמוד געהאַט א סך. נאָר רבי יוחנן בן תורתא איז געוועזען דער מערקווירדיגסטער פון זיי. ער האָט קיינעם נישט געשוינט. אפילו דעם גרויסען רבי עקיבא האָט ער איין מאָל אַטאַקירט. ווען רבי עקיבא האָט געזעהען—דערצעהלט דער מדרש — ווי דער יונגער דוד איבטזיך אין דעם „רוימישען ספּאָרט" שפּילט, און שלייערט גרויסע שווערע־שטיינער אין די לופט, און בר כוכבא שטויסט זיי צוריק מיט זיינע קניען, האָט דער אַלטער גרייז־גראָהער מנהיג שטאַרק בעוואונדערט די יונגע גבורה...

רבי עקיבא מאָט מיט אמאָל אָנגעהויבען דענקען דאָס דער איינציגער מיטעל צו פערמעסטען זיך מיט די רוימער איז צו ענטוויקלען די יודישע מוסקולען, אויסצוגליכען דעם געפייגענעם יודישען רוקען, און ווען ער האָט געזעהען דעם „מאָמענטאַלען" וואוקס פון די יודישע קערפּערליכע אַטלעטישע גבורה האָט ער ענטוזיאַסטיש אויסגעשריען :

— „ס'איז משיח'ס צייטען, און דער העלדישער יודישער אַטלעט בר כוכבא איז דער ערוואַרטעטער מלך המשיח! " (איכה רבה).

די עטליכע טויזענד יודישע אַטלעטען האָבען איהם פערפּלענדעט די אויגען שטעלענדיג דאָס גאַנצע יודישע פאָלק אין גרוים סכנה... דאָס פאָלק וואָלט נאָכגעפאָלגט דעם גרויסען רבי עקיבא, האָט פּלוצים זיך ארויסגעכאַפּט דער דרייסטער רבי יוחנן בן תורתא, ער האָט לאָגיש צושטערט רבי עקיבא'ס פּאָליטישע אַנשוויאונגען, דרייסט פּראָטעסטירט געגען די גאַנצע בעוועגונג, און בפני קהל ועדה האָט ער געשריגען :

„עקיבא, יעלו עשבים בלחייך, ועדין אינו בא"!

עקיבא, גראָז וועט בעדעקען דיין קבר, און דער משיח וועלכען דו שטעלסט דיר פאָר, וועט אַלץ נאָך נישט זיין !

רבי יוחנן בן תורתא האָט אָפענהערציג ערקלערט דאָס שטאַרקע ענטוויקעלטע מוסקולען — ווי די נאָכפאָלגערס פון בר־כוכבא — קען מען גרינג צודריקען... א שפּיז, א שווערד, קען יעדען אַטלעט אוועלליגען... די עקזיסטענץ פון א פאָלק — האָט רבי יוחנן בן תורתא ערקלערט — ווענדעט זיך נאָר אין זייער ענטוויקעלטען גייסט, און דאָס יודישע פאָלק איז נאָך נישט געענוג רייף געוועזען זיך אקעגען צו־שטעלען די רוימער, ער האָט דעריבער אפּעלירט צו ענטוויקלען דאָס פאָלק מעהר גייסטליך, צו אָרגאַנוזירען זיך אינווייניג. צו ווערען א גאַנצעס צווישען זיך... „מיט אַקראָבאַטישע קונצען" — האָט ער געשריען — וועלען מיר די גאולה נאָר דערווייטערען— (איכה רבה).

נישט נאָר אין רבי יוחנן בן תורתא געוועזען קעגען די בעוועגונג פון אַנ'אַל פאָלקישען אַטלעטישען „קולט" ער האָט אפילו נישט איינגעשטימט מיט די געגרינדעטע רבי עקיבא מכבד עשירים אגעניץ (זעה עירובין פ"ו) ער האָט ווייניג געהאַלטען פון „מנהגים" בעלי ממון... (זעה יומאי).

אום צו בעלייכטען און בעשיצען די געגענוואַרט האָט ער ערנסט שטודירט, און נאָכגעפאָרשט די יודישע היסטאָריע די פערגאַנגענהייט... (זעה תוספתא סוף מנחות).

דאָס יודישע פאָלק האָט פערלוירען זייער אונאָבהענגיגקייט — האָט ער געזאָגט — נאָר דורך דעם וואָס מ'האָט אָנגעטרויט „די הנהגה" צו די בעלי־ממון.... מיט דעם כוח פון זייער געלד האָבען זיי זיך געשטעלט אין דער שפּיץ פון יעדע פאָלקס בעוועגונג פערנומען וויכטיגע פעראַנטוואָרטליכע אַמטען, זייענדיג אין אמתן קליינע מענשעלעך, און נישט פעהיג צו רעדען אין נאָמען פון פאָלק.

בעקאַנט איז אין תלמוד רבי יוחנן בן תורתא'ס סלאָגאַן :

—„וכל כך למה ?! לפי שהיה לוקחים אותה בדמים !" די צדקה איז נאָר געקומען — האָט ער געזאָגט — דורך דעם וואָס זיי האָבען זייערע הויכע אַמטען פּשוט געקויפט פאַר געלד... (זעה יומא ט.)

דעריבער האָט ער נישט איינגעשטימט מיט רבי עקיבא'ס „מכבד עשירים אגעניץ" ער האָט פּשוט די בעלי כסף נישט געטרויט... ער האָט זיי געזאָגט דעם אמת אין פּנים : כ'גלויב זיי נישט — האָט ער געזאָגט — „מפּני שאוהבין את הממון" ווייל זיי ליבען דאָס געלד מעהר ווי דעם אידעאַל... (זעה תוספתא מנחות).

ווען מ'האָט איהם אמאָל גערופען צו לייענען אין דער תורה, האָט ער עפענטליך דעמאָנסטרירט זיין אינערליכען געדאַנק און ערקלערט :

— עס טוט מיר לייד כ'וועל היינט נישט לייענען די פּרשה, כ'בין נישט פּאָרבערייטעט, איך האָב זיך נישט איבערגעזעהען, כ'מוז צום ערשט „אליין לערנען" בעפאָר כ'קען זיך ערלויבען צו לייענען און לערנען פאַרן צבור"! עס שטעהט אין דער תורה— האָט ער ערקלערט — „וידבר אליהם את כל הדברים האלה לאמור". נאָט האָט געהייסען דאָס מ'זאָל דברי תורה צוערשט אַליין לערנען, און איבערריידען פאַר זיך — „זאָלען די אויערען הערען וואָס דאָס מויל זאָגט". — בעפאָר מ'געהט ריידען פאַרן פאָלק ; „לימדתך התורה, שאם תהיה בן תורה לא תהא רוחך גסה לימר דבר לפני מצבור, עד שתפשוט אותו בינך ובין עצמך שתים שלש פעמים... די תורה לערנט אונז — האָט ער געזאָגט — אויב איינער איז יאָ א „תלמוד חכם" טאָר ער נישט זיין א בעל גאוה, האַלטען פון זיך צופיל, און דרשענען פאַרן עולם אידער ער האָט אַליין די זאַך געלערנט, און גרינדליך שטודירט; וויסענשאַפט און תורה קלויבט מען נישט אין גאַס, זיי שיטען זיך נישט ארוים פון „אַרבעל" און געלעכערטע הויזען־קעשענעס... (זעה שמות רבה פ. ט.)

זייענדיג א וויכטיגע פּערזענליכקייט אין פּאָליטישען און אין גייסטליכען יודישען לעבען, האָט דאָס פאָלק איהם איינגעוויקעלט אין פערשידענע ערהאַבענע לעגענדעס...

זעהר אינטערעסאַנט און צוזיבערדיג איז די לעגענדע פון זיין אָפּשטאַם, „ס'האָט א חסיד — דערצעהלט די פּסיקתא רבתי — געהאַט א קוה מיט וועלכע ער האָט געאַקערט זיין פעלד, מיט אמאָל איז דער חסיד — דורך עקאָנאָמישע אומשטענדען — געצוואונגען געוואָרען צו פערקויפען זיין „ברויט געבער"...

א גוי — דערצעהלט ווייטער די פּסיקתא — האָט די קוה געקויפט. א גאַנצע וואָך האָט די קוה געאַרבייט זעהר פלייסיג; אַז עס איז געקומען „שבת" האָט דער גוי ווי געוועהנליך ארויסגעפיהרט די „בהמה" צו אַקערען זיין פעלד; מיט אמאָל און די קוה ריהרט זיך נישט פון אָרט... דער גוי האָט זי געשלאָגען „מכות רצח" אָבער ס'האָט נישט געהאָלפען, די קוה האָט זיך אוועקגעלייגט, און ליגט...

דער גוי לויפט צום חסיד מיט א געוואַלד :

— גיב מיר צוריק מיין געלד, די קוה דיינע וויל נישט אַרבייטען... זי ריהרט זיך נישט פון אָרט . . .

דער חסיד האָט פערשטאַנען דאָס די קוה וויל נישט אַרבייטען אין „היילינגען שבת" ווייל זי איז געוואוינט געוועזען צו רוהען דעם זיבעטען טאָג.

דער חסיד איז צוגעגאַנגען צו „זיין פרה" אריינגערוימט אין איהר אויער :

— פרה, מיין קוה! דו ווייסט דאָך דאָס דו ביזט שוין נישט מעהר אין מיין רשות, ביי מיר האָסטו טאַקע גערוהט אין שבת, אָבער איצט צום בעדויערען האָב איך ליידער דיך געמוזט פערקויפען צום גוי, ט'זיי נישט איינגעשפּאַרט, נעהם זיך צום גוי'ס אַרבייט . . .

— — — — — — — — — — —

באַלד האָט די קוה זיך אויפגעשטעלט, אראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און אבל'דיג געשלעפּט דעם אַקער־אייזען איבער דעם גוי'ס פעלד...

דער גוי האָט זיך דערשראָקען און געפאַלען אין חלשות . . . — — — — —

ווען ער איז צו זיך געקומען איז ער גלייך צוגעלאָפען צום חסיד :

— כ'וועל דיך נישט אָפּלאָזען ביז דו וועסט מיר ערקלערען וואָס דו האָסט די קוה איינגערוימט אין אויער, כ'האָב מורא דו ביזט א מכשף, און די קוה איז דיין „כשוף־צייג..."

דער חסיד האָט דעם גוי געזאָגט דעם אמת, און דער גוי האָט דערקענט אַז דאָס זענען געוועזען „דברים היוצאים מן הלב".

הערענדיג דעם חסיד'ס ווערטער האָט ער אָנגעהויבען צו ציטערען און גערעדט צו זיך :

— מה־דאָך, א בהמה וואָס קען נישט רעדען, און האָט נישט קיין דעת וויל טוען דעם „מצות הבורא" רוהען אין היילינגען שבת, ט'ווי שוין א מענש ? איך בין דאָך א בר־דעת, פאַרוואָס זאָל איך פערשוועכען דעם היילינגען טאָג וועלכען גאָט האָט געבאָטען, דאָס די מענשהייט זאָל איהם היטען און היילינגען . . . באַלד האָט ער אַלעס איבערגעלאָזט אויף הפקר, זיך געזעגענט מיט זיין קוה, „די מוטער פון זיין נייעם שטרעבען"... אוועק נאָך ירושלים, געלערענט פיל תורה, און חכמה; ער האָט זיך בעהאָפטען צו'ן יודישען פאָלק, געוואָרען א יוד און בערימהט געוואָרען אַלס דער גרויסער „רבי יוחנן בן תורתא" רבי יוחנן דער זוהן פון תורתא „די קוה"... (פּסוקתא רבתי י'ד).

— — — — —

בעטש ער איז געבוירען געוואָרען „א פרעמדער" האָט די „תורה" איהם געמאַכט פאַר א אייגענעם, ער איז געוואָרען איינער פון איהרע בעסטע, און עהרליכסטע זיהן : די תלמידי חכמים האָבען זיך מיט איהם גערעכענט, און דאָס יודישע פאָלק האָט איהם געשעצט און געליבט; רבי יוחנן בן תורתא האָט זיי טריי געדינט.

א פרייער מענש

(ערצעהלונג) ● נאכ'ן פראנצויזישען ● פון נ. פערלמאן

דער צוג האט זיך גענומען ריהרען, האט זיך אַרויסגעשארט פון וואקזאל, פיליפ איז געשטאנען אויף דער פלאטפארמע, און האט מיט א טיכעלע אין דער לופט געפאכעט זיין לעצטען „זייַ־געזונט". ווען דער לאנגער צוג איז פערשוואונדען, האט פיליפ האסטיג איַנגעשטופט דאס טיכעלע צוריק אין קעשענע, און זיך אויסגעדרעהט מיטן פנים צום ארויסגאנג, א דינער שמייכעל האט זיך בעוויזען אויף זיין פנים, וואס אט ביז איצט געהאט געטראגען אנ'ערנסטע, אביסעל אפילו א טרויעריגע מינע, ווי עס פאסט פאר א מאן, וועלכער איז געצוואונגען צו שיידען זיך אויף א צייט פון זיין געליבטער פרוי.

מיט א מונטערען, לעבעדיגען גאנג האט ער זיך געלאזט געהן ארויס פון וואקזאל. וואס פאר דיפּלאמאטישע דריידלעך ער האט געמוזט אנווענדען צו געווינען די דריי וואכען פרייהייט, וואס הויבען זיך אן פאר איהם פון דעם מאמענט! ער האט נאך געהערט זיך אליין, ווי ער האט מיט פעסטקייט איבערגעיאגט און בעשטעטיגט דעם דאקטארס רייד:

— עס איז נישטא קיין בעסער זאך פאר לעבער־קראנקהייט ווי מינעראל בעדער. מיט קיין היימישע מיטלען קאן מען דא גארנישט אויפטון.

ער האט נאך צוגעגעבען מיט א טאן וואס האט נישט דערלאזט קיין ווידערשפרוך:

— דו פאהרסט קיין וו. עס איז איינער פון די פיינסטע קור־ארטען, עס איז דארט זעהר אנגענעהם, זעהר לעבעדיג, איך קאן דיר זאגען, עוועלין, אז איך וואלט גערן מיטגעפאהרען מיט דיר, ווען די געשעפטען וואלטען מיך נישט פערהאלטען אין שטאט....

עוועלין האט זיך דערשראקען פאר דעם הויכען פרייז, וואס עס בעדארף קאסטען צו פאהרען קיין וו. ווער פאהרט דען אהינצו ? נאר רייכע, אבער פיליפ איז נישט געווען איבעריג רייך. כאטש קיין אַרעמאן האט מען איהם אויך נישט געקענט אנרופען. פיליפ האט איהר ערקלערט, אז דאס געזונט איז טייערער פון געלט, און אז קיין פרייז איז נישט צו הויך ווען עס געהט אין בעקעמפען אדער אפילו נאר אין פערמיידען א קראנקהייט.

עוועלין האט נישט געהאט קיין הארץ, צו לאזען איהם אליין אין שטאט, אבער פיליפ האט געטון אלץ צו פערשטילען איהר אומרוהיג געוויסען.

ער האט זיך געלאזט געהן שפאצירען און האט זיך אפגעשטעלט יעדען מאל, ווען עפעס א גאסען־סצענע האט צוגעצויגען זיין אויפמערקזאמקייט, ווען זיינע אויגען האבען זיך שוין געהאט אנגעקוקט צוזאט, איז ער געגאנגען ווייטער, ציהענדיג אהן פערגעניגען זיין דיקען סיגאר, אט אזוי, — האט ער געטראכט פאר זיך, — בעדארף טאן א פרייער מענש. אבער די פיס זיינע, וואס זענען נישט געווען געוואוינט צו געהן, האבען איהם באלד גענומען ברעכען, ער איז אריין אין דעם ערשטען סקווער און האט זיך דארט אוועקגעזעצט אויף א באנק, אינאיינעם מיט אנדערע פרייע מענשען, וואס די ארבייטסלאזיגקייט האט זיי נישט ערלויבט אויסצופיהלען זייער פרייע צייט מיט קיין בעסערע פערגעניגענס.

דער זייגער אויף דער קירך אין צווייטען עק סקווער האט איהם געוויזען אז עס איז שוין געקומען די שטונדע, וואס ער האט אזוי לאנג געהאט אַרויסגעקוקט אויף איהר, — די „קאקטעיל שטונדע". עוועלין האט איהם, אייגענטליך, נישט אינגאנצען פערווערט צו טרינקען. ער האט אבער קיינמאל נישט געקאנט אויסטרינקען א פאר גלעזלעך, אז זי זאל איהם דערנאך נישט אויסרעדען דערפאר.

— האסט שוין ווידער געטרונקען ... עס איז נישט גוט פאר דיר... — פלעגט זי איהם זאגען, דערשפירענדיג אין דעם קוש, וואס ער האט איהר געגעבען ביים צוריקקומען אהיים, דעם ריח פון אלקאהאל.

„היינט אויפדערנאכט וועט זי מיר גארנישט זאגען!" — האט ער א טראכט געטון.

מיט א מין צו־להכעיס וואס יעדער מאן דערפיהלט אין זיך, ווען עס קומט איהם אויס צו ברעכען די דיסציפלין פון פערהייראטען לעבען, האט ער אויסגעטרונקען דריי קאקטעילס אויף אמאל. דער סוף איז געווען, אז ער האט אינגאנצען פערלוירען דעם אפעטיט צום עסען, דאך האט ער, ווען אפילו אנ'אבסאלוט פרייער מענש, נישט געקאנט אינגאנצען ברעכען די טראדיציע, איז ער ארויס פון דער „באר" און איז אוועק אין א קליינעם רעסטאראן וואו ער האט שוין געהאט פריהער א פאר מאל גענעסען. אבער אויף זיין מזל זענען די גריכטען וואס ער האט ליב געהאט, שוין דארט מעהר נישט געווען.

— שבת איז דא אלע מאל אזוי — האט זיך אנגערופען א יונג בלאנד ווייבעל, וואס איז געזעסען ביי א צווייטען טיש.

פיליפ איז געווארען גאר פערכאפט פון דער בעגעגעניש, און האט בעשלאסען צו פערבינדען בעקאנטשאפט מיט דער שעהנער „בחורטע". צום בעדויערען האט זי שוין געהאט געענדיגט עסען און זי איז באלד אוועק.)

„איך וועל זי טרעפען מארגען !" — האט ער געטראכט פאר זיך.

אין א שעה ארום איז ער שוין געווען אינדרויסען, פון געהן גלייך אהיים איז גאר קיין רייד נישט געווען; ער האט דערפון אפילו נישט געטראכט, א פרייער מענש ליגט זיך נישט שלאפען אינאיינעם מיט די הינער. ער האט געבלאנדזשעט איבער די גאסען און נישט געקענט זיך בעשליסען ווי אזוי צו פערברענגען דעם פרייען אוונט. מיטאמאל האט א שארף, בליצענדיג ליכט איהם א זעץ געטון אין פנים. ער האט אויפגעהויבען די אויגען און דערזעהן די עלעקטרישע שילד פון א קינא.

„זעה — האט ער זיך געזאגט — מען שפילט דא „שעהערזאדע" וואס מיר האבען געוואלט זעהן, עוועלין און איך".

ער האט זיך געקווענקעלט א ווייַלע און איז אַריינגעגאנגען, „איין מאל איז נישט קיין געוואוינהייט!" — האט ער זיך פערענטפערט. און ווידער, געהן אין קינא מיטן אייגענעם ווילען איז נישט דאס זעלבע, וואס לאזען זיך אהין שלעפען פון א פרוי!

אויף מארגען איז געווען זונטאג, דאס הייסט דער טאג ווען דער דעספאטיזם פון פרויען פאלט צום שווערסטען אויף די אקסעל פון די ארעמע מענער. אויפכאפענדיג זיך איינער אליין אין בעט, צום ערשטען מאל נאך אזוי פיל יאהרען, האט פיליפ גלייך דערזעהען פאר זיך אנ'אוצר פון שטונדען, פון מינוטען, פון סעקונדען, וואס ער האט זיי געהאט פאר זיך אליין, וואס ער האט זיי נישט בעדארפט טיילען מיט קיינעם, ווי אזוי וועט ער עס אלץ פערשווענדען אט דעם גאנצען אוצר ?

„הם.. איך וועל שוין געפינען מיט וואס אויסצופיהלען די צייט!"

ער האט זיך לאנגזאם אנגעטון, האט איבערגעלייענט די גאנצע צייטונג, עס איז געווען פאר איהם גאר א נייעס צו לייענען אין דער שטיל, נישט געשטערט פון זיין פרוי, וועלכע האט שטענדיג, ווי אויף צו־להכעיס גראד געוואלט רעדען, ווען ער איז געווען פערטיפט אין עפעס א אינטערעסאנטען ארטיקעל.

ער האט ליכט דערצויגען אזוי ביז צוועלף א זייגער. די האפנונג צו טרעפען ווידער דאס בלאנדע ווייבעל פון נעכטען האט איהם צוריקגעפיהרט אין דעמזעלבען ראסטאראן ער האט זי טאקע דארט געטראפען, זי איז אבער געזעסען ביי א טיש וואס אלע אנדערע פלעצער ארום זענען שוין געווען פערנומען. ער האט זי בעגריסט פון דער ווייטענס, בעמיהענדיג זיך צוצוגעבען זיין בליק א פיל־מיינענדיגען אויסדרוק, ווען ער איז פערטיג געווארען מיטן עסען, איז איהם פלוצלונג איינגעפאלען א געדאנק צו געהן טרינקען קאפע ביי זיינע אלטע פריינט, די מאזערס.

די מאזערס האבען איהם אויפגענומען מיט אפענע ארעמס.

— גוט, וואס דו ביזט געקומען, — האט מאזער אליין, דער „קאפ" פון דער פאמיליע געזאגט — מיר'ן דיך ערגעץ מיטנעהמען.

— וואוהין איז דאס ?

— אין קינא. מיר האבען גראד א איבעריגען בילעט, אלעקס וויל נישט געהן. (אלעקס איז געווען דער עלטסטער פון מאזערס קינדער).

פיליפ האט אנגענומען די איינלאדונג, ער האט פשוט נישט געקאנט אפזאגען זיינע גוטע פריינט. מעהר נישט, אין דעם טעאטער, וואוהין זיי האבען גענ פיהרט האט מען ווידער אמאל געשפילט... „שעהערעזאדע"

אויף מארגען מאנטאג, איז פיליפ געגאנגען אין געשעפט אריין. ער איז דארט געווען פערנומען ביז ...ים פארנאכט, ווידער האט ער געטרונקען א פאר קאקטעילס אין א „באר" און ווידער איז ער אוועק אין דעם קליינעם רעסטאראן, וואו ער האט בעגעגענט די יונגע בלאנדע פרוי, ער האט זי דארט ווידער געטראפען, דאסמאל איז זי געזעסען אליין ביי איהר טישעל, גאר אהן צערעמאניעס האט פיליפ זיך אַוועקגעזעצט אנטקעגען איהר און גענומען ריידען. אין צעהן מינוט ארום זענען זיי שוין געווען אלטע פריינט. ווען זיי האבען געענדיגט עסען, האט פיליפ צוגערופען דעם קעלנער :

— די רעכנונג.. יא, איין רעכנונג פאר ביידע מאלצייטען... לאזט מיך בעצאהלען, זינא, (אזוי האט זי, קענטיג,געהייסען)... לאזט מיר, עס איז פון די קלענסטע זאכען.

זיי זענען ארויס צוזאמען, דער מאמענט איז געווען א קריטישער. זייער פריינטשאפט איז נאך נישט געווען גענוג אלט, אז ער זאל זי קאנען בעטען צו נעהמען צו זיך אהיים אדער געהן מיט איהם ערגעץ אין אנ'אנדער שטילען צימער, וואו זיי וואלטען געקאנט פערברענגען א זעהר אנגענעהמען אוונט, אונטער פיער אויגען.

— היינט, מיין פריינט, — האט ער א זאג געטון — מעג איך אייך פארשלאגען צו געהן מיט מיר אין קינא ?

זי האט אנגעשטעלט אויף איהם איהר קלארען, בלויען בליק און געענטפערט :

— פארוואס נישט ? מען שפילט דא גראד א בילד, וואס איך וואלט עס זעהר געוואלט זעהן: „שעהערעזאדע". איך נוייס נישט, צי איהר האט געהערט דערפון. מען זאגט, אז עס איז א זעלטען שעהן בילד... עס איז פון „טויזענט און איין נאכט"....

זיי זענען אריין אין דעמזעלבען טעאטער, וואס פיליפ האט שוין געהאט בעהערט מיט זיין אנוועזענהייט צוויי אוונטען נאכאנאנד, צו זיין שלימזל, איז דער טעאטער געווען געפאקט. זיי האבען געמוזט זיך זעצען אויף צוויי ווייט־אפגעזונדערטע פלעצער, זיי האבען זיך ווידער געטראפען ערשט ביים ארויסגעהן איצט האט פיליפ זיך אנגענומען מיט מוט און גענומען רעדען צו איהר אפענע דיבורים, דאס בלאנדע ווייבעל האט זיך נישט בעליידיגט.

— א, איך בעדויער זעהר, וואס איך קאן איצט נישט געהן מיט אייך, — האט זי געזאגט מיט א טאן און מיט א מינע, ווי זי וואלט טאקע אויף אנ'אמת בעדויערט, — איך בין היינט מעהר נישט פריי. איך דארף געהן בעגעגענען מיין פריינט, ער ארבייט אין א קאפע הויז, און יעדען אוונט, ארום דער צייט ווען ער ענדיגט די ארבייט, טרעף איך איהם און מיר געהען צוזאמען אהיים.

אויף מארגען, דינסטאג, האט פיליפ מיטאמאל זיך ארומגעזעהען אז די געשעפטען זיינע זענען גאר נישט אזוי דרינגליך, אז ער זאל מוזען אין מיטען מאנאט פערבלייבען אין שטאט, ער קאן אלץ איבערלאזען צו זיין געהילף און צו זיין סעקרעטארין, ער האט אוועקגעשיקט א טעלעגראמע צו זיין פרוי און גענומען דעם ערשטען צוג קיין וו. ער איז אנגעקומען אהין פארנאכט, פונקט אין צייט צו עסען מיט זיין פרוי מיטאג.

— ביזט נישט מיד פון וועג ? — האט עוועלין איהם א פרעג געטון.

— נישט זעהר, — האט פיליפ געענטפערט, — איך פיהל זיך פריש און געזונט.

— דאס איז גוט, — האט עוועלין ווייטער געזאגט, — נאכן עסען וועל איך דיך נעהמען אין קינא. מען שפילט דא היינט „שעהערעזאדע", דאס בילד וואס מיר האבען לעצטען שבת געוואלט זעהן צוזאמען...

טובערקולאז ביי יונגע קינדער

פון ד״ר י. הערשפינקעל

עס איז שוין אזויפיל און אזויאפט געזאגט און געשריבען געווארען וועגען טובערקולאז, אז עס וואלט זיך געקאנט דאכטען אז כאטש דער קערנפונקט פון דער דאזיגער סאציאלער קראנקהייט, דאס איז זיין גרויסע געפעהרליכקייט צוליב זיין אנשטעקיגקייט, איז גענוג פאפולער צווישען די ברייטע מאסען. לײדער לערנט מיך די טאג־טעגליכע ערפאהרונג, מיין שטענדיגער קאנטאקט מיט די פערשידענסטע סאציאלע שיכטען, אז די ביז איצטיגע אויפקלערונגס־ארבייט האט נישט געפיהרט צום ציל.

און כאטש אפטמאל, אפשאצענדיג די מינימאלע רעזולטאטען פון דער היגיענע פראפאגאנדע בכלל, פאל איך אריין אין ייאוש, און שטעל מיר די פראגע, צי ליגט אפשר די סיבה אין אונזערע פראפאגאנדע־מעטאדען גופא, צווינגען מיך דאך נישט דערלאזבארע האנדלונגען פון מוטערס, וועלכע האלטען פאר מעגליך צושיקען זייערע קליינע קינדער ,צו ערהאלונג" אויף זומער וואוינונג צו זייערע קרובים וועלכע ליידען זייט יאהרען אויף לונגען־טובערקולאז — צו רעזומירען דאס וויכטיגסטע וועגען דער דערמאנטער קראנקהייט ביי יונגע קינדער.

טובערקולאז איז אנ'אנשטעקענדיגע קראנקהייט. זעהר זעלטען קומט דאס קינד מיט דער קראנקהייט אויף דער וועלט — טובערקולאז איז נישט אנגעבוירען, קינדער אבער, וועלכע געפינען זיך אין א סביבה פון טובערקולאז־קראנקע, האבען אפט די געלעגענהייט זיך אנצושטעקען. — דעריבער טרעפען מיר אזוי אפט קראנקע קינדער ביי טובערקולאז־קראנקע עלטערען, אבער נישט נאר קראנקע עלטערען שטעקען אן די קינדער. אויך די באבע און זיידע, וואס הוסטען שוין זייט יאהרען און ליידען אויף א „ביסעל אסטמא" זענען אפט לונגען־קראנקע, און שטעקען אן מיט דער געפעהרליכער קראנקהייט די איינינקלעך, מעהר בעקאנט איז, אז מען טאר נישט לאזען זייגען א זייג־קינד ביי דער ברוסט פון דער אם, אויב זי איז נישט גענוי אונטערזוכט געווארען אויף פערשידענע קראנקהייטען, הויפּטזעכליך אויף סיפיליס און טובערקולאז. ליידער זעלטענער גדענקט מען וועגען דעם, ביים צונעהמען פון אנ'ערציהערין פארן יונגען קינד, א דינסט און אנדערע פערזאנען, וועלכע קומען אין קאנטאקט מיט די קינדער, טויזענדער טראגעדיעס זענען דער רעזולטאט פון דער דאזיגער אונפארזיכטיגקייט. איך קען ציטירען אהנצעהליגע פאלען ווען א קינד פון געזונטע עלטערען ווערט קראנק, און נאך א געוויסער צייט שטעלט זיך ארויס אז דאס קינד ליידט אויף א טובערקולאזען פראצעס אין די לונגען, זיינע גילעס אדער אנ'אנדערען ארגאן. מען הייבט אן צו פארשען. די שכנים זענען געזונט, די פריינט און געסט, וואס קומען צו דער פאמיליע זענען אויך געזונט. דאס קינד שפילט זיך מיט לויטער געזונטע קינדער. צום סוף דערמאהנט מען זיך אז פאר חדשים אדער יאהרען האט די דינסט א ביסעל געהוסט, א גענויע קאנטראל בעווייזט אז זי איז געווען לונגען־קראנק, דאס איז נישט פאנטאזיע, אדער טעאריע, דאס זענען רעאלע און אפטע געשעהענישען.

אז קליינע קינדער שטעקען זיך נישט אן פון דערוואקסענע איז פאלש.

קינדער זענען ליידער זעהר עמפינדליך געגען דער דערמאהנטער קראנקהייט.

איך העך אפט אז די קראנקהייט איז נישט געפעהרליך פאר יונגע קינדער. גראד פערקעהרט, גראד ביים קליינעם קינד נעהמט די קראנקהייט אן די שווערסטע פארם — זי גענעראליזירט זיך איבער א סך ארגאנען, אדער זי בעפאלט די געהירנהויטען, עס ענטשטעהט די טובערקולאזע געהירנהויט־ענטצינדונג, וועלכע פיהרט תמיד צום טויט.

די שטערבליכקייט פון טובערקולאז יונגע קינדער איז דעריבער א סך גרעסער ווי ביי דערוואקסענע קראנקע. ביי וועלכע די קראנקהייט נעהמט מייסטענס אן דעם כאראקטער פון א כראנישען לאנגדויערנדען פראצעס. דער רייפער קערפער שטעלט דער קראנקהייט א הארטנעקיגען ווידערשטאנד און נאך א לענגערען קאמף קומט דער פראצעס מייסטענס צום שטילשטאנד. וועלכער קען דויערען יאהרען־לאנג. עס קען זיך דוכטען אז דער פאציענט איז פולקאם געזונט. זעלבסטפערשטענדליך אז ווען דער ארגאניזם ווערט שוואך צוליב אנדערע קראנקהייטען, פערקיהלונגען, ווען ער איז ערשעפט, איבערגעארבייט, ווען דער מענש פיהרט נישט א רעגולירען היגיענישען לעבענס שטייגער, ווען ער לעבט אין שלעכטע בעדינגונגען קען דער פראצעס ווידער נעהמען די אויבערהאנד, ווערען אקטיוו און געפעהרליך פארן לעבען, דאך איז דער קאמף צווישען דער קראנקהייט און מענש מייסטענס א לאנגדויערנדער. דאס יונגע קינד דאגעגען בעזיצט נישט אזוי פיל קאמפּספעהיגע אפּווער־קרעפטען און דעריבער ווערט עס שנעלער מנצח פון דער קראנקהייט, וועלכע נעהמט שנעלער פאר אויס. מען טאר דעריבער נישט אפּשטיין אין קאמף מיט דער געפעהרליכער קראנקהייט. און אפּהיטען דאס קינד פון דער הויפּט־אנשטעקונגס־קוועלע, וועלכע שטעלט מיט זיך פאר דער קראנקער, וועלכער פערשפּרייט ארום זיך ביים היסען, שפייען, ניסען א.א.וו. אונצעהליגע מיקראסקאפּיש, קליינע טובערקולאזע „קאך'שע" באצילען. דעריבער מוז מען האלטען דאס קינד ווייט פון יעטוועדען וואס הוסט, דער קראנקער וואס פערשפּרייט באצילען מוז איזאלירט ווערען זיין שפּייעכץ — געזאמעלט אין א שפּיי־קעסטעל און שפּעטער פערברענט ווערען.

אויך א שווינדזיכטיגע קוה קען אנשטעקען דורך מילך דאס קינד, דעריבער בעקומט עס אויסשליסליך געקאכטע מילך.

אין די לעצטע יאהרען ווערען נייגעבוירענע קינדער, וועלכע געפינען זיך אין א טובערקולאזער סביבה געאימפט געגען דער דאזיגער קראנקהייט מיט א ספּעציעלען מיטעל, וועלכעס איז בעקאנט אונטערן נאמען („בע, צע, גע"). און כאטש די מאדערנע מעדיצין קען שטאלצירען מיט א רייה ערפינדונגען און נייע ערפאלגרייכע הייל־מעטאדען אין קאמף מיט טובערקולאז, בלייבט דאך אויף ווייטער מאסגעבענד און דעצידירענד פארן אויסגאנג פון קאמף מיט דער דאזיגער געפעהרליכער קראנקהייט, אין אינדיווידועלען און סאציאלען זין די פּראפילאקטיק: ד.ה. דאס אפּהיטען דעם מענש פון קראנק ווערען פון אנשטעקונג. דאס איז דער היליגער חוב פון יעדען מענשען.

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: דו ווייסט, טרייטעל, איך האַלט, [...]ע מענשען זענען ברידער,
טרייטעל: יאָ, פונקט אַזוי ווי קין און הבל.

ביטערע צייטען
נישטאָ וועמען צו קרעדיטירען

סוחר (לייענענדיג אין דער צייטונג, אַז גאָט־[...]יב׳ט זוהן האָט געפּאַטשט יאָשזאַנ׳צן) איך זאָג [...]ייך, אַז מיט אונזערע קרעדיטען דאַרף עס זעהר [...]עלעכט.

צווייטער: דהיינו?

— אַז קיין פּאַטש גיט מען אויה שוין נישט [...]!...

[ו]ואס עס קאן אַלץ געשעהען
אין משך פון דריי טעג

— זאָגט מיר, דער ד״ר ק. וועלכער איז אַמאָל [ג]עווען אַ סאָציאַליסט, שפּעטער אַ ציוניסט און [ל]עצטענס אַ סאַנאַטאָר — צו וועלכער פּאַרטיי גע־הערט ער היינט?

— כ׳ווייס נישט, כ׳האָב איהם שוין דריי [ט]עג נישט געזעהען.

געווינען און פערלוירען

אויף דער פּעטריקאָווער גאס געהט אַ שטייפער [...]פערשוין, ווי ער וואָלט אַראָפּגעשלינגען אַ טעלע־[ט]ראָף־סלופּ. פרעגט איינער דעם צווייטען:

—ווער איז דאָס דער שטייפער?

— דאָס איז אַ יוד וואָס האָט געווינען געלד און פערלוירען דעם שכל.

אַ יוד האָט נישט קיין מזל

— וואָס ביזטו עפּעס היינט אַזוי טרויעריג?

— אַ פעטער איז מיר געשטאָרבען.

— נו איז וואָס, אַ פעטער?

— אָבער נישט דער פעטער, אויף וועלכען איך [ה]אָב געוואַרט.

אַ דאָקטאָר אַ מבין

אַ היגער דאָקטאָר איז די טעג געווען אויף אַ קאָנצערט פון אַ בעריהמטער זינגערין בעת׳ן אַנטראַקט, פרעגט איהם אַ בעקאַנטער:

— נו, פּאַניע דאָקטאָזשע, ווי געפעלט אייך די שטימע פון די זינגערין?

— דאָס איז די שענסטע אַסטמע, וואָס איך האָב אַמאָל געהערט אין מיין פּראַקטיק. — האָט דער דאָקטאָר געענטפערט.

חסידים שרעקען זיך נישט

אין אַ שטיבעל האָט מען אַרויסגעהאָנגען אַן אויפרוף וועגען דער שעדליכקייט פון אַלקאָהאָל. דער אויפרוף האָט זיך געענדיגט מיט די ווערטער: רבותי: אַלקאָהאָל דער׳הרג׳עט!
האָט איינער צוגעשריבען:
און חסידים שרעקען זיך נישט פאַר׳ן טויט!

נראַף קאַלי.

דער יום-הדין

ס׳איז דאָס זומער-ליד פערקלונגען
פעלדער זענען מעהר נישט גרין
וואָס זשע איז דערפון געדרונגען
אַז עס געהט אַ יום הדין.

ס׳הערשט אין דייטשלאַנד געגען יודען
אַ הפקרות גאָר אָהן זין
נאָר דער „פיהרער״ וועט דערשפּירען
אַז עס געהט אַ יום הדין...

מוסאָליני שטעהט און סטראַשעט
און זיין פּנים איז אַזש גרין,
וועלען געגען איהם זיין „סאַנקציעס״
מאַכט ער גלייך אַ יום הדין...

דורכגעפאַלענע דעפּוטאַטען,
געהען נעבעך געל און גרין
זיי, רבותי, האָבען איצטער
שוין דערשפירט דעם יום הדין...

ס׳רוקט זיך אָן דער קאַלטער ווינטער,
מיט די גלעקלאַך דזשין... דזשין... דזשין...
און די באַלוטער קבצנים
פיהלען שוין דעם יום הדין...

ווייבער טוט תשובה!...

אָ, טייערע ווייבער, טוט תשובה, טוט תשובה,
דער שטן — ער שטעהט אויף דער וואַך
אויף אַלע מקומות, אין קור - ערטער, דאַטשעס,
געזינדיגט, אוי, האָט איהר אַ סך...

דערמאָהנט זיך אין קריניצער דאָרט עולם הזה
— אַז גאָט זאָל אייך מוחל זיין, בעט
דערמאָהנט זיך, אָ, ווייבער אין ווישניאָווער פּלאַזשע
און שלאָגט זיך אין האַרצען על חטא!

דערמאָהנט זיך די אַלע ראָמאַנסען - געשיכטען
וואָס אייך האָט געטראָפען ביינאַכט,
דערמאָהנט זיך דעם פינסטערען וואַלד דעם געדיכטען,
וואו איהר האָט פון צנועות געלאַכט...

דעם דאָקטאָר מוז מען פאָלגען

מאַן (צו דער פרוי): שלמה, גיב מיר דיין העמד, וועל איך דיר געבען מיין העמד.
פרוי: צי וואָס?
מאַן: כ׳בין געווען ביים דאָקטאָר, האָט ער מיך געהייסען טוישען די וועש.

קלאָר און דייטליך

רעדאַקטאָר (צו אַ יונגען דיכטער): איהר דאַרפט אייערע לידער איבערשרייבען אויף דער מאַשין, וואָלט מען זיי גיכער געקענט לייענען.

דיכטער: פּאַניע רעדאַקטאָזשע, ווען איך וואָלט געקענט שרייבען אויף אַ מאַשין, וואָלט איך נישט געדאַרפט שרייבען קיין לידער!...

ער האָט דערזעהען

זי: וואָס האָבען זי דאָס ביי מיר געזעהען, וואָס זי שדכ׳ענען זיך צו מיר?

ער: ביי איהן גאָרנישט, נאָר ביי איהנס טאַטעשי האָב איך אַ סך געזעהען.

קאַפּריזנער

אויסגערעכענט

מאַן: ווייסט פּערעלע, כ׳האָב געדונגען אַ וואוי־נונג מיט אַ באָדע צימער.

— נישט נייטיג געווען, כ׳פאָהר סיי־ווי־סיי אַלע יאָהר אין באָד אריין.

קאַפּריזנער

אין שפּיטאָל

אָרדינאַטאָר: וויפיל טויט־פאַלען זענען היינט געווען?

אסיסטענט: פיר

אָרדינאַטאָר: ווי אַזוי? איך האָב דאָך היינט פערשריבען פינף רעצעפּטען?

אסיסטענט: יאָ, אָבער דער 5־טער האָט זי נישט גענומען.

צווישען סוחרים

— ווען נעהמט די פרוי אָן דעם מאַנס נאָמען?

— ביי דער חופּה.

— און ווען נעהמט דער מאַן אָן דער פרויס נאָמען?

— ביים באַנקראָט.

דאָס זענען זיי

אַ היגער קריזיסאָווע גביר, האָט זיך געקויפט 2 פערד. טעלעפאָנירט ער צו אַ סוחר פון פּאַשע:

— שיקט מיר באַלד צו 20 קילאָ האָבער און 10 קילאָ היי.

— פאַר וועמען?

— וואָס הייסט, פאַר וועמען? פאַר מיר! — האָט דער קריזיסאָווע גביר געענטפערט.

„פּאַ כופּיע״...

— זאָג מיר, הענעך, ס׳געפינט זיך אַזאַ טינט, וואָס נאָך 3 חדשים איז ער נישט לעזבאַר?

— צי וואָס דאַרפסטו אַזאַ טינט?

— כ׳מאַך חתונה אַ טאָכטער, שטעל איך אויס דעם חתן נדן־וועקסלען.

הומאָר ● סאַטירע ●

דער קונדס

● צוזאַמענגעשטעלט פון אַב—נעק

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט״ נומער 221 — פרייטאג, דעם 20 סעפּטעמבער 1935

ס׳איז נאָך נישט אַזוי שלעכט

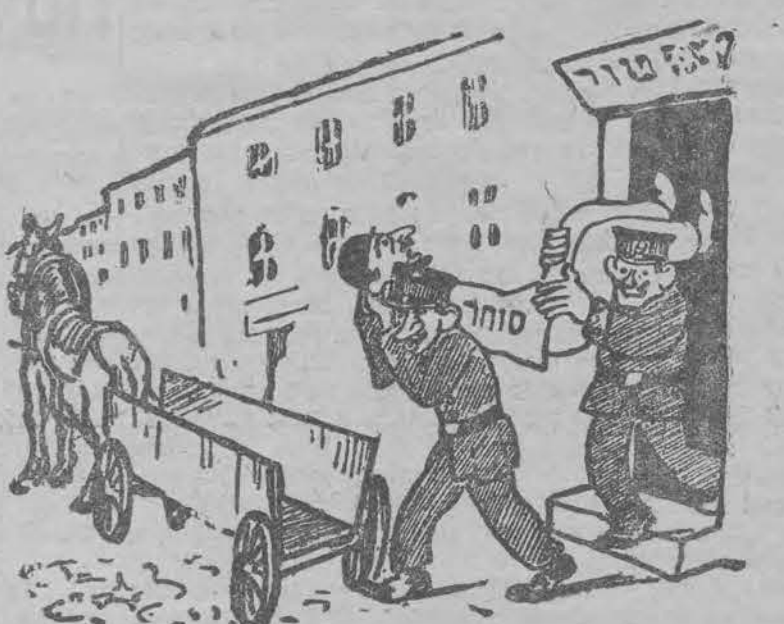

ס׳איז נאָך דאָ וואָס צו נעהמען!...

פאליטיק פון דער וואך

שוין, מען האלט שוין הארט ביי א מלחמה, אט, אט, שיסט מוסאליני אויס און אביסיניען שיסט צוריק.

דאס געגענזייטיגע שיסען, וועט בעדייטען מלחמה.

די וועלט, ווי מען זעהט, שטעהט שוין גרייט אויפצונעמען די מלחמה אהן מורא, אהן שרעק, כמעט גלייכגילטיג. אויב מען זאל זיך ווען זאגען דעם אמת, וויל גאר די וועלט, מיטן גאנצען הארצען די מלחמה.

קיין וואונדער איז נישט. א קריזיס איז אויף דער וועלט, ארבייט פעהלט, מיליאנען מענשען האבען נישט וואס צו טון, נישטא פאר זיי קיין ארבייט, די ארבייטסלאזיגקייט איז גרויס און וואקסט כסדר.

אנדערש קאן דאס ווערען מיט א מלחמה. מיט איין קלאפ קאנען מיליאנען מענשען בעקומען בעשעפטיגונג. אמת טאקי ביי נישט אזא שעהנע פרנסה, ביי נישט אזא אנשטענדיגע מלאכה — מענשען מארד, נאר וואס טון נישט מענשען פאר פרנסה?

קורץ די מלחמה קאן זיין א גוטע לעזונג פאר דער ארבייטסלאזיגקייט.

עס טרעפט זיך אמאל, אז אפילו די שוידערליכע מלחמה, קאן ברענגען נוצען — די ארבייטסלאזע.

יודען וועגען דייטשלאנד

— האסט געהערט? אין בערלין זענען לעצטענס פארגעקומען דריי גרויסע קאטאסטראפעס אין איין וואך.

— נו, יא, מ'מוז צוגעבען אז אין דער צייט פון היטלערס ממשלה מאכט דייטשלאנד קאלאסאלע פארטשריט...

לאדזער סוחרים וועגען פאליטיק

ערשטער: וואס הערט זיך עפעס אין דער פאליטיק?

צווייטער: א וואזשנע נייעס. די פירמע „מאריאנא" אין פאריז בעקומענדיג נישט קיין פויגעל־דיגע אינפארמאציע פון דער אינפארמאציע ביורא „קאמינטערן" אין מאסקווא וועגען דער פירמע „סטאלין־ליטווינאוו עט קאמפ." האט בעשלאסען דערווייל אפצושטעלען דעם קרעדיט.

דער חשבון איז צדק
אין אוזשאנד סקארבאווי

יוד (צום נאטשעלניק): פאניע נאטשעלניקו, דער אוזשענדניק האט מיר על פי טעות געמאכט דעם פאדאטעק מיט 12 גראשען וועניגער, האב איך היינט בעקומען צוגעשיקט א נאקאז אויף 5 זלאטעם. ווי איז דער חשבון?

נאטשעלניק: מ'וועט באלד זעהען:

12 גראשען זאלעגלע פאדאטעק.
60 גראשען פראצענט.
1.50 זל. א אופאמניעניע.
1.50 זל. א דארענטשעניע.
2.00 זל. קאשטא ארמיניסטראצינע.

— יא, ס'שטימט, אט האט איהר דעם חשבון.

בעשטעלט איינס און געליפערט דריי
די מפלה פון א היגען רייזענדער

דער רייזענדער פליאדער שטעהט אין א היגען גאלאנטעריע־געשעפט, דער אינהאבער פון געשעפט האט טענות צום רייזענדער, הלמאי ער ליווערט דריי מאל אזויפיל סחורה ווי ער האט בעשטעלט. פלוצים בעקומט דער רייזענדער א ידיעה, אז זיין פרוי איז געלעגען געווארען, לאזט ער איבער דעם סוחר און לויפט גלייך אהיים.

צומארגענס קומט דער רייזענדער ווידער צו דעם גאלאנטעריע־סוחר, פרעגט ער דעם רייזענדער:

— נו, פאניע פליאדער?

— מיין פרוי האט געבוירען א דריילינג — האט דער רייזענדער מיט א זויערע מינע געענטפערט

— גוט אזוי, איצט, וועט איהר שוין וויסען, ווי עס שמעקט, אז מ'בעשטעלט איינס און מ'ליווערט דריי — האט דער גאלאנטעריע־סוחר בעמערקט.

שיסן! שיסן! שיסן!
פון
כ. קאוונער

...דאס חתונה האבען אויף אלע מאל איז פאר אונז, מאנסבילען, אנ'אומגליק, עס האט בעדארפט זיין איינגעפיהרט אז א נאש־בראט האט בעדארפט חתונה האבען א ביסעל, אויף א פאר וואכען און גענוג.

זיין צוגעבונדען דאס גאנצע לעבען צו איין ווייב און צו איין שווינגער, הערען אלע יאהרען דאס זעלבע קול, זעהען דאס זעלבע פנים, עסען די זעלבע עסענס שלאפען אין זעלבען בעט, איז פאר אונז נישט קיין פלאן.

האב איך רעכט, פריינד קאוונער? יא, זאגט איהר? אויב אזוי, זייט איהר א יאט פון אונזערע יאטען; זייט איהר א יוד א חכם.

נישט אומזיסט זייט איהר א שרייבער, וואס זאגט איהר, עס זענען פאראן שרייבער אידיאטען אויך? אודאי איז פאראן. איך אליין קען אזעלכע, אבער דא רעדן מיר דאך וועגן אייך, איז אויב איהר שטימט איין מיט מיר, זענט איהר א נאש בראט.

וואס דען? ארויינפאלען ווי מיין ברודער מנשה איז ארויינגעפאלען? אוי, הערט איהר, איז ער ארויינגעפאלען! ער איז נאך קיין 48 יאהר נישט אלט און ער האט שוין, קיין עין הרע, געהאט דריי ווייבער; יא, 3 ווייבער און איצט, בשעת איך דערצעהל אייך די מעשה, האט ער ערשט קיין ווייב נישט!

ארימער מנשה!

די ערשטע פרוי איז געווען א עלטערע פאר איהם מיט אכט יאהר, דערפאר א געזונטערע; האט זי טאקע געארבייט און איהם מפרנס געווען.

זיין טענה איז אלע מאל געווען: יונג בין איך, שעהן בין איך, קיין קראנקער בין איך נישט. איז די געזונדסטע זאך פאר מיר: עס זאלען געהן ווי עס געהט; זאל מיין ווייבעל ארבייטען און איך וועל עסען און טרינקען און זיך אמוזירען.

איצטער וועלען מיר געהן ווייטער: האט די פרוי זיינע אזוי לאנג געארבייט ביז זי איז קראנק געווארען.

האט זי זיך אוועקגעלייגט אין בעט און א י ה ם, דער ברודער מיינעם געשיקט ארבייטען.

האט איהר מיין ברודער בעוויזען ווי צוויי מאל צוויי איז פיר, אז זי ווייסט נישט וואס זי רעדט: „אז איך האב נישט געארבייט אלע מיינע יאהרען, ווען איך בין געווען א סך יונגער, וועל איך איצטער ארבייטען?

און ער האט אויסגעפיהרט.

אין א פאר חדשים שפעטער איז ער, נישט פאר אייך געדאכט, געווארען וואס מען רופט אן, א אלמן. האט לאנג נישט גערויערט און ער האט זיך בעקענט מיט א יונג ווייבעל, אהן קינדער.

אז ער האט זיך ווידער מיט איהר בעקענט, האט ער גערעכענט אז אויך זי וועט געהן ארבייטען און איהם מפרנס זיין. אבער זי איז נישט געווען קיין גרינגע.

„מנשה ברודער" האט זי א זאג געטון צו איהם. „מנשה, פון ארומגעהן פוסט־און־פאס וועלען מיר נישט האבען וואס צו קייען און וואס אנצוטון און אויך דירה געלד, און נאך אזעלכע נויטיגע זאכען, איז די גלייכסטע זאך פאר דיר מנשה־ברודער, אויפזוכען ארבייט און מאכען א לעבען. אנדערש וועל איך מיט דיר נישט חתונה האבען".

האט מנשה געענטפערט: „ווער וויל דען חתונה האבען אויף שטענדיג? וואס איך וויל איז, אז מיר זאלען וואוינען אזוי... גלאט אזוי, ווי לאנג ס'וועט זיך לאזען, און אויב עס וועט זיין ווי איך רעכן, דאס הייסט, אויב מירן קענען צווישען זיך שטימען, זיך צופאסען איינער צום אנדערען ווי גאט און לייט האבען געבאטען, א פולע הונדערט פראצענט, וועל איך דעמאלט זעהן וואס איך האב צו טון'.

איז זי איינגעגאנגען אויף דעם און זי איז אוועק מיט איהם וואוינען.

אויפן צווייטען חודש טוט זי איהם א פרעג:

„נו, מנשה? וואס הערט זיך? מען דארף דאך מאכען א לעבען? מען קען דאך נישט זיין פערהייראט און שטארבען פאר הונגער פיר מאל א טאג? געה ארבייטען!"

האט מנשה אויסגעהערט זיין ווייבעל און געענטפערט:

„סערע־ברודער, וועגען געהן ארבייטען איז גאר נישטא וואס צו טראכטען; אז איך האב נישט געארבייט אין די יונגע יאהרען וועל איך איצט, אויף דער עלטער אודאי נישט ארבייטען... צווייטענס, זאגט ער, בין איך נישט איינגאנצען צופרידען מיר דאכט זיך אז מיר שטימען נישט קיין גאנצע הונדערט פראצענט... דאס אליין, וואס דו שיקסט מיך ארבייטען, איז דער בעסטער סימן אז מיר זענען נישט קיין גלייכע פאר.., איז די בעסטע זאך פאר מיר און פאר דיר, אז מיר זאלען זיך צוקושען און זיך געזעגענען ווי פיינע מענשען און ווערען אוים מיין און ווייב.

„מיר האבען געוואוינט זעקס וואכען אונטער איין דאך — וואס נאך ווילסטו? וואס נאך קען א יודישע טאכטער פערלאנגען?" און זיי האבען זיך געזעגענט אוז זיך צוקושט און — ווי גארנישט געווען.

קורצער פרייטאג
און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: פאניע שבת הגדול, בארגט מיר 50 זלאטיס אויף עטליכע טעג.

שבת הגדול: גוט, ווי נאר איך וועל צוריקקומען פון גער.

קורצער פרייטאג: איהר פאהרט קיין גער?

שבת הגדול: איך פאהר נישט און וועל קיינמאל נישט פאהרען.

א לאדזער קינד

לעהרער (צו א שילער): זאג מיר, הערעק'ל, וואס דארף טון א סוחר צו פערבעסערען זיין לאגע?

שילער: געהען פליטה.

אין א קורצע צייט ארום האט ער, מנשה, חתונה געהאט פאר א ליטוואטשקע.

האט ער זיך געכאפט אז זי איז נישט פון זיינע מענשען, אז זי האט א גרוים מויל א גרויסע משפחה און צוויי געזונטע ברידער.

האט ער קיין סך נישט געטראכט און זי איבערגעלאזען און אוועק פון איהר.

איצטער שרייבט ער מיר אז ער זוכט דארט א שטיקעל בעקאנטשאפט מיט א לייטישע ווייבעל. וואס זאל זיין ווי די ערשטע איז געווען: ארבייטען, איהם מפרנס זיין און דערנאך — שטארבען.

אויב ס'וועט זיך איהם מאכען אזא איינע, וועט ער זי מקדש זיין „כדת משה וישראל" און ווערען איהר מאן אויף א שטיקעל צייט אויף ווי לאנג עס וועט זיך לאזען.

בין איך טאקע מיין ברודער מנשה'ן שטארקשטארק מקנא... ער לעבט און לאבט און רייזט און זעהט זיך אן א וועלט, האט אלע מאל אנ'אנדער ווייבעל, הערט אנ'אנדער שטימע, זעהט אנ'אנדער פנים, האט אנ'אנדער שווינגער — ס'איז אינטערעסאנט זעהר אינטערעסאנט!

און איך, וועה איז צו מיר און צו מיינע טעג און יאהרען, זינט איך בין אפויר פון אונטער די „פיר דרעננלעך" האב איך דיזעלבע פרוי, דיזעלבע שווינגער דיזעלבע מעבעל, דיזעלבע קינדער, דיזעלבע קולות.

גענואלד, מענשען, ווער האט עס אויסגעטראכט אז א יוד דארף חתונה האבען אויף אלע מאל? אזא מענש איז דאך ווערט מען זאל איהם שיסען! יא, שיסען! שיסען! שיסען!

אין משה'ס צייטען
איז געווען א גרויסער קריזים

צוויי סוחרים פאהרען אויף דער באהן, שמועסען וועגען מסחר, וועגען קריזיס, זאגט איינער:

— אזעלכע ביטערע צייטען זענען נאך קיינמאל אויף דער וועלט נישט געווען. צוליב'ן קריזיס טראגען מענשען צוויי און דריי יאהר איין אנצוג.

— ווי אזוי איז נישט געווען? ווען משה רבנו האט די יודען געפיהרט אין דער מדבר, האבען זיי נישט געטראגען 40 יאהר איין פאר הויזען?

צוליב א ספינקע

ערשטער: וואס ביזטו היינט עפעס אזוי צוטראגען?

צווייטער: פרעג גאר נישט, כ'האב נעכטען איבערגעלעבט א שרעקליכע זאך.

— וואס איז געשעהען?

— כ'האב פערלוירען א ספינקע.

— צוליב א ספינקע מאכסטו אזא טראגעדיע?

— אהיימקומענדיג ביינאכט האב איך ביים בעט פערלוירען א ספינקע, האב איך זי גענומען זוכען האב איך זוכענדיג די ספינקע, געפונען מיין שכן אונטערן בעט, פרעג איך איהם:

— וואס טוט איהר דא אזוי שפעט ביינאכט? ענטפערט ער מיר:

— ע', גארנישט... כ'בין געקומען... פרעגען ווי שפעט ס'איז, איצט האב איך אזא קרענקונג: וואו וועל איך נעהמען א צווייטע ספינקע?...

ס'וועט איהם זיין „וויגאדנע"
די מפלה פון א היגען דאן זשואן

אויף דער פיעטרקאווער גאס, האט זיך צו א יונגע פרוי צוגעטשעפעט אנ'אלטער דאן זשואן, פרעגט ער זי:

— קאן איך אייך בעגלייטען?

— ניין, איך האב שוין א מאן.

— אך, דאס מאכט נישט אויס.

— נו, אויב ס'מאכט נישט אויס, מעגט איהר מיך בעגלייטען.

— טא וואו געהען מיר?

— כ'מיין אויף דער גדאנסקא.

— פארוואס גראד אויף גדאנסקא?

— ווייל איהר וועט האבען נעהנטער צו דער פאגאטאוויע — האט די פרוי געענטפערט.

ער לעבט מיט האפנונג

— וואס זענט איהר היינט עפעס אזוי פרעהליך?

— ב'האב געלייענט אין דער צייטונג, אז אין קראקע איז פארגעקומען אנ'אויטא־קאטאסטראפע און איין פאסאזשיר איז דערהרגעט געווארען.

— נו, טא וואס איז אויף אייך די שמחה?

— אין קראקע וואוינט מיינער א בעל־דבר, וואס האט מיינע פראטעסטלעך, אפשר איז דאס דער פערשוין!

דער סטרוזש איז שולדיג
פון בית־דין שטיבעל

רב (צו א יודענע): ווי פאלט איהר אויס אין מיטען נאכט צו בעפאלען אויף די טרעפען אייער שכן מיט א קעהר־בערשט?

יודענע: הייליגער רבי, איך בין נישט שולדיג, שולדיג איז דער סטרוזש. ס'איז געווען אויסגעלאשען די ליכט, האב איך געמיינט, אז דאס איז מיין מאן.

כשר גערעכט

פאטער: זאג מיר, שמואליק'ל, נעכטען ביזט געווען אין קינא, און היינט ווילסטו געהען אויף א פוסבאל־מעטש?

— טאטעשי פערשטעהט נישט? נעכטען האבען זיך געבאוויזט מיינע אויגען, און היינט ווילען, זיך באווייזן מיינע פיס.

די קעשענע האט דאס ווארט!

ערשטער: וואו האט איהר היי־יאהר זומער פערבראכט מיט אייער פרוי?

צווייטער: מיינע נירען האבען מיך געהייסען פאהרען קיין טרוסקאוויעץ, און די קעשענעס — קיין ווישניאווא־גורא.

— נו, וועמען האט איהר געפאלגט?

— פערשטעהט זיך — די קעשענע!

צווישען בעווייבטע
ביי א פול משארני

— האב איך נעכטען געהאט א מפלה. מ'האט מיך געפאקט אין א נאכט־לאקאל מיט דער פרוי.

— נו, אויב איהר זענט געווען מיט א ע'ער פרוי?

— דאס איז דאך אבער געווען מיין שכנ'ס ווייב!

די פליגען ווארטען...

פרוי (צו דער שכנ'טע): לאכטיגע, כוואלט מיט איהן זעהר גערן נאך אביסעל געמוטעלט, זי וועלען מיר אבער מוזען ענטשולדיגען, ווייל די פליגען ווארטען,

שכנ'טע: אויף וועמען?

— אויף איהן.

— וואס הייסט?

— זי האבען זיך ארויפגעזעצט א.י.ן פליגען פאפיר.

האנדי! האנדי!

הויז־ווירט (צו א שאכער): ר' יוד, וואס שרייט איהר אזוי הויך?

שאכער: קאן איך דען יעדען לאקאטאר איינרוימען אין אויער אריין — האנדי, האנדי!

א פנכמאן דארף מען זיין

ריכטער (צו א גנב): ווי אזוי אייגענטליך האט איהר געעפענט די געפאנצערטע קאסע?

גנב: צי וואס דארפט איהר דאס וויסען? דער סענדושע וועט דאס סיי ווי נישט קענען מאכען.